

~~2. Ms. B.~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

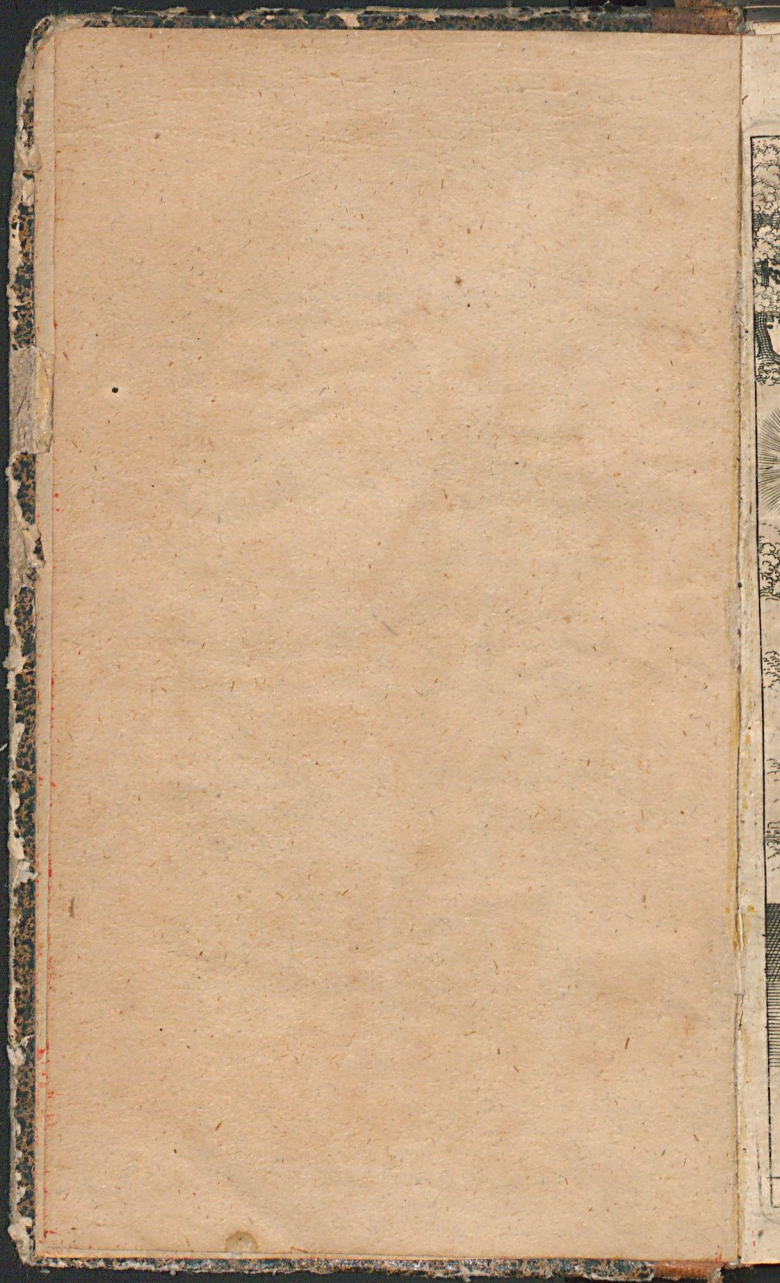
I VITEBERG.

Ciqi.

SIGNAT. 1515CCCCXIII.

X2610948

Magna est VERITAS
et praeualef. 3. Esd. 4.

Typis Ioannis Bursari Coloniae An. 1567

Apostolus I Cor. I. 7. 10.

Obsecro vos Fratres, per nomen Domini nostri
Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint
in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem
sensu, & in eadem sententia.

In ungen. Bibl. Hung. obtulit
Johannes Cherny 1754.

MEDITATA CONCORDIA
PROTESTANTIUM
CUM
CATHOLICIS
IN UNA
CONFESSIONE FIDEI,
EX S. SCRIPTURA DESUMPTA.

QUAM IN COMITIIS ELECTORALIBUS S. R. I.
ANNO M. DC. LVIII.

AB UTRAQUE PARTIUM,
HINC ATQUE INDE, GEMINO EXEMPLARI
VULGATAM,

Nunc operâ & studio subconcliauit

P. JACOBUS MASENIUS,
SOC. JESU,

iteratôque

Obrulitque, ac submitit,

S. D. ALEXANDRO VII.
PONT. MAX.

TUM SUMMIS PER EUROPAM ET S. R. IMPER.
PROTESTANTIUM PRINCIPIBUS,

ET LIBERIS IMPERII URBIBUS,

Nunc in aliis Comitibus Raribona collectis :

UT SOCIATIS IN VERA RELIGIONE ANIMIS,
SIT OMNIUM

Unum ovile, & unus Pastor.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud JOANNEM BÜSÆUM, sub Monocerote.
ANNO 1662.

AUGUSTINUS DE GENESI AD LITERAM.

Lib. I. cap. 21.

Cum divinos libros legimus, in tanta multitudine verorum intellectuum, qui de paucis verbis eruuntur, & sanctitate Catholicæ fidei muniuntur, id potissimum eligamus, quod certum apparuerit eum sensisse, quem legimus. Si autem id later: quod circumstantia Scripturæ non impedit, & cum sana fide concordat. Si autem & Scripturæ circumstantia pertractari ac discuti non potest; saltem id, quod sana fides præscribit.

EPISTOLA DEDICATORIA.

S. P. N.

ALEXANDRO VII.
PONTIFICI MAXIMO.

Ixisti, vidisti que, *Sanctissime Pater*, optatissimum Tibi pridem tempus, quo Europa univ^{er}sa, conciliatis adversantium sibi Regum armis, communi ferè Christianorum Principum concordia frui-
tur, civili que in pace acquiescit. Quantum ad hanc rem laboris vigiliarumque contuleris, vel Legatus olim Apostolicæ Sedis, vel ejusdem maximè cum suprema potestate in terris possessor, non attinet commemorare, orbi que tantarum rerum conscio, pro-
dere: illud prædicationem, aliquantò etiam majorem promeretur, quòd graviores animum curæ subeant, ut & constans susceptæ per Europam tranquillitatis status esse possit, & juratus Christianorum hostis ad hanc nobis evertendam ne-
queat invalescere. Jam tantâ ille armatorum copia potentiâ que, quantâ nunquam antea, Europæ imminere, toti que Imperio metuendus fertur incumbere.

Nec pauca de cælis formidata calamitatis præ-
ludunt omnia: quando pio salubrique Majorum in-
stituto Ecclesiam Europæam ad pietatis ac pœn-
tentia consilia jubilario indulto provocas, divina-
que indignationis à nobis amovendæ remedia suffi-
cis, & patrocina victoriæ, adversus talem hostem
sperandæ, subministras.

EPISTOLA

Verùm alia re non parum affligi Sanctitatis T. animum constat; quòd Christianam Ecclesiam adedò laceram, tantisque religionis dissidiis pugnisque divisam intuearis, idq; in Germania potissimùm, quam singulari, in reliquis nationibus amore cõplecti semper visus es. Et quidni hac clade doleas, Tecumque omnis, publici boni salutisque proximorum amator, ingemiscat; quando tantùm ex hoc fonte malorum, non in externas tantùm facultates, & corpora mortalium, verùm & in animas immortalemque vitam exundare, compertum est? Etenim hic ille humanæ salutis capitalis hostis, qui tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, qui insidiis plures, quàm viribus occupat; blanditiis magis, quàm impetu pugnat; cupiditatibus frena laxat, ut mentem irretiat; libertatem offert, ut auferat; ac denique illecebrosa religionis obtentæ esca captos mortales detinet, ac modò per dissensionem, turbas, odia, bella committit, colliditque; fide & Deo, & hominibus violata: donec æterno denique præcipites exitio, in ultimam secum miseriarum abyssum devolvat.

Hanc sibi creditarũ ovium perniciem sentire perquam dolenter, Pastorem bonum, fas erit existimare, ut gaudere quibusdam ad Ecclesiæ Catholicæ gremium receptis non mediocriter est cognitus. Tot claros Germaniæ Proceres, ex Serenissimo etiam prognatos genere, ac nobilem illam Aquilonaris Sceptri Dominam, Christinam Alexandram, lætæbundus ad Apostolicam Sedem redeuntem exceptit, insignique benevolentia fovere dignatus est. Nec desunt, qui modò eodem aspirent, ac tanti Pontificis humanitatem expectent, cujus ante magnitudinem detestati sunt.

Nec dubitem, quin multi eorum Doctorum, qui
agitata

DEDICATORIA.

agitata jam utrinque, exploratâque demum altiùs causâ, suum errorem intuentur, cum integris etiam urbibus ac nationibus, pleno agmine ad Catholicam veritatem redituri sint: modò via ac ratio reverfuris honesta pateat, ac citra fortunarû honorisque, ut putant, inter suos discrimen, exitus ad rem conceptam opportunus aperiatur. Viris Principibus ad hoc, ut major, generosiorque animus, ita & transfundi libertas, facultasque est amplior: nec humilioribus ipsi se cogitationibus, explorata jam veritate, adstringi patiuntur. Tantus enim fuit in muliere heroica Christina animus, ut exulare regno, quàm orthodoxâ mallet Ecclesiâ, & tot opum, potentia, ac honoris, quàm salutis periculum sustinere. Dignissima sceptro, quòd sic visa est spernere: exemplo omnibus heroibus, etiam principatum, regnorumque possessoribus, proposita viris mulier, & Regibus Regina. Quæ in cælo reponere honorem illum maluit, quàm in terris pro Deo, religione ac salute non depõnere. Spero tamen, in vulgari nobilitate, ac plebe, non defuturos tam egregii facinoris imitatores, qui errore, quo tenentur, agnito: obstacula, quæ caro ac dæmon luctantibus injicit, perrumpent, atque ad Ecclesiæ, summiq;æ Pastoris gremium, sua salute, aliorum plausu, læti advolabunt.

Quam ob rem, ut explorata, totoque vulgata orbe veritate, citra metum pudoremque, ipsa S. Scriptura (quam præ se omnes ferre profitentur) suffragante, cum honore ac gratulatione bonorum omnium, ad Romanos transeant: hanc Confessionem ex verbo Dei, in articulis controversis fidei, ab utraque, hinc Catholicorum, inde Protestantium conceptam parte, & in publicis Comitibus, pro totius Imperii notitia, vulgatam, nunc examini subjectam nostro, &

EPISTOLA

exili commentario illustratam, denique Tibi supremo Ecclesiæ in terris Pastori Christi que Vicario sistimus, parvam illam quidem, paucisque exaratam verbis, sed ad eliminandum errorem hæresum, inculcandam que orthodoxam veritatem, sufficientibus. His accessit brevis fundamentorum, quibus adversarii malè subnituntur, excussio; ut ex sua fragilitate nostræ fidei robur æstiment, & errare desinant, cum adeò manifestè deprehenduntur.

Protestantium hoc votis principii que detulimus, ut ex sola tantum Scriptura, hac in Confessione, loqueremur. Quâ solâ cum apertè etiâ vincinus ad illam provocati, æquiores ex illis, ad hanc simul concinnandam, suam nobis operam manum que exhibuerunt, ut sperem, (nisi omni præsidio destituti, in sola demum pertinacia hæreant) propediem tanta luce veritatis excitatos, ad suam optimos quosque Protestantium salutem redituros. Hoc omninò non possunt, nisi ad ovile Christi, Pastorem que summum, in petra Romana vigilantem, transfiant. Ideoque ad Tuam Sanctitatem, hanc velut prodromam Epistolam, spei conceptæ nuntiam, simul cum utriusque partis Confessione, destinare visum est, ut cœpti operis cursus tanto patrocinio facilius provehatur, tanta que autoritate, apud timidè etiamnum de veritate sentientes, pondus habeat.

Audimus, ac tota inter nepotes loquetur posteritas, quantum à te Romanæ Urbis non tantum sacra & templa, verum & Urbs universa ornamentum acceperit, quantum in plateis ad novam faciem instructis decus, in fontibus excitatis amœnitatem, in ædificiis magnificentiam, in porticibus amplitudinè. Narratur quantum Romanis fueris in comuni fame præsidium,

DEDICATORIA.

dium, in peste solatiū; inde frumentis, hinc remediis providè largèq; suppeditis. Prædicatur Tua in Societate Jesu ad Venetos reducenda felicitas, quando hanc illis, illos huic, pristino favore ac benevolentia, post oblitterata Veterum decreta, postliminiò conciliasti. Laudatur illa Tua erga hanc remp. liberalitas, quâ bello gravissimo pressam non solum milite, verum classe argentoque etiam sublevasti.

Quæ aliaque, cùm ad mensuram famamq; Magni, quod geris, Nominis implendam spectent, tum nihil gloriosius evenire poterit, quàm ad orthodoxam religionem, & repositam in una fide Catholica salutem reduxisse quamplurimos. Nonnulla, ut humanissimus Princeps, alia ut liberalissimus donator, quædã ut egregius tuorum propugnator, hoc maximè ut vigilantissimus Pastor effecturus es. In ceteris patria atque Ecclesia suum Te Patrem, in hoc etiam Servatorem dictura est; illic temporaneam multis felicitatem, hic æternam etiam contulisse videberis.

Sed quorsum hæc à Tua Sanctitate postulo, quæ omnibus eam votis curisque spectare non ignoro? Gaudent egregiâ cupientium animi, hoc etiam à se exigì, quod maximè desiderant, non tam ut ad magna invitentur, quàm quod illis exequendis, aliorum quoque judicio habeantur idonei. Nihil est, quod Protestantium hætenùs in Catholica religione magis oculos offendit, indignantesque avertit animos, quàm tanta in Ecclesiæ nostræ capite majestas atque autoritas. Hanc gravissimis semper proscindere calumniis, violare injuriis, elatoque supercilio despiciere comperti sunt, & quem vicaria Christi dignitate ornari videbant hominem, hunc immani odio, in horrendam Antichristi imaginem, fictis coloribus transformare conati sunt. Exemisti hanc multorum,

EPISTOLA DEDICATORIA.

Tua prudentia, æquitate, humanitate, pietate, ceterisque virtutum ornamentis, in Te perspectis Germanorum Principū animis opinionē: sive illā, quam ex te præsentē hauserunt, integritatis experiētiā: sive illā, quam absens constanter tueris, vitæ ab omni religione illustris fama: ut intra seculum, quo hæc Ecclesiarum divulgio in fide nata est, in primis ad hanc conciliandum aptissimus videaris.

Patere igitur, Sanctissime Pontifex, hanc Meditationē Concordiæ, in una Confessione, rationem, ad Tuos deponi pedes, Tuoque & Ecclesiæ totius arbitrio subijci; ut, hac famulante, Te Duce ac Promotore, optata diu pax & concordia Religionis, in præcipua Europæ sede, Romano Imperio, ad tam apertam Veritatis lucem, quam nec ipsi adversarii, quantumvis obluētantes defugere poterunt, post afflictam diu Germaniam Septentrionemque universum, reducatur Summus Ecclesiæ Pastor, Christus Jesus, cujus vices in terris sustines, ad hoc vitam felicitatemque largiatur.

Ita vovet speratque.

Sanctitatis Tuæ

Cliens infimus
I. M.

AD

P R Æ F A T I O.

AD P R O T E S T A N T I U M

T O T I U S E U R O P Æ P R I N C I P E S ;

I N P R I M I S T A M E N

R O M . I M P E R . E L E C T O R E S P R I N C I P E S

E T

U R B E S E J U S D E M I M P E R I I L I B E R A S .

In primis vos omnes, *inlyti ac Serenissimi regnorum ac Provinciarum Domini*, demissa veneratione, observantiaque, quam possum in Christo maximam, compello, summi Proceres, dilecta Servatoris nostri pignora, animam pretioso ejusdem sanguine redemptam, publicam vos privatamque salutis vestrae causa suppliciter convenio. Hoc oro obtestorque, ne in presenti quo statim aeternae felicitatis discrimine, vos animasque immortales vestras, tot subditorum vobis populorum salutem, regnorumque ac provinciarum, in una ac vera fide potissimum subnixam quietem, negligatis. De praesentis non minus, quam futurae vitae incolumitate suscepta deliberatio est, cum de vera religione disceptatur: qui hanc amisit, utraq; excidit. En *Meditatam in una Confessione Concordiam*, quam si admittitis, gravis illa, nisi fallor, religionum procella, & jactatio Ecclesiarum regnorumque subsidet, error deponitur, spes redit unitatis.

Non potest hanc, salvam existimationem atque integritatem vestram, rejicere: quia ex vestris legibus ac principibus concepta est, vestram simul, ac divinam autoritatem nititur. Quare non tam mihi exorandi estis, ut admittatis, quam ut agnoscatis jam dudum admissam. Si enim haec vestra professio est, ex verbo Dei scripto minime dubiam veritatem eruendam esse, reformandamque Ecclesiam

AD DD. PROTESTANTES.

clesiam & si vestra denique Ecclesiam, in hac Confessione, ex utriusque partis voluntate concipienda, labor deprehenditur, si tanta veritatis vis ac pondus est, ut Doctorum Pastorumque vestrorum conscientia obniti, nec potuit, nec debuit. Si denique tam æquis hæc Confessio defertur legibus, ut quidquid ex clara disertaque Scriptura, excluso omni hominum verbo, juxta veteris probataeque omnibus Ecclesiam sensum, adjectum fuerit, hoc nequaquam repudiandum existimemus: profecto qui tam æquas concordiam unitatisque Ecclesiarum condiciones repudiaverit, is & privatae & publicae salutis contemptor jure erit existimandus. Quod cum à nemine vestrum, qui quidem sapientem Christianoque dignam homine mentem sortitus fuerit, expectare possim: quin etiam tantum mihi à vestra æquitate studioque divini honoris polliceri ausim; ut multos huic operæ meae fautores adutoresque accessuros sperem, quod illo suo conatu, nihil magnis Regibus Principibusque dignius, nihil ad communem salutem utilius, nihil ad immortalem nominis gloriam illustrius cogitare queant, ac perficere.

Manifestus hic exitus à controversiis hoc tempore de Religione, tanta terrarum, & animarum clade susceptis, aperitur. Ut enim apertissima Catholicæ fidei veritas pateat universis, arma cetera pro defensione ponimus omnia, & juxta Protestantium atque Ecclesiam illorum postulata ac principia, ex solo Verbo Dei scripto, in proposita utriusque partis Confessione, progredimur, atque ad oculos demonstramus, Catholicos ex sola Scriptura S. suos abundè articulos claris, expressisque probare verbis, & quidquid suam Confessione Protestantes adjecerunt, ex S. iisdem literis, nihil officere; adeoque teneri illos, etiam

P R Æ F A T I O

etiam juxta professionem propriam, ad nostras partes, veritatēque, à qua malè divulsi sunt, reverti.

Qua in re *Serenitatum Vestrar.* judicia non defugimus. Neque difficile illis futurum est, juxta leges etiam religionis propriæ, si ad S. Scripturæ conformitatem singula exigant, hujus propositæ Confessionis inconcussam, & solaribus quodammodo illustratam radiis veritatem agnoscere, nullo alio ad hanc causam arbitro postulato.

Verùm tamen, quia neque vestrarum Universitatum ac Doctorum judicia avertamur, imò deposcimus, ac si etiamnum restitent, & neque subscribant, neque contradicant, tanquam adversarios veritatis, Dei ac veræ religionis hostes, patriæ ac tot innocentium, qui se is credunt, animarum proditores, jure proclamamus, & cum bonis omnibus detestamur: hinc omnes communis salutis cupidi, desiderant eoque, ut in visceribus charitatis Jesu Christi, & unitatis fidei nos rursus in Rom. Imperio, atque ad eò in Europa, si fieri possit, universa complectamur, *Ser. Vestras* supplici hac obtestatione convenimus, utque quilibet Doctores, atque Academias sibi subjectas, vel ad subscriptionem Confessionis hujus, vel ad emendationem ejusdem, (siquid erroris contineat;) idque juxta professionem reformationis suæ, ex solo apertoque verbo Dei (omni hominum verbo submoto) impellat: & nisi ex præscripta illud formula præstent, tanquam erroris magistros, & pertinaciter veritati divinæ oblucentes, sua ab Ecclesia proscribant, si cum errantibus errare, & pereuntibus æternùm interire noluerint.

Quam detestabilem infelicitatem, cum sanum neminem inter Protestantium Doctores, ne dicam Principes, aditurum sperem, habebimus, ut voyeo

PRÆFATIO

ac spero, rem hâc viâ expeditam, & promptam religionis inter optimos quosque concordiam, (neque enim pervicaces quoslibet huc adduci posse existimandum est) Qui tamen contradixerint, magis suum errorem prodituri sunt.

1. Enim conabuntur, adversus reformationis principia, è claro & obvio S. Scripturæ sensu, quem tota ante Lutherum possedit Ecclesia, per ratiocinationes hominum despectere.

2. Alii ad Patres volent recurrere, quando de sola Scriptura agendum est, præpostera semper agendi via, ut aliquod, quo subterfugiant diviticulum reperiant; cum tamen statuunt ipsos Patres ex S. Scriptura judicandos esse. Quâ vertigine, pro sui defensione, quid potest turpius reperiri?

3. Alii syllogisimis fallacibus malèq; ductis consequentiis pugnare volent. Sed irritò labore ac inutili fatigatione lectoris; cum certum sit, non posse conclusiones de fide, nisi ex S. duci Scriptura: quæ si in controversis articulis, pro Catholicis, & clarior & copiosior habeatur, manifestum est, ipsas etiam ex S. Scriptura consequentias, pro Catholicis futuras esse. Quisquis igitur Scripturâ clarâ & expressâ vicit, vicit & rationis consequentiâ.

4. Alii ad interpretationes & similibus locorum collationes ita se conferent, ut in aliqua saltèm impingant vitia, quæ in Tract. 1. à me fusius exposita sunt. Verùm intelligent, præter solam analogiam veteris fidei dogmatumque Ecclesiæ (juxta quam ex S. literis præsentem Confessionem proposui) nihil esse, cui sine discrimine erroris tutò niti possint. Qui tamen, per regulas rectæ interpretationis, suam cum S. literis conformitatem probare poterit, hunc libenter audiemus. Supervacuum tamen hic
ipsum

AD DD. PROTESTANTES

ipſius labor futurus eſt, cùm Scriptura illa, ad quam velut normam certiffimam ſua expendet, nobis ſola poſſit ſufficere; quod clariffima apertiffimaque eſſe debeat, in qua ultimò fidelis tutâ poſſit conſcientiâ acquieſcere, ut quæ doctrinam illam, de qua ſententiam pronuntiat, velut conformem ſibi debeat continere.

5. Alii denique diſcurſibus in ſpeciem honeſtis, implebunt volumina integra, difficultates levi pede tranſilient, fingent, aut certè jam dudù cauſa adverſariorum figmenta in Catholicos producent; ut vel declinent objectos ſibi, nec ſuperabiles ex S. Scriptura ſcopulos, vel certè aliò lectorem divertant, & à veritatis cognitione abducant. Hi perverſorum conatus erunt, quos reſponſo nullo, niſi fortè cenſurâ brevi, ad cautelam proborum dignabimur.

Quibus tamen inter ſynceræ mentis homines ſatisfactum nondù fuerit, hi ſiquid adverſus obtendent, paucis Scripturæ verbis Confeſſioni noſtræ pro ſua parte appoſitis, rem totam conficient; atque in ceteris, quibus invincibili pondere argumentorum premuntur, ſeſe impares eſſe agnoſcent. Verùm his amicis diſceptatoribus illud cordi eſſe velim, ut Univerſitatis alicujus, vel Eccleſiæ, aut congregationis certæ, ſuique Principis autoritate muniti prodeant. Non enim contra quemvis privati ingenii ſenſusque venditorem nobis calamum ſumere integrum eſt, qui totius Eccleſiæ Catholicæ judicium exponimus opponimusque, damnaturi vel apicem minimum, qui illi adverſabitur; Sed Eccleſiam Eccleſiæ componemus, aut ſecùs acturos reſponſo judicabimus indignos. Confeſſionem itaque Proteſtantium, quæ in publicis Comitiiſ vulgata eſt, in oculis ac præſentia capitum religionis & Imperii, dignam cenſuimus,
quæ

AD DD. PROTESTANTES.

quæ in æstimatione ac censu illorum haberentur scriptorum, quibus Protestantes inprimis niterentur, suamque toti Imperio mentem proderent.

Sed quandoquidem inter Doctores Pastoresque Protestantium multos à Confessione veritatis deterrere poterit, fortunarum quibus in præsentī statu fruuntur jactura, æquum erit, ut Protestantium Principes omnibus Veritatem liberè ex S. Scriptura professuris, æquam compensationem bonorum in aliis possessionibus, sive opibus deferant, ne rectè agendo iniquam jacturam patiantur.

Hac tamen in causa, si aversi à veritate Principes, (quod sperandum non est) minus æqui futuri sint, Deus ex liberalitate Catholicorum Procerum imperterritè Veritatem professis amanter providebit. Quos defuturos non sperem, donec plerisque alios ad saniores mentem, salutemque revocatos, in unum Christi ovile colligamus. Quod Deus Opt. Max. Imperio Ecclesiæque Christianæ tribuat, ne per tot sectas erroresque impiè divisa, illa denique calamitate opprimatur, quâ Orientis Ecclesia per hæreses dissipata, miserè interiit. Utinam multi expendere, quibus occasionibus illæ per Imperium, Sueciam, Daniam, Hollandiam, Angliam, hæreses natæ sint, quas ubique turbas dederint, quamque breve in exitium fautores suos abstraxerint, profectò majori cura ac studio ad pristinam Ecclesiæ unitatem adspirarent! Repeto, *Utinam saperent, & intelligerent, & novissima providerent!*

Summis Impetii Electoribus, à quorum subditis hujus olim dissensionis in fide, per Imperium vicinasque regiones pestis sparsa est, maximè hæc proposita esse cupio: ut ex illo rursus fonte salus manet, ex quo malè infecto labes manavit. Imperialium verò urbium Proceres huic facillimè consensionī manus porrigent, quæ egregio illud etiam publicæ privatæque salutis bono facturæ sunt, arctissimè hoc inprimis vinculo contra vim omnem suo jungendæ capiti, pristinamque adversus insidiatores omnes libertatem defensuræ. Et si me paucis his verbis monitorem audierint, olim intelligant, quanto illud temporali bono suo, quanto æternæ salutis commodo præstiterint.

TRA-

TRACTATUS PRIMUS:
 COPIA SUPPLICATIONIS,
 QUAM AMORE CONCILIANDÆ
 PER GERMANIAM
RELIGIONIS.
 PARS UTRAQUE,
 HINC CATHOLICORUM; INDE PRO:
testantium, concepit simul, & obtulit
 IN COMITIIS ELECTORALIBUS
ROM. IMPETATORIS
 FRANCOFURTI ANNO M. DC. LVIII.

Nunc rursus in *Comitiis Imperialibus* proponit.

AUGUSTISSIMI, SERENISSIMI, GRATIOSISSIMI &c. DD.

UPPLICI Vos demissâque veneratione amore
 salutis pacisque omnium, patriæque ac Rom.
 Imperii bono incitati, accedimus, obnixisque
 hoc precibus contendimus, ut in rebus ad fidem
 spectantibus, illa inviolatè tenere liceat, quæ
 claris explicatisque S. Scriptura nobis verbis
 proponit, & per tot retrò sæcula, in primæva Patrum anti-
 quorum Ecclesia, in communi obvioque sensu accepta, usuque
 longo firmata sunt. Tum verò, ne novitiis, privati que sensus
 Doctoribus illa fiat interpretandi libertas, quæ proprio omnia
 iudicio ac voluntate desinit, Scripturasque divinas pro arbitra-
 ru partim admittit, partim rejicit. Quâ re antiqua Germanicæ
 nationis, Romanique Imperii, concordia magnopere perturba-
 tur, conscientiarum quies tollitur, animorum diffidentia ali-
 tur, pax terrarum convellitur.

A

Quod

Quod quàm periculosis hisce temporibus sit necessarium, quibus præter alia discrimina, juratus Christianorum hostis turca nobis incumbit, nemo non intelligit, quanquam omnem infelicitatem reliquam longè vincat, tot animarum christianarum interitus, qui ex hac Ecclesiæ regnique Dei dissipatione nascitur, cum *unus Deus, unum Baptisma, una Ecclesia, una Fides sit, sine qua impossibile est placere Deo.*

Quocirca non tantum ad Vos, Maximi Principes, sed pro vestra etiam pace ac salute, demissa hac supplicatione accedimus; spe summâ freti, nos minimè in ejuscemodi postulatione repellendos, quæ res gravissimas, hoc est, animarum nostrarum, totiusque Rom. Imp. præsentem æternamque salutem completitur. Præsertim cum summæ injuriæ sit, quod S. Scripturam in claro illo, quo à Deo est tradita, sensu, à veteri Ecclesia, primisque Patribus, ex ore Apostolorum accepta & intellecta, nos minimè usurpare patiantur.

Hæc quandoquidem DD. VV. singulatim proponenda esse duximus, ut intelligerent, in quibus articulis S. Scriptura nobis, vel subtrahatur, vel everratur, tantisque facilius malis, & abusus Doctorum, possint occurrere; hic per capita, ac particularim, hanc solam doctrinam, & (quantum licuit brevissimè) ipsa verba Scripturæ S. tanquam vocem ac testificationem divini Spiritus, adducere placuit. Sperantes fore, ut tam Protestantium, quàm Romanorum Ecclesia, Verbum Dei in communi sensu acceptare minimè gravetur: nisi à propria illi semperque usurpata professione, hi à sua quoque religione deficiant.

Illud verò speciatim ad conscientiarum nostrarum, hæc in re, quietem demissè postulamus.

I. Ut Pastoribus ac Doctoribus omnibus, tam Ecclesiarum, quàm Universitatum imperetur; ne eorum quisquam Verbum Dei, privata sua opinione ac doctrina, ab antiqua communique primarum Patrum sententia, quam ab ore Apostolorum tradendam nobis hauserunt, detorquere conetur.

II. Ne Scripturæ S. interpretatio, per aliam scripturam tolleretur: nisi simul constet, atque infallibili ex S. Literis demonstratione evincatur, locum qui ad expositionem assumitur, huc à Spiritu S. illa definitione sensus destinatum esse. Aliàs securâ in illo conscientia acquiescere non possumus, præsertim si anti-quæ hucusque Ecclesiæ diversus sensus fuerit.

III. Ut

III. Ut quæcunque Universitates, Verbum Dei in his articulis propositum, in communi hoc sensu admittere, eidemque subscribere, atque in hanc veritatem jurare cogantur. Aut invincibili demonstratione ostendere, verbum Dei his minime contineri. Quod si præstare detrectaverint, tanquam hostes divinæ veritatis, ac seductores populi habeantur & declarentur.

Interea his protestamur, primò quidem, quòd si quid in hisce articulis minus conforme verbo Dei insertum videatur: nos illud solum, juxta clarum Scripturæ sensum, proponi atque intelligi postulemus; parati, sicubi aberratum esset, correctionem æquam admittere. Secundò, quòd etiam si in tanta multitudine seductorum Germanorum simus incogniti: nihilominus universè, præsentis ætatisque salutis desiderio, etiam tacentes, oremus; ut unum Pastorem, & ovile unum liceat impetrare.

Quòd si verò id tam æqua postulatione ab iis, quibus ex officio hæc cura à Deo imposita est, non audiamur, neque ad propriæ communitque salutis bonum promoveamur, jure universi, coram ultimo supremoque Judicis tribunali, in conspectu orbis totius, nos malè desertos esse, conqueremus. Quòd à nostrisque Superioribus avertat ille; qui humano generi redimendo missus à cælesti Patre in hunc mundum venit Jesus Christus. Amen.

OBSERVATIO I.

De hujus supplicationis origine, & causis postulationis.

Cum divina miseratione & providentia multis Protestantium (ita enim universè, qui se Evangelicos, aut etiam Reformatos appellant, nuncupamus) aperiantur oculi, ad errorem, in quo versantur, & ad veritatem, salutemque, quam desiderant: intelligantque verbum Dei scriptum, ad quod specioso hætenus titulo, ductores Doctorisque Religionis suæ provocarunt, ad eò illas, quas tuentur, partes desitueret; ut quos fidei suæ in Confessionibus vulgaris proposuerunt articulos, hos principio quidem nonnullis S. Scripturæ dictis salutare viderentur: at denique S. Litteris accuratius per adversarios excussis, productisque; nihil solide atque inconcussè, adversus

adversus veterem Ecclesiæ doctrinam, stabiliant. Imò verò huc denique imbecillitatis recidisse comperiti sunt, ut qui nil nisi clarum disertumque Dei verbum in suis se Confessionibus proponere jactarent; nunc demum provocati ab adversariis centies, ut vel unicum suæ Confessionis articulum, illâ, quâ Romanæ Ecclesiæ doctrinam manifestè evertit, parte, sacræ Scripturæ verbis minimè dubiis controversisque exponant, id nunquam præstiterint, multorum licet probris hæctenus lacefferit: cum tamen hoc per omnes universè oppositæ doctrinæ titulos, summo jure præstandum sit.

Quare etiam si Romani ad solam Scripturam S. claris apertisque verbis differentem minimè provocent; sed agnoscant plures ambigui incertique sensus, in ipsis etiam symboli Apostolici articulis, sententias occurrere: ideoque, pro definito illorum sensu, ad perpetuam Ecclesiæ, Doctorumque illius interpretationem confugiendum esse tradant: tamen quibusdam ex illis visum est, placuitque melioris etiam mentis Protestantibus experiri; utraque clarioribus, magisque pro sua Confessione expressis scripturis nitetur, ideoque operæ pretium judicavi fore, si quæ in controversis maximè fidei punctis, propter quæ scinduntur Ecclesiæ, prodiret Confessio solis S. Scripturæ verbis concepta, in quam utraque pars consentire teneretur. Nam ex hac manifestum erit, quænam illarum ad verbum Dei scriptum clarumque propius accedat. Quodd si verò talis Catholicorum deprehenderetur esse, quæ Romanæ Confessionis, expressos in Concilio Tridentino articulos, disertiùs, quàm quævis aliarum partium oppositæ Confessionis suæ dogmata proponeret: jam tum amplius dubium nulli etiam Protestantium futurum, inter tot diversas Christianorum Ecclesias solam Romanam incorruptæ veritatis (quæ penès aliquam Ecclesiam ex promissione Christi superesse debet) possessionem rectè tueri. Nam si illæ, quæ ad solam Verbum Dei scriptum clarumque provocant Ecclesiæ, vincantur per hoc ipsum ab ea, quæ cætera suæ propagnationis præsidia deserit, ut pro arbitrio adversariorum tantum in hac arena compareat, quid reliquum est, nisi ut illi veritatis salutisque causâ in hujus denique partes lubentes volentesque concedant, plus gloriæ habituri, dum piè succumbunt, quàm cum perversè oblectantur.

His igitur rationibus inducti sumus, ut supplicatio
primùm

primùm his verbis, atque ad illos fautores adjuutoresque propo-
sti destinaretur, quam nulli aduertarum parium iure possent
aspernari. Quare utrimque admissa fuit, & quibus verbis
à Catholicis concepta est, typisque excusa, ac Francofurti
in electione oblata, in aula Leopoldi Regis, Proceribus, aliis-
que etiam Principibus mense Aprili an. 1658: iisdem à Pro-
testantibus recusa, & passim communicata etiam fuit, mense
Iunio insequenti.

Et quanquam politicæ id temporis rei difficultates,
non paterentur de Religionis controversiis componendis soli-
das cogitationes Proceres Rom. Imperii illic congregatos sus-
cipere: neque Catholicis sine Rom. Pontificis consensu, de illa
conciliatione grauius quicquam tractare fas esset: tamen ad
prælibandam quandam compositionis rationem methodum-
que hæc res utrimque à communis salutis amatoribus sus-
cepta est, & præfatæ supplicationis leges, magna spe reductio-
nis multorum Protestantium, ad Romanæ Ecclesiæ gremium,
admissæ.

Fuerunt inter hos deinde, qui, ut faciliorem sibi, aliis-
que post se accessum ad hanc sternerent Ecclesiam, judica-
runt convenire, ut summus Pontifex cuiuis facultatem sub
utraque specie S. Synaxin accipiendi faceret. Quam postula-
tionem licet Romana Sedes iustis de causis admittere nonnun-
quam visa sit; tamen meritò difficilis est, quando vel hætenus
rectè usurpato ordini metuit, ne temerè dissolvatur: vel etiam
reformidat, ne quorundam sub hoc indulgentiæ velo error
obregatur. Verùm isti, si ex veritate sentiant, nullum esse
hujus præcepti, quod ad omnes etiam laicos, pertineat, inuin-
cibile ex Scripturis argumentum (ut verè nullum esse; ex S. Li-
teris uniuersè collatis, infra patebit) quid est, cur libertatem
suam obligari cupiant, atque ex hoc solum desiderio sibi poni
obicem ad ovile Christi subeundum, patiantur? illi dæmo-
nis laquei perfringendi sunt. Satis cuiilibet in S. hac mensa
esse debet, toto Christo, hoc est illius carne & sanguine sub
una etiam specie, satiari. Dedant se Ecclesiæ orthodoxæ vo-
luntati, deinde etiam facilius quod sperant, si tamen velle non
desinent, assecuturi.

Mirum verò nonnullos, pacis tam sanctæ obrecta-
tores, repertos in fece sectariorum fuisse, qui & verbis; & scri-
ptis, typisque malignè hunc aspirantium ad præscam Eccle-
siæ

ſæ unitatem conatum traducere ſunt auſi ; ut chimæricam quandam, novamque ex utraque Proteſtantium & Catholicorum Religione coagmentationem ſuo in cerebro fabricati ſint, eamque ſummos Europæ Reges Principesque, Romanorum Pontifice approbante, moliri ſinxerint, in qua ſcilicet Romana Sedes primas obtineret partes, & Papa ſummum quidem Caput in conſiliis judiciisque, verum tamen utriuſque Religionis perſonis, velut in Spirenſi Camera Aſſeſſoribus, præſideret, obortas verò de fide controverſias, non niſi Scriptura S. iudice decideret, libertatem Clero matrimonii indulgeret, Monachis tamen imperaret continentiam: Quadrageſimale jejunium in quatuor decimale converteret: Confeſſionis Sacramentum, & fidem purgatorii cuiuſlibet arbitrio reſignaret. Præclara enim verò fides, quam aliquis ex Bacchi Veneriſque ſchola neomyſta conſiſſe videtur, cui multi piſces, thorus frigidus, calens purgatorium, ac nuda confeſſio parum placuiſſe credibile eſt. Quàm ſtulta hæc phantaſmata! an exiſtimant orthodoxam Eccleſiam in ullo unquam Religionis ac fidei receptæ articulo deſſectere à veritatis linea, vel ungue lato, aut debere? Hoc videlicet argumentum eſt, extra rectam veritatis conſiſtere orbitam, quotquot ad eò incertis Religionis viis fluctuant, & ſemel credita tam levi momento repudianda exiſtimant. Certioribus proinde rationibus hæc cauſa noſtra inter oppoſitas libratur partes; ut cum veritate utraſque ſubniti non poſſe compertum ſit, exploremus utra ad alteram, erroris vitandi gratia, accedere teneatur.

OBSERVATIO II.

De admiſſis utrinque pro conciliatione, articulis & fundamentis, ex quibus indubitata nobis veritas poteſt illuſcere.

I. **T**Am à Proteſtantibus, quàm Catholicis poſtulat, ne in S. Scripturæ interpretatione, ſenſuque illius in rebus fidei controverſis definiendo, ſuo quemque nitè iudicio, ſententiàmque Scripturæ pronuntiare liceat: verum ſanctorum Patrum, veteriſque Eccleſiæ uſibus atque expoſitioni communiter receptæ, inſiſtatur. Quæ res quantum ſecuritatſ habeat, quàmque omnino ad veritatem explorandam neceſſaria ſit, & quàm prudenter ab utraque partium admiſſa, ſingulari infra diſſertatione exponemus.

II. Hoc

II. Hoc ipsa in thesi pars utraque agnoscit etiam: privatam hominem suo iudicio ex S. Scriptura, inter oppositas de Religione dissentientium Ecclesias, non posse certò tutòque definire controversiam: cum ad Patres veteremque Ecclesiam, hoc in casu, recurrendum esse sentiat. Hoc enim supervacuum, nisi illud incertum videretur. Planè verò incertum illud esse, quod in hodiernis controversiis ex sola Scriptura S. formatur iudicium, postea invincibili demonstratione evincam, totique memet orbi probaturum confido.

III. Ut tamen sufficiens, convincensque in veritate sola aliquando Scriptura sit, (ut fieri poterit, quando illi, quæ definiti sensus est, pro fundamento innitimur,) meritò eadem protestatio requirit, ut locus ille Scripturæ, qui ad expositionem alterius adhibetur, definito hoc, quo usurpatur sensu, ad illius explicationem destinatus à Spiritu S. demonstrretur. Nam extra hanc certitudinem acquiescere prudens animus non poterit. Unde enim constabit, uter locorum per alterum, & an omninò per alterutrum alter sit exponendus? Neque enim quidvis explicandum per quilibet: neque solum tradendum est, quis possit esse loci v. g. illius sensus: *Hoc est corpus meum*: aut *Caro mea verè est cibus*; sed quis esse debeat. Manifesta enim deliratio sit, per illa *Phase est transiens*, velle priora illa interpretari: nam hinc aliud nihil effeceris, quam ut probes, per *Tò est*, aliquando *significat*, intelligi: quòd verò primo illud loco, ita accipiendum sit, nulla hinc ducta demonstratione efficias, nisi antè eviceris ab hoc loco prioris expositionem lumenam esse. Hic Rhodus, hic adversariis saltandum est. Ita locum alterum, de *carnis cibo*, spiritualiter intelligendum est, licèt antè de fide actum sit, nullà sat certà consequentiâ, in eam varia plenaque diversorum passim sensuum scriptura, unquam probabis. Jacet itaque omnis adversariorum in hodiernis controversiis, ex Scripturæ expositione, per Scripturam facta probatio; quia in hac probandi regula universi deficiunt. Provocavi ad hanc probationem nominarim plures in vernaculo libello *Religions Streit*: in quo ex S. Scriptura adversarios erroris convici. Qui tamen silentio hæresin suam profiteri, quàm publica confessione veritatis expiare malunt. Deus illis meliorem, ad suam, aliorumque salutem, mentem injiciat: & si Libitina hoc votum interceptit, ceteris pari in discrimine positus, largiatur.

OBSERVATIO III.

*Quemadmodum malevolorum in hac causa hominum
confluis, ac pertinacia occurrendum
sit.*

CUM humana cupiditas adeo mentes animosque mortali-
um exaceret, ut saepe nec certissime quidem cognita sa-
luta praesidia amplectantur; mirum non est, si in explo-
rata etiam haeresi plures subsistant, liberiori vita freti; excusso-
que continentis sacerdotii, confessionis, jejunii, aliarumque
legum Christianarum onere, illic haereant, ubi indomita per-
suasit voluptas. Sunt alii, qui suis in Rep. aut Principum aula,
commodis, opulentisque possessionibus, aut officiis sese exuen-
dos, admissa veritate, praevident: hos vero perfringere tam
potentes laqueos, quam rarum est!

Sunt deinde alii, inter Praedicantes Doctoresque Pro-
testantium inprimis, qui licet manifeste advertant, suam se-
ruer ex S. literis causam non posse, scientiam tamen, arrogan-
tiaque inflati, ne victi, confusi que videantur, contra ortho-
doxam Ecclesiam, quibus possunt diligentiae ingenii que viribus
luctantur, & quam veritate nequeunt, calumniis mendaciisque
invadunt. Hinc illae de conculcatis in Romana fide Christi
meritis, de honore Deo Opt. Max. derogato, & Sanctis tan-
quam Diis impento, de idololatria, superstitione, Antichristia-
nismo, ex illorum libris cathedrisque leguntur passim & au-
diuntur calumniae, ut ignarum vulgus, his velut incantamen-
tis occupatum teneant, avertantque; ne infrequenti suorum
caterva stipati intereant. Quamquam tam infelicem sibi exi-
tum plerique non augurentur: ut nemo sceleratissimorum cri-
am hominum facile est reperire; qui sibi persuasum non habeat,
via sese aliquam daemone in morte laqueos evasurum. Quin
invalet illa nunc passim inter potentiores doctioresque ho-
mines persuasio, in sua quemque religione salvandum. Quibus
proinde reprimendis, singulari postea demonstratione erit oc-
currendum.

Adversus ejuscemodi genus hominum veritate atque
argumentis difficile contenditur, quando obstinato animi
proposito decreverunt nunquam credere; neque hanc sub-
missio-

missionem patitur regnans in animo cupiditas, aut certe proprii iudicii æstimatio. Nihil tamen ad eosdem infringendos potentius reperiri poterit, quàm manifestè contradicens Scriptura, ad quam velut asylum confugiunt, ut cupiditatis iudicii que proprii turpitudinem, in illa Scripturarum ac sensuum varietate abdant: dum ut Augustinus ait: tract. 18. in Joan. c. 5. *Scriptura bona, non benè intelliguntur*, velumque aliquod reperiunt, quo hæresin tueantur.

Quocirca tertium illud postulatum in supplicatione proposita rectè adjungitur, ut diversæ per Germaniam Universitates, vel ratione, vel etiam imperio adigantur; ut verbum Dei, per hanc Confessionem propositum, in communi obvioque sensu, qui hic elucet, admittant, subscribantque; aut certè invincibili demonstratione, verbum Dei hic minimè contineri, ostendant. Addo etiam, ut jubeantur suæ Confessionis articulos, ex Scripturis S. majori claritate & evidentia, quàm hæc præfert Confessio, exponere, ita tamen ut Scripturas S. adversariæ parti faventes non prætereant: nec suæ, dum has adferunt, interpretationis verba interponant. Id si negent, aut nequeant, solenni excommunicatione, tanquam populi seductores, nisi resipiscant, proscribantur.

Verùm ad hoc consilium, cum summo Rom. Pontifice, Caput & Principes Imperii, cujuscumque demum religionis, conspirare necesse erit, neque enim alter, sine alterius facilè ope ac favore exequetur. Quod si fieret, brevi totius orbis oculis manifestum esset, utra partium ex solius Scripturæ S. usurpatione succumberet, quæque ipsius præsidio, quàm fortissimè sese tueretur. Profectò si qua in re Principum, tam Ecclesiasticorum, quàm secularium diligentia opus sit, hæc omninò est, ex qua tam præsens Imperii pax & felicitas, quàm vitæ, post brevissimam hanc, æternæ salutis dependet.

(* *)

P R Æ M O N I T I O

D E H A C C O N F E S S I O N E F I D E I .

Quo fine & consilio hac Confessio primùm à Catholicis proposita, quid rectè, aut perperam à Protestantibus in illa acceptanda gestum sit, quid deinde faciendum.

PRæmonendus ante hanc Confessionem paucis lector videtur. Inter Catholicos illa à me primùm ex collectis collatisque in genuino sensu scripturæ verbis composita est, nec à paucis, qui illam expenderunt, probata. Visum mihi aliisque non conveniens illa medium fuit, quod adversarii primò animadverterent, quàm malè de nobis jactent, quod sine scriptura, in rebus de fide controversis, loquamur, verba humana pro divinis ignaro obtudamus populo, superstitionis tantùm atque ad lucrum compositis opinionibus vulgò illudamus.

Deinde ostendere placuit, si ex sola scriptura religionis controversiæ decidendæ sint, nos nihilo inferiores illis futuros, ideoque in justa professione veritatis consistere; neque stationem nostram, nisi temerè, deserendam, priusquam fortiori atque evidentiori scripturarum potentia ab illa dimoveamur. Cum enim scripturæ S. ita in medio à Deo positæ sint, ut rectè sentiens obsequensque Ecclesiæ filius ab illis lucem habeat sufficientem veritatis, & præceps refractariusq; offendendi occasionem habere possit: quòd divinâ providentiâ permissæ in Ecclesia hæreses sint, ad probationem perfectionemque electorum; ideoque neque scripturæ S. neque SS. Patres tam ubiq; disertè clareque de rebus ad fidem necessariis sententiam enuntient, ut præsidens sibi arrogansque ingenium ex his illisque decerptas quasdam ad hæresim auspicandam, fovendamque, opiniones haurire non possit: satis nobis erit, si illi, quàm à majoribus accepimus fidei doctrinæ, non minus S. Scriptura favoreat, quàm obftet. In hoc enim casu, illa nobis pars existimanda est potior, quam ab avis proavisque nostris, per manus

traditam, habemus: cum conster hâc solâ traditione, circa omnem scripturam; ut ante, & post diluuium diu factum, & nunc fidem huc usque propagari potuisse, & præferenda in omni iure pars sit, quæ in sibi relicta à Majoribus possessione consistit, etiamsi in illius probatione deficiat.

Denique non solum hâc confessione existimavimus probari, nos nihil aliis in S. Scripturæ testificatione inferiores fore: verum multò etiam superiores. Cum nulla aliarum Confessionum, quantumvis omni Scripturarum præsidio munita, hoc facere comperta sit hactenus, in articulis nostræ doctrinæ oppositis, ut nil nisi S. Scripturæ verbis, sensuque illis, quibus depro-mittur locis, conformi & obvio loqueretur. Quod in hac Confessione, quantum existimo, præstitum est: cum ipso Protestantium, ut apparet, acceptantium iussu.

Postremò non omisimus, quod aliis Confessionibus solennè est; præcipuas adversarum partium, quibus suam frustra diffensionem fovent, sententias. Quis enim ex S. Scriptura incorruptum vult sumere iudicium; hic ad unam alteramque ejus sententiam affigendus non est; sed collatis omnibus de proposta questione loquentibus scripturis, ex præcipua illarum conspiratione veritatem hauriet, & si ex æquò etiam ceteræ, à Majorum via non poterit desistere: ne se illis temerè prudentiorum constituat. Quare rectè factum à Protestantibus, quod, quæ suæ existimarunt causæ patrocinari, hæc duxerint inserendas; in hoc solum culpandi, quod suis sæpe verbis; præter Scripturam, aliud locuti sint.

Nunc verò quid ego in hujus Confessionis iterata divulgatione, fecerim; quidque ab aliis, si manum admoveant, postulem; est observandam.

1. Ex vernacula lingua utramque Confessionem, tam Catholicorum, quàm Protestantium, eisdem, præterquam in paucis, conformem transtuli in linguam Romanam, ut & summo Ecclesiæ Capiti, & exteris simul posset nationibus communicatum verò præcipuis utriusque Religionis Universitatibus magis ad examen iudiciumque formandum esset opportuna.

2. Utramque Confessionem inter se contulimus, & quibus in locis Protestantes dissentirent, per interpretationem à se adjectam, in suis, post singula capita, Observationibus designavimus: ita quidem, ut ex recepta utrimque lege S. tantum scripturam admitteremus, rejectis verbis hominû. Qua in re mirari nō
latis

satis potui, Protestantium Confessionis auctores, quòd admissa conditione de sola S. Scriptura adferenda, repente sui immemores, proprio ore loqui cœperint. Extorserunt itaque subjectas observationes, quibus alioquin erat abstinendum, ne à verbo Dei, ad verba hominum disputationesque intricatas rursùm devolvamur. Nolo igitur observationum in proposita Confessione rationem ullam haberi. Solum illæ fuerunt appositæ, ut discrimen utriusque Confessionis non ignoraretur. Constaret deinde, omnes propositas oppositæ Confessionis Scripturas nos attulisse: nisi fortè propter eandem significationem otiosæ, in his articulis, compendio fidem tradentibus, viderentur. Quo nomine & paucas alias, ex prima Catholicorum Confessione, negleximus.

III. Eâdem ubique formâ cœpi conclusique articulos, quòd antè non ubique servatum, & claritatis in scriptura maximè eminentis causa factum est; neque culpam mutationis potest incurrere, cùm post vocem *Damnatus* nihil, præter illa quæ S. Scripturæ opposita sunt, subjectum cupiam, paratus æquam in omnibus correctionem admittere, non verò tolerare corruptionem.

IV. Versione latina antiquissima receptissimaque inter Catholicos usus sum, quod nihil illa probatius repetiri posse existimem, æquumque sit, ut Ecclesiæ, cui aliquam mihi scripturam tradenti credo, hanc potius, quàm illam credam etiam offerenti. Nihil tamen magnopere est, si huc tota difficultas recidat, cur non aliis etiam Bibliorum traditionibus possimus acquiescere.

Ceterum, si quis Protestantium vel promovendæ pacis, vel intervertendæ (quod non exspecto, nisi à perversis) studio, huic Confessioni calamum admoverit, hunc oro obtestorque, ne suis verbis atque expositione, contra supra admissas utrimque leges pugnet; nisi manifestus prævaricator æquitatis, veritatisque spretoz haberi velit. Contendimus, utra partium magis clavis explicatisque illos, de quibus pro fide pugnamus, articulos propulerit. Qua in disceptatione humanas voces pro divinis substituere, est suam deserere causam, seque & victum, & si resistat, etiam contumacem fateri. Quocirca hæc quæ ex mente veteris Ecclesiæ hoc modo, ordine, ac veritate per scripturam proposita

posita sunt, immota stare debent: nisi indubijs Scripturæ ver-
bis, aut æternæ veritatis consequentia submoveantur. De-
nique petimus à Protestantibus universis, ut huic proposito
ad felicem exitum promovendo, ac tam compertæ veritatî
subscribendo animum calamumque admoveant. Idque in te-
ranta, quæ præsentis æternæque felicitatis momenta com-
plectitur, pro causæ magnitudine, seridè constanterque agere,
ne graventur.

CONCILIATIO

CATHOLICORUM SIMUL ET PRO-
TESTANTIUM

PER CONFSSIONEM FIDEI PUBLICAM
EX CLARO PUROQUE DEI VERBO,

OMNIBUS ROMANI IMPERII SUBDITIS
PROPOSITAM.

Universè profitemur, & credimus, quidquid per symboli
Apostolici articulos duodecim, tum etiam verbum
Dei, nobis de uno vero Deo, de sanctissima Trinita-
te, de cæli terræque creatione, de lapsu Adæ, de incarnati-
one, & redemptione Christi, de sanctificatione Spiritus S.
de una Catholica, seu universali Christi Ecclesia, de remissione
peccatorum, de Sacramentis Ecclesiæ, & altera post mortem
vita proponitur.

Singulatim verò ex puro Dei verbo profitemur.

CAPUT I. DE CHRISTO.

I. Credimus, quod Verbum
caro factum sit *a* natum ex
Maria Virgine, *b* quodque
Christus in carne sit passus,
& Deus sanguine suo mun-
dum redemerit *d* Ita ut sedu-

1. a Verbum caro factum est
& habitavit in nobis Joh. 1. v. 14
b Symb. Apost. & Lucas pepe-
rit filium suum primogenitum c.
2. v. 6.
c Christo igitur in carne passo
cto-

dores sint, qui non confitentur Jesum Christum in nostra carne venisse & Damnamus ergo quotquot Dei filium in nostra carne venisse, & sanguinem fuisse negant.

II. Credimus Christum ita pro multis effudisse sanguinem, & ut simul se, tanquam verus mediator Dei & hominum, dederit redemptionem pro omnibus: b nec pro nostris tantum peccatis; sed totius mundi: c ut qui omnes vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. d His igitur contraria, ut quod, pro omnibus passus non sit, nec omnes salvos voluerit, damnamus.

III. Credimus descendisse Christum ad inferos, & ita quidem, ut descenderit primum in inferiores partes terræ, b vi sanguinis & redemptionis suæ c miserit victos, captivosq; spiritibus, secundum animam descendens prædicaverit salutem, secumque illos confidenter traduxerit, expolians inferni principatus & potestates, d Omnia verò, qua his adversantur, damnamus.

IV. Credimus Christum ascendisse ad cœlos, & nec apud nos semper remansisse.

Sequ-

& vos eadem cogitatione armamini 1. Pet. 4. v. 1.

d Posuit vos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Act. 20. v. 28.

c Multi seductores extierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem. 2. Ioh. 7.

II. a Hic est sanguis N. T. qui pro multis effundetur. Matt. 26. v. 28.

b Unus mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus qui dedit redemptionem seipsum pro omnibus 1. Tim. 2. v. 5.

c Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 1. Ioh. 2. v. 2.

d Omnes homines vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire 1. Tim. 2. v. 4.

III a Symb. Apost. b Descendit primum in inferiores partes terræ. Eph. 4. v. 9.

c Mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu, in quo & his, qui in carcere erat spiritibus veniens prædicavit 1. Pet. 3. v. 19.

d Delens quod adversus nos chirographum erat &c. affigens illud cruci, & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palam illos, triumphans in semetipso. Col. 2. v. 13.

IV. a Symb. Apost. & Paulus Eph. 4. v. 8. 9. & 10.

b Pauperes semper habebitis vobis.

Secundum corpus *b* assumptus est, *c* ac videntibus discipulis elevatus in caelum, *d* ita ut ab illis recesserit, & translatus fir. *e* Idem tamen corpore suo in cena praesens est, *f* ac deinde Paulo spectabilis apparuit, *g* & ubi duo vel tres ejus nomine congregantur, medius est: *h* unde se indies nobiscum usque ad consummationem saeculi futurum dicit, *i* adestque suae Ecclesiae ut caput, ex quo totum corpus compaginatum est, *k* licet in caelos ascenderit, ut impleret omnia, *l* quae scripta sunt de illo, in lege Moysi, & Prophetis. *m*

Hac universè credimus, & his contraria damnamus.

biscum: me autem non semper habetis. Marc. 14. v. 8.

c Iesus autem postquam locutus est eis, assumptus est in caelum. Marc. 16. v. 19.

d Videntibus illis elevatus, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Act. 1. v. 9.

e Dum benediceret eis, recessit ab eis & ferebatur in caelum. Luc. 24. v. 51.

f Accepit Iesus panem & ait, hoc est corpus meum &c. Matt. 26.

g Misit me Iesus qui apparuit tibi in via, quâ veniebas. Act. 9. v. 17.

h Vbi enim sunt duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum. Mat. 18. v. 20.

i Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi. Matt. 28. v. 20.

k Est caput Christus, ex quo totum corpus compaginatum. Eph. 4. v. 15.

l Ascendit super omnes caelos, ut impleret omnia. Eph. 4. v. 10.

m Necessè est impleri omnia, quae scripta sunt in lege &c. Luc. 4. v. 44. Oportuit pati & ita intrare in gloriam. v. 26.

OBSERVATIO AD CAP. I.

De quibusdam extra vel praeter S. Scripturam, Protestantium Confessioni insertis.

IN quinque hujus capituli articulis, Protestantium Confessio Catholicorum articulos retinuit; nisi quod in I. art. illi adjecerint, *personaliter in carne passum esse Christum, quod*

quod frustra factum, cum qui de Christo loquitur, patientis personam simul indicet. In II. III. art. conveniunt. Rejecerunt hic tamen Protestantes locum Eccli. 24. v. 45. tanquam auctoritatis minus probati; sed cum citra hunc satis firma stet sententia, necessarius ille nobis non est.

In art. IV. longius, quàm par erat, ad errorem Ubiquistarum deflexerunt. Vetùm jure miramur errorem illum humanis tantùm verbis inseri, ut quod *visibiliter* recesserit, *invisibiliter* manserit: cum ex solis scripturæ verbis hic agendum sit. Deinde illas pro se scripturas adducere, quæ dubii obscurique sensus sunt, vel certè etiam adversantur. Nam quomodo *impleverit* Christus Eph. 4. v. 10. *omnia*, an solâ gloriâ, aut gratiâ, an etiam præsentia? & si hæc; an successivâ; quemadmodum Sol indices cœli circulû: an simultanea? ut radii solares ætrem, hoc ex illo loco indefinitum manet. Quare cum gratia & gloria illum implèsse, uti & successivâ præsentia certò constet, ac planissimus hic obviusque sit sensus, nulla consequentiæ vi (quæ certa sit) ad simultaneam hinc præsentiam argumentari licet. Si tamen ex scripturæ locis aliis definitum sensum luber accipere, hic ex Luca c. 24. v. 26. & 44. promptus est, ac certum; Christum ascendendo in cœlum *implevisse omnia, qua de ipso scripta erant*. Juvatque ad hanc sententiam idem verbum *πληρῖσθαι* in Græco, uti & *impleo* in Latino, utrimque observatum. Cetera loca nostræ doctrinæ etiam patrocinantur: nam in S. Eucharistia *semper habebimus Christum*, in Ecclesia, Catholica, *præsentem* Matth. 26. & 28. Estque etiam in universali, hoc est, tam triumphante, quàm militante Ecclesia, ut caput, quod utique supremum, tantùm locum in corpore occupat, non ubique est, in ventre, pedibus &c. (quale enim hoc monstrum?) Denique ex Matth. 18. magis etiam nostra veritas firmatur: nam si *ibi* est, *ubi* duo vel tres in nomine ipsius congregantur; ubi alterius congregantur nomine, ibi non erit: alias nihil illis gratiæ singularis, ob promissam præsentiam, deferret. Quocirca S. Scripturas à Protestantibus insertas reliqui, quod veritati non possint officere; humanarum autem vocum commixtionem sustuli, ut Dei tantùm voces syncerè audirentur. Quod si æqui, veritatisque amantes sunt, ultrò amplectentur. Porro articulus unus

omissus hic est, quòd infra
recurrat.

CAPUT

CAPUT II.

De Ecclesia, illius Præpositis, Doctoribus & Pastoribus.

I. *Credimus* in unam, Sanctam, Catholicam, seu universalem Christi Ecclesiam, a qua, ut civitas supra montem sita, & tanquam lucerna supra candelabrum posita, abscondi non potest, b videbitur, agnosceretur semen esse, cui benedixit Dominus. c Neque derelicta, aut desolata amplius erit; sed custodes propalam habitura est, qui die ac nocte perpetuam audiantur. d Quibus Christus spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, à patre impetravit, ut æternum cum illis permaneat e Hæc credimus, & contraria, (quod Ecclesia aliquando abscondita, seu non visa fuerit, erraveritque,) damnamus.

II. *Credimus* Christum Ecclesie in cælis terrisque, tanquam corporis totius, caput esse: a sicut vir est caput mulieris. b Qui in Petro fundavit Ecclesiam in terris, dicens, tu es Petrus & supra hanc petram fundabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum &c. c Et postea ex sua Ecclesia constituit Principes super omnem

ter;

I. a Symb. Apost. & Nicen.
b Non potest civitas abscondi supra montem posita, nec accendunt lucernam, & ponunt sub modio &c. Matt. 5. v. 15.

c Fœdus perpetuum feriam eis, & scient in gentibus semen eorum; omnes qui viderint, cognoscant illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus Isa. 61. v. 9.

d Non vocaberis ultra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata &c. Super muros tuos Ierusalém constitui custodes, tota die ac nocte in perpetuum non tacebunt. Isa. 62. v. 4. & 6.

e Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. Ioh. 14. v. 17.

II. a Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, qua est corpus ipsius. Eph. 1. v. 22. & c. 4. v. 15. Col. 1. v. 18.

b Vir caput est mulieris, sicut Christus est Ecclesia, ipse salvator corporis ejus &c. Eph. 5. v. 23 & Matt. 16. v. 18.

c Nati sunt tibi filii, constitues eos Principes super omnem terram. Memores erunt nominis tui in omni generatione, Psal. 44. v. 17.

B

c Adter;

terram, qui nominis ipsius gloriam, & memoriam per omnes nationes propagarent. *d* Denique posuit Episcopos per Spiritum S. regere Ecclesiam Dei. *e* Qui omnes in una Ecclesia sunt, velut ovili uno, f Quibus etiam à S. Petro dictum: Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes, non coactè, sed spontaneè, secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque ut dominantes in cleris, sed forma gregis facti ex animo. Et cum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. *g* Hæc profitemur, & damnamus quotquot D. Petrum ejusque successores in sede Apostolica negant fuisse ac esse capita, & Principes Ecclesia Christi, super omnem terram, ejusque ovilis unum esse in terris Pastorem.

III. Credimus in loco quidem uno Ecclesiæ, ut, disperso olim Israël in Jerusalem factum, Pastores cæcos ignorantisque, ac velut canes mutos reperiri posse; *a* sed in universa Christi Ecclesia erunt usque ad consummationem Sanctorum, Doctores & Pastores in opus ministerii, & ædificationem corporis Christi; ne fideles circumferantur omni vento doctrinæ & erro-

e Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Actor. 20. v. 28.

f Fiet unum ovile & unus pastor. Ioh. 10. v. 16.

g Dicit Simoni Petro Iesus. Simon Iohannis, diligis me plus his? Pisce agnos, & oves meas. Ioh. 21. v. 15.

g I. Petri 5. v. 2.

a Ait Dominus, qui congregat dispersos Israël. Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare. Pastores ignoraverunt intelligentiam & c. Isa. 65. v. 8.

b Ipse dedit Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filii Dei, ut jam non simus parvuli fluctuantes

ris. *b* Quia fides ex auditu est, & quæ sine veritatis prædicationibus nequit propagari. *d* Qui nunquam à Christi Salvatoris adventu defuerunt; cum spiritus & verba Dei posita fuerint in ore eorum, & ponentur in ore Christiani seminis ulque in sempiternum. *e* Hac facta, & futura, in nova lege credimus, & damnamus quotquot contra asserunt, unquam manifestos, & orthodoxos in Ecclesia Prædicatores de-fuisse.

c circumferamur omni vento doctrina, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris Eph. 4. v. 11.

c Fides ex auditu est, auditus autem per verbum Christi Rom. 10. v. 17.

d Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo autem audient, sine predicante? Ibid. v. 14.

c Cum venerit Sion redemptor, hoc sædus meum cum eis, dicit Dominus. Spiritus meus qui in te est, & verba mea qua posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui in sempiternum. Isa. 59. v. 20.

IV. Credimus in dubiis fidei audiendos esse seniores & Patres nostros: quòd ab illis intellectus verus habeatur: a non ex iudicio privato propriæ sapientiæ, & discretioni innixo.

b Qui viam antiquorum Patrum bonam scrutatur, & ambulat, *c* & si ignoret, ex ore sacerdotis scientiam & legem salutis requirit, inveniet requiem animæ suæ. *d* Damnamus itaque illos, qui suum sensum, Patrum & sacerdotum veterum, quos orthodoxos fuisse receptum est, interpretationi in *s. litteris* præferunt.

IV. *a* Interroga Patrem tuum & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi. Deut. 32. v. 7.

a Non te prætereas narratio seniorum, ipsi enim dedicerunt à patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum Eccli. 8. v. 11.

b Ne innitaris prudentia tuâ, ne sis sapiens apud remetipsum. Prov. 3. v. 5.

c Videte & interrogate de semitis antiquis, qua sit via bona, & ambulate in ea, & invenietis requiem animabus vestris. 6. v. 16.

d Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Matt. 2. v. 7.

V. Cre-

B 2

V. Alii

V. *Credimus* in Ecclesia Christi, tanquam in diversis membris unius corporis, varias operationes & dona esse; & alii quidem discretionem spirituum, alii genera linguarum, alii interpretationem sermonum dari: neque omnes interpretari scripturas posse. *a* In his verò quædam esse difficultia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, ad suam ipsorum perditionem. *b* siquidem Prophetia scripturæ propriâ interpretatione non fit. *c* Pastores autem & Doctores dati sunt in opus ministerii, & ædificationem corporis Christi, ut non simus parvuli fluctuantes. *d* Unde D. Johannes, post completa Apostolorum aliorum scripta & vitam, adhuc se & alios Pastores Ecclesiæ, loco Dei audiri vult, atque ex hoc spiritum erroris & veritatis ait dignoscendum, *e* *Damnat itaque Deus omnem propriam scripturæ interpretationem, & ad Doctores, & Pastores ablegat, ut sine errore, decenter & ordine, omnia fiant.*

VI. *Credimus* quod is, qui Ecclesiam in rebus controversis non audierit, sit sicut Ethnicus & Publicanus. *a* Quodque teneantur omnes ad

V. *a* *Alii quidem per spiritum datur sermo sapientia, alii autem sermo scientia alii discretio spirituum, alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum Nunquid omnes Doctores? nunquid omnes interpretantur?* *Ec.* 1. Cor. 12. v. 7. & 28.

b 2. Pet. 2. v. 16 (c) 2. Pet. 1. v. 20. d Eph. 4. v. 12. & 14.

c *Charissimi nolite omni Spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. Nos ex Deo sumus, qui novit Deum, audit nos, qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis & spiritum erroris. 1. Ioh. 4. v. 1. & 6.*

VI. *a* *Matt. 18. v. 17.*

b *Super cathedram Moysi sederunt scriba & Pharisei, quodcumque vobis dixerint servate & facite, secundum opera vero*

ad audiendum illos, facien-
dumque quæ dixerint, quot-
quot in Ecclesia Dei nobis
præsident, quanquam prava
quorundam exempla sequen-
da non sint. *b* Damnamus ita-
que quotquot Ecclesia ejuſq; Præ-
latorum iudicio & imperio ob-
strepunt.

VII. Credimus Episcopis,
quales erant Timotheus & Ti-
tus, ordinationem presbytero-
rum per manus impositionem
commisſam eſſe, *a* & hos
illorum iudicio ac pœnis fu-
iſſe ſubjectos. *b* Et quamvis
populo aliquando electio &
propoſitio Diaconorum, an-
te conſpectum Præſulum Ec-
cleſiæ, permiſſa ſit; nemo
tamen illa poteſtate, niſi per
ordinantes Præſules, donatus
eſt: *c* neque ad prædicatio-
nem quiſquam habitus ido-
neus, niſi ab his Dei nomine
miſſus. *d* Et, in reliquis Sa-
cerdotum officiis, nemo ſibi
ſumit honorem, niſi vocatus
à Deo tanquam Aaron. *e* Re-
jicimus itaque quotquot à veris
orthodoxisque Episcopis, ordinati
ac miſſi non ſunt, ut Sacramenta
impertiantur, & Evangelium
prædicent.

VIII. Credimus ex Paulo,
traditiones in Ecclesia eſſe,
quales ipſe ſuis fidelibus, ſi-
ve eſſent ſcripto, ſive per ſer-
monem traditæ, observan-
das dixit. *a* quaſque ex ſe
audi-

verò eorum nolite facere. *Matth.*
23. v. 2.

VII. *a* Manus cuiù nemini im-
poſueris. *1. Tim. 5. v. 22.*

a Reliqui te Creta, ut conſti-
tuas per civitates presbyteros, ſi-
cut Ego diſpoſui tibi. *Tit. 1. v. 5*

b Adverſus Presbyterum ac-
cuſationem noli ſuſcipere, niſi ſub
duobus aut tribus teſtibus. Pec-
cantes coram omnibus argue. *1.*
Tim. 5. v. 19.

c Convocantes duodecim mul-
titudinem, dixerunt: conſiderate
viros ex vobis boni teſtimonii ſe-
ptem plenos Spiritu ſancto, quos
conſtituamus. Et elegerunt Ste-
phanum & Philippum &c. hos
ſtatuerunt ante conſpectum Apo-
ſtolorum, & orantes impoſue-
runt (Apoſtoli) eis manus. *Act.*
6. v. 3. &c.

d Quomodo prædicabunt niſi
mittantur. *Rom. 16. v. 15.*

e *Hebr. 5. v. 4.*

VIII. *a* State & tenete traditio-
nes quaſ didiciſtis, ſi ve per ſermo-
nem, ſive per epistolam noſtram.
2. Theſſal. 2. v. 14.

b Qua audiſti à me per
multos teſtes, hæc commen-
da fidelibus hominibus, quæ

E 3 idonei

auditas Timotheum Episcopum docere alios fideles iustitiam, qui posteris eandem docendo traderent. *b* Ipse Joannes (Apostolorum scribentium ultimus) Gajo multa veritatis testimonia, coram sermone, tradidit, scriptis Apostolicis non exposita. *d* Præter quæ si quis evangelizaverit, anathema sit. *Damnatus itaque, qui doctrinam & traditiones Apostolicas. S. Scripturæ non contrarias, solo sermone relictas in Ecclesia Dei negant.*

IX. Credimus Christum & Apostolos miranda supra naturam opera ad prædicandum infidelibus Evangelium duxisse necessaria. *a* Licet sint, qui in nomine diaboli hæc fieri calumniantur. *b* Sunt autem illa signa veram fidem testantia; ejicere de corporibus obsessis dæmones, morbis prostratos sanare, novis loqui linguis, serpentes tollere, mortifera, sine noxa, bibere. *c* Quæ ad finem mundi, cum Evangelium prædicabitur, inter gentes, fient. *d* *Damnatus itaque Ecclesiam, quæ huic fidei externis signis nullibi illustratur.*

idonei erunt & alios docere. 2. Tim. 2. v. 2.

c Nos testimonium prohibemus, & vobis quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere; sed nolui per atramentum, & calamum scribere tibi. Spero autem proventus te videre, & os ad os loquemur 3. Joh. 12.

d Si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit. Gal. 1. v. 9.

IX. a Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Joh. 15. v. 24.

b Quidam autem ex eis dixerunt; in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia Luc. 11. v. 15.

c Signa autem eos, qui crediderunt, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis &c. Super agros manus imponent, & benè habebunt. Marc. 16. v. 17.

d Prædicabitur hoc Evangelium in universo mundo, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio. Matt. 24. v. 14.

OBSERVATIO IN CAPUT II.

De quibusdam, extra vel præter S. Scripturam, Confessioni
Protestantium insertis.

IN nonnullis hujus capituli art. sua malè verba extra scripturam rursus admiscunt.

In I art. convenimus. In II. addunt: *unicum* summum Ecclesie caput est. Quæ vox in cir. S. Scriptura non habetur. Nostræ tamen sententiæ nihil obstat, quia & illud Pauli I. Corinth. 3. 11. admittimus, quod Christus *fundamentum* sit, præter quod aliud statui non potest. nam Christus, ut rectè August. in psal. 86. est *fundamentum primum & maximum, quo ulterius nihil*, Et nos *adificati sumus super fundamentum Apostolorum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu*. Eph. 2. v. 20. ubi, Paulus se ipsum, cum distinctione, explicat. Quare tò *unicum* adversariis nihil insertum proderit, & Petrus rectè fundamentum alterum, seu petra dicitur. Nam & græcè Πέτρος, & Syriacè Cephas, tam rupem, quàm Petrum significat: ita ut rupis illum nomine Christus, ad fundamenti solidi expressionem appellaverit. Quod ad locum D. Petri ex Eph. 1. c. 5. adjectum attinet, ille ad instructionem Præsulum factorum utilis est: ne potestate suâ superbè abutantur, sed exemplo Christi præfiantur.

In articulo III. Sententia ex Isaia cap. 56. vers. 9. adjecta, Jerosolimitas solum Prædicatores defecisse probat; non omnes omni in loco, ad quem sparsi Israë ita se receperant. Deinde senserit de Israëlitis, nihil tamen de Judaica Ecclesia dicitur. Ut vanum sit, hinc defectionem universalem Pastorum arguere. Denique defecerint illi, quid nobis cum Judæorum Synagoga paritatis est, quæ non habuit illam perpetuitatis, in Doctoribus & Pastoribus orthodoxis, promissionem, quam habet Ecclesia Christi? Postremò frustra allegorica hæc veteris Testamenti verba ad claram & explicatam Apostolorum sententiam exponendam, contra legem interpretationis adhibentur. Admittemus tamen, suo in sensu, pacis causâ, quia ita Protestantibus visum est.

In articulo IV. quod adjecerint, Patres veteres audiendos

qu

qui non contradicunt Scriptura: libenter admittimus: ita enim expositiones ceteras Patrum, in veneratione debita habebunt, & suæ ac Lutheri, præferent, ubi de sensu S. Scripturæ lis est.

In articulo V. cum ponunt audiendos Doctores, ut omnia ordine ac decenter fiant, & nobis placet. Quanquam sola hæc, illos audiendi, causa esse non possit. In articulo VI. rectè in verbis convenimus.

In articulo VII. Si velint in pietate similes Episcopos Timotheo, & Tito, qui ordinare ac mittere tantum possint, fortè nullum de sua Ecclesia talem producent. Quare illorum etiam commodo hæc verba extra S. Scripturam adjecta omisi, ne nobis difficultatem, sibi ἀδύνατον imponere videantur.

In articulo VIII. etiam placet, quod traditiones Majorum, cum hoc addito, modo S. Scriptura contraria non sint, admittant, tales enim hæctenus Ecclesia Catholica solum admisit. Et si dubium esset, ad Patres, juxta art. IV. recurrendum erit.

In IX. art. male adjiciunt miraculorum signa, vel corporalia, vel spiritualia requiri: cum ridicula hæc prorsus, extra S. Scripturam distinctio sit. Ubi enim spiritualia miracula pro signo veræ fidei ad Gentium conversionem promittuntur? Hæc verba itaque, bonâ illorum veniâ, eliminabimus.

CAPUT III.

De fide & operibus.

I. Credimus fidem Christianam esse fundamentum rerum sperandarum, quâ duemur, in cognitione illorum, quæ nobis non apparent. a Qualemcunq; tamen de Christo ad salutem non sufficere, quod & Dæmones credant, b ac confiteantur Christum esse filium Dei, c & Paulus omnem etiam fidem sine charitate nihil dicat prodesse: d Jacobus Apostolus mortuam esse asserat. e Damnamus igitur, qui sola

hæc

1. a Fides es sperandarum substantia (ὁπώρασις) rerum, argumentum non apparentium. Hebr. 11. v. 1.

b Dæmones credunt, & contremiscunt. Jac. 2. v. 19.

c Exhibant dæmonia à multis clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei. Sciebant ipsum esse Christum. Luc. 4. v. 41.

d Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum & nihil mihi prodest. I. Cor. 13. v. 2.

e Fr.

hæc divina fide ab Apostolis descripta, hominem salvari posse tradunt.

2. a Credimus aded firmum debere esse credentis in fide animum, ut nulla hæ sitet diffidentia: timorem tamen, ne quis deficiens à fide in qua stat, labatur, & propter incredulitatem pereat, non excludi. b Nam si avertit se justus à sua justitia, & iniquitatem fecerit, justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. c Ideoque in timore Domino servendum est, ne aliquando pereamus de via justa. d Ut Alexander & Hymenæo factum est, qui habentes fidem, & bonam conscientiam, defecerunt, & satanæ traditi sunt. e Difficile enim est illos, qui semel sunt illuminati, & participes facti Spiritus S. prolapsique sunt, rursus ad pœnitentiam renovari. f Quare D. Paulus sibi metuens, ne reprobis efficeretur, castigatum corpus in servitutem redigebat, g donec divinitus certior factus est, nulla se à charitate Christi separari posse. h Damascus itaque illos, qui extra revelationem, fideles ita de sua fide justitiæque obienta certos faciunt, ut amitti posse, negent.

c Fides sine operibus mortua est. Jac. 2. v. 14.

2. a Abraham in repromissione Dei non habuit diffidentiam; sed confortatus in fide est. Rom. 4. v. 20.

b Rami propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time. Rom. 11. v. 20.

c Ezech. 18. v. 24.

d Servite Domino in timore, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa. Psal. 2. v. 11.

e O fili Timothee, milites bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satana. 1. Tim. I. v. 18.

f Impossibile enim est eos, qui sunt illuminati, gustaverunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus S. rursus renovari ad pœnitentiam. Heb. 6. v. 4.

g Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte dum aliis predicavero, reprobis efficiar. 1. Cor. 9. v. 27.

h Certus sum enim, quia neque mors, neque vita &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Rom. 8. v. 38.

III. *Credimus Judæum, & infidelem quem vis justificari gratis ex gratia & redemptione Jesu Christi, per fidem, sine operibus legis, a* cum Dei donum sit, non ex nobis, aut operibus nostris, ne gloriemur, *b* imò, nec peccatorem quem vis, nisi gratia per fidem & sanguinem Jesu Christi remissionem peccatorum consequi: *c* tum quia hæc salutis nostræ fundamentum est: *d* tum quia opera justificatione peccatoris non merentur: nam si est gratia, jam non ex operibus. *e*

Credimus tamen simul justum hominem non ex fide tantum, sed operibus quoque justificari, f ed quòd factores legis apud Deum justificentur, *g* & qui justus est, justificari amplius jubeatur, *h* ut Abraham accedit, qui justificatus est ex operibus, filium Isaac offerens. *i* Ita enim Deus auget incrementa frugum justitiæ nostræ, ut magis locupletati abundemus in virtute. *k* Damnamus itaque tam illos, qui justificationem peccatoris per operum merita fieri asserunt; quàm qui justos magis justificari per hæc coram Deo negant.

IV. *Credimus nos justificari ex fide in Christo Jesu, quæ per*

III. *a* *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, per fidem in sanguine ipsius. Arbitramur enim justificari hominem per fidem, sine operibus legis. Rom. 3. v. 23. & Rom. 4. v. 2. &c.*

b *Cum essetis mortui delictis, gratia ejus salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorieetur. Eph. 2. v. 1. & 6.*

c *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. Eph. 1. v. 7. Coloss. 1. v. 14.*

d *Hebr. 11. v. 1.*

e *Reliquia secundum electionem gratia salva facta sunt. Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non esset gratia. Rom. 11. v. 5.*

f *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum. Jac. 2. v. 24.*

g *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. Rö. 2. v. 13.*

h *Qui justus est, justificetur adhuc. Apoc. 22. v. 11.*

i *Abraham nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium? Jac. 2. v. 21.*

k *Deus augebit incrementa frugum justitiæ vestra, ut in omnibus locupletati, abundetis in omnem simplicitatem. 2. Cor. 9. v. 10.*

IV. *a* *Nos ex fide spem justitiæ expectamus; nam in Christo Jesu neque*

per charitatem operatur; a ita ut sine charitate omnis & sola fides nihil proffit. b Scimus enim, quòd translati simus de morte ad vitam, quoniam diligimus. c Uti Magdalene remissa sunt peccata multa, quia multum dilexit. d In justo enim homine tria præcipua sunt, fides, spes, & charitas, sed major horum est charitas. e Nam & spe salvi reddimur, f quæ tunc non confundit, quando charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, g & habemus fiduciam accessumque ad Deum in confidentia per fidem, si tamen in charitate radicati & fundati simus: quia charitas est, quæ operit multitudinem peccatorum. Damnamus itaque illos, qui fidem aut fiduciam in Deum, se sola, non per charitatem iustificare asserunt.

V. Credimus Deum delere peccata nostra, ut nubes à puro auferretur aëre, a Christumque illa, per sanctificationem, suæ passionis meritis, ita tollere, ut sublatâ peccatorum maculâ, sancta & immaculata anima appareat, b & translati à luce ad tenebras in omni bonitate, iustitia, & veritate ambulemus.

c Un-

neque circumciso aliquid valet, neque praputium, sed fides, quæ per charitatem operatur. Galat. 5 v. 6.

b Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, nihil sum. 1 Cor. 13. v. 2.

c Scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. 1 Ioh. 3. v. 14.

d Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum Luc. 7.

e Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hac: major autem horum est charitas 1 Cor. 13. v. 13. (8. v. 14.

f Spe salvi facti sumus. Rom.

g Spes non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus. Rom. 5. v. 5.

h In quo habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius in charitate radicati & fundati. Eph. 3. v. 12. & 17.

i Charitas operit multitudinem peccatorum. 1 Pet. 4. v. 8.

V. a Delevit, ut nubes iniquitates nostras. Isa. 44. v. 22.

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ioh. 1. v. 19.

b Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aqua in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi; sed ut sit sancta & immacu-

macu-

e Unde licet concupiscentia
quæ parere peccatum possit,
in nobis habitet; d verè tamen
peccata non reguntur tantùm
meritis Christi, sed & remit-
tuntur, e quòd lux cum tene-
bris, iustitia cum iniquitate,
Christus & Belial simul ne-
queant consistere, f Damna-
mus itaque omnes, quotquot pec-
cata in sanctificatione quoad
maculam in anima manere, &
regi solùm, non remitti, credunt.

6. Credimus, quòd sicut u-
nius delicto, in anima, per
peccatum, mortui sumus; ita
gratia unius Jesu Christi in
nos multò magis abundet, per
iustitiæ amissæ restitutionem:
nam uti peccatum regnavit
ad animæ mortem; ita in ead-
em regnat gratia per iusti-
tiam, ad vitam æternam, a
Quia renovamur in illa per
infusionem Spiritus S. quem
effudit in nos abundè per Je-
sum Christum Salvatorem
nostrum, ut iustificati gratiâ
ipsius, hæredes simus vitæ æ-
ternæ. b Damnamus ergo il-
los, qui originale delictum, quo-
ad mortem anima omninò tolli
per iustitiâ, & gratiam Spiri-
tus S. in nos infusam, negant.

maculata. Ephes. 5. v. 25.

c Eratis aliquando tenebrae;
nunc autem lux in Domino, ut
filii lucis ambulate; fructus enim
lucis est, in omni bonitate, & ius-
titia, & veritate. Eph. 5. v. 8.

d Concupiscentia cum conce-
perit, parit peccatum. Iac. 1. v. 15
& Rom. 7. v. 20.

e Beati quorum remissa sunt
iniquitates, & quorù tecta sunt
peccata. Psal. 31. v. 1.

f Qua participatio iustitia
cum iniquitate: qua societas luci
ad tenebras? qua conventio
Christi ad Belial? 2 Cor. 6. v.
14.

6. a Si unius delicto multi
mortui sunt, multò magis gratia
Dei, & donum in gratia unius
hominis Jesu Christi in plures ab-
undavit, qui abundantiam gra-
tia, & donationis & iustitiæ ac-
cipientes in vita regnabunt per
unum Iesum Christum. Ut sicut
regnavit peccatum in mortem,
ita & gratia regnet per iustitiâ
&c. Rom. 5. v. 15. &c.

b Secundùm misericordiam
suam salvos nos fecit per lava-
crum regenerationis & renova-
tionis Spiritus sancti, quem effu-
dit in nos abundè per Iesum Chri-
stum Salvatorem N. ut iustifica-
ti gratiâ ipsius, hæredes simus se-
cundùm spem vitæ æternæ. Tit.
3. v. 6. &c.

VII. *Credimus*, quòd, licet in multis offendamus omnes, *a* & concupiscentiam secuti peccemus: *c* tamen posse nos spiritu ambulare, ac desideria carnis non perficere, *c* & non peccare, cum vocationem nostram sequimur, *d* ita Job nil peccavit in verbis, *e* Josias, & David tota anima & viribus, juxta legem Moysis, se ad deum convertit. *f* Zacharias & Elizabeth justii erant, & in omnibus praeceptis Dei ambulaverunt, *g* & omnis, qui ex Deo natus est, non peccat, *h* quamdiu Deum, & proximum diligit; quia in hoc uno omnis lex impletur.

i *Damnamus* ergò omnes, quotquot negant ullum opus bonum, sine omni inquinamento dari in nobis posse; aut praecepta Dei in hac vita impleri.

VIII. *Credimus* Deum liberè eligendi potestatem nobis tribuisse vitae & mortis, benedictionis & maledictionis, ut possimus cum diligere, vel odisse; illi obedire, vel resistere. *a* Quia non habemus ad hoc illudve necessitatem; sed potestatem voluntatis nostrae, ut e. g. vel Deo virginitatem nostram servemus: vel in matrimonio eandem deponamus. *b* Cavendum verò,

VII. *a* In multis offendimus omnes. *Iac.* 3. v. 2.

b *Iac.* 1. v. 15.

c Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. *Gal.* 5. v. 16.

d Satagite, ut per bona opera certam vocationem vestram & electionem faciatis; hac enim facientes non peccabitis. 2. *Pet.* 1. v. 10.

e *Iob.* 1. v. 21.

f 4 *Reg.* 23. v. 25. & 3 *Reg.* 14. v. 8.

g Erant autem justii ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini, sine querela. *Luc.* 1. v. 6.

h Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet. 1. *Ioh.* 3. v. 9.

i Per charitatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges &c. *Gal.* 5. v. 14.

VIII. *a* Testes invoco hodie calum & terram, quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum, & diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus. *Deut.* 30. v. 19.

b Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, & hoc judi-

verò, ne Spiritui S. per suam nos gratiam vocanti resistamus, ut duri cordis homines, quod facere nos posse, gratiâ Dei rejectâ, Judæi refractarii probarunt. *c* Damnamus igitur, quotquot potestatem eligendi inter bonum & malum: tum resistendi gratia Spiritus S. vocantis, nobis adimunt: necessitatem verò quamcunque ad bonum vel malum imponunt.

IX. Credimus, quòd, licet inutiles servi simus, qui quæ debuimus facere, fecimus, a nec quicquam habeamus, nisi quod accepimus: ita ut gratia Dei sit vita æterna: *b* tamen propter fidelitatem Domino per ipsius gratiam præstitam à nobis, & factam ab ipso remunerationis promissionem, *c* unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem: *d* ambulabunt enim Sancti cum ipso in gloria, quia digni sunt, *e* & momentaneum tribulationis hujus vitæ æternum gloriæ pondus operabitur. *f* Unde non minus, in extremo judicii die, propter bona misericordiæ opera vitam æternam; quàm propter mala immisericordium ignem tribuet æternum. *g* Damnamus igitur, quotquot negant, opera bona fidelium Christi servorum digna esse vita æterna, aut mercedem habitura, qua propter

judicavit in corde suo servare virginem suam, bene facit, &c. 1 Cor. 7. v. 37.

c Dura cervice & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri. Act. 7. v. 51.

IX. a Cum feceritis omnia, qua præcepta sunt vobis, dicite servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Luc. 17. v. 10.

b Quid enim habes, quod non accepisti? 1 Cor. 1. v. 31. Rom. 6. v. 23.

c Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam &c. Matth. 25. v. 22.

d Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1 Cor. 3. v. 8. & v. 13. Et ps. 17. v. 21. ps. 18. v. 12.

e Qui non inquinaverunt vestimenta sua, ambulabunt mecum in albis quia digni sunt. Apoc. 3. v. 4.

f Momentaneum & leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2 Cor. 4. v. 17.

g Venite benedicti Patris mei, possidete regnû; esurivi enim, & dedistis mihi manducare &c. Itē

malis

ter illa conferatur, & cum gratia nobis facta consistat.

maledicti in ignem aeternum, & surivi enim, & non dedistis &c.
Matth. 25. v. 35. &c.

OBSERVATIO AD CAP. III.

De adjectis præter, vel contra Scripturam S. Confessione Protestantium.

IN art. I. duobus locis adjecit, fidem *historicam* non salvare, quæ vox cum extra Scripturam assumatur, jure illam abesse patimur; sed fidem Christi divinam à Paulo descriptam intelligimus. Quæ verò & in hoc art. & seq. ex S. Scriptura adjiciuntur, nihil obstant, sed confirmant propositum. Quamquam in utraque Confessione, ubi eadem per diversas Scripturas firmabantur, brevitatis causa quasdam omiserim. Porro oppositas Scripturæ sententias, quas damnamus, paulò discretius, ad mentem primæ Confessionis censui exponendas.

In art. II. igitur consentit utraque Confessio, nisi quòd Protestantes Pauli locum ad Rom. 8. vers. 38. inferant de charitate Christi, à qua se negat, vel in vita, vel in morte separandum. Sed hoc utrisque explicandum est: ut vel solius propositi dicamus fuisse; vel singularis gratiæ, hoc tempore Paulo divinitus per revelationem communicatæ. Utrum liber, eligant.

In art. III. addit, *unicè ac solùm* per merita Christi nos justificari, quæ verba in S. Litteris minimè reperta, ideoque nec inferenda erant: ne cooperatio justì hominis in justificationis incremento excludatur. Clausula subjecta; quòd bona opera ex fide debeant fluere, otiosa est, quia nemo hanc veritatem negat.

Par ratio est de clausula art. IV. Ceterum istic, quæ de charitate controversa sunt, aliquantò diligentius à me ex S. Litteris proponuntur.

In art. V. dissentiunt Protestantes, sed rursus per sua, non Scripturæ verba, dum subjiciunt: *Non manere* in nobis peccata, quoad reatum pænæ, sed in Christum portantem iniquitates nostras, transferri. Quoad maculam igitur, hoc est, quoad naturam, manere volunt in homine. Quod Scripturæ

præe profus adversatur. Quando enim emundari dicimur, peccati utique macula, non pœna, intelligitur. Quando Christus tollere dicitur peccata mundi, de ipsa peccati substantia sermo est: aut alium sensum his locis requiri per necessariam consequentiam evincant. Quod Paulus Rom. 7. v. 20. peccatum *in se habitare*, dicat, causam peccati concupiscentiam significare, & ex loco cit. & ex Jacobi 1. v. 15. satis est manifestum. Quam unam propositionem Pauli, quæ sensus ambigui est, decem aliis, quæ definitum sensum adferunt, cedere, eorumque sententiæ acquiescere necesse est.

Pari ratione hallucinantur sequenti art. VI. quando dicunt, peccatum originale non manere, *quoad damnationem & plenum dominium*. Ex qua enim Scriptura has distinctiones diseretè promunt? Nolumus hic quicquam extra Scripturam audire.

In art. VII. quædam inferunt præter Scripturam, quæ cum sanum nullum sensum, etiam in doctrina Protestantium, faciant, à me prætermittuntur, dum sententiam explicatius promant.

In ceteris quoque art. VIII. & IX. pauca quæ adjiciunt verba, nihil officiunt. Nos tamen paulò disertius per Scripturas S. mentem explicamus. Verùm ita omnes hosce articulos proponimus, ut libenter profiteamur, opera bona reatorum nihil, nisi in virtute meritum Christi, neque ex se, seorsim ab illis, quicquam posse. Quisque nostrum fateatur: *Palmes non potest fructum ferre, nisi manserit in vite*. Job. 15. v. 4. ideoque majorem tribuimus vim Christi meritis, quam adversarii, qui illa tanquam sterile sèmen, quod sine fructu bonorum sit operum, in nos transfundunt, atque illud Isaïæ c. 64. v. 6. populi sui peccata accusantis, omnibus, etiam piè viventibus, applicant: *Peccavimus: & facti sumus, ut imundus, omnes nos, & quasi pannus menstruata univèrsa justitia nostra &c.* Verùm an talia etiam Romanorum fuere opera, de quibus Paulus: *Damnatus (Dei filius) peccatum in carne, ut justitatio legis impleteret in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum?* Rom. 8. v. 9. Apagè tam perversâ Scripturarum interpretatione, quæ omnibus desperationem boni operis meritò injiciat. *Omnia possumus in eo, qui nos confortat*. Phil. 4. v. 13. Non rangam hic illam meritum CHRISTI, per adversarios enervationem: quando negant,

hæc

hæc tantum posse, ut peccata in nobis profus abolcant. Sed tantum, ut pallient, applicari.

CAPUT IV.

De Consiliis.

I. Credimus prohibere nuptias, quas Deus in paradiso instituit, doctrinam esse erroneam. *a* Unde qui matrimonio jungit virginem suam, benè facit; sed qui non jungit, melius facit. *b* Et quamvis vidua, cum vir in Domino obdormierit, benè nubat, beator tamen erit, si sic permanferit. *c* Ut ipse Paulus, qui quidem ait: Datus est mihi stimulus carnis, Angelus Satanæ, qui me colaphizet, *d* sed tamen hortatur; volo omnes esse sic ut me ipsum. Dico enim non nuptis & viduis bonum est, si sic permaneant, sicut & ego. Quòd si se non continent, nubant: melius est enim tales nubere, quàm uri. *e* Damnamus itaque omnes, qui vel nuptias damnant à Deo institutas: vel melius facere negant; qui virginitatem, aut castitatem, extra matrimonium, etiam stimulo carnis vexati, tumentur; modò se contineant.

II. Credimus multos rectè Salvatorem & Dominum suum per votorum devotionem

I. Discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris prohibentium nubere, & abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus. 1. Tim. 4. v. 1.

a Non est bonum hominem esse solum, faciamus adiutorium simile illi. Gen. 2. v. 18.

b 1 Cor. 7. v. 38.

c Ib. v. 40. Beator erit, si sic permanferit, secundum meum consilium, puto autem, quòd & ego spiritum Dei habeam.

d Datus est mihi stimulus carnis, Angelus Satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogavi, & dixit mihi: sufficit tibi gratia mea: nam virginitas in infirmitate persequitur. 2. Cor. 12. v. 7.

e 1 Cor. 7. v. 8.

II. *a* Mittet eis Salvatore & propugnatorè, qui liberet eos, & colent eum in hostiis, & in muneri-

C

neri-

nem, & exsolutionem colere.

a Qui Eunuchorum instar sunt nuptiarum incapaces, cum seipfos castraverint propter regnum caelorum. Quod pauci capiunt: nisi qui cum Apostolis relinquunt omnia; etiam uxores. *b* Quales & Presbyteros ac Episcopos, si unius uxoris viri fuerint, deserto toro, ut sancte & continenter exemplo Timothei & Titi vivant, esse oportet. Nam qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est. *d* Cavendum verò imprimis, ne in disciplina Christi luxuriâ dissoluti aliqui, primam fidem Christo datam, cum sua damnatione, irritam faciant. *e* Damnamus itaque negantes votis castitatis perpetua rectè Deum coli, aut non oportere Clericos esse ab uxoribus continentis: vel fidem hac in re Christo datam posse irritari.

III. Credimus Apostolos Christi consilio reliquisse omnia, domum, possessiones, parentes, uxores, consanguineos, & Christum secutos esse; a ideoque adolescentem qui mandata Dei custodierat,

neribus, & vota vovebunt Domino, & solvent. Isa. 19. v. 21.

b Dicunt ei discipuli: si ita est hominis causa cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit eis, non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est: sunt enim eunuchi, qui facti sunt ab hominibus, & sunt eunuchi, qui seipfos castraverunt, propter regnum caelorum. Qui potest capere capiat &c. Matth. 19. v. 10. & 27. &c.

c Oportet Episcopum sine crimine esse, sobrium, justum, sanctum, continentem. Tit. 1. v. 7.

Unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum &c. 1 Tim. 3. v. 2.

d 1 Cor. 7. v. 32.

e Adolescentiores viduas devota; cum enim luxuriata fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

1 Tim. 5. v. 11.

III. a Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te &c.

Et omnis, qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter no-

men

rat, Christo ad perfectionem
majorem relictis bonis omni-
bus invitanti malè non esse
obsecutù; quia dives difficile
salutem assequitur. *b* Cùm et-
iam Christi consilia non se-
quentibus necessarium ad sa-
lutem sit, ut qui habent uxo-
res, & possessiones, tanquam
non habentes sint, eò quòd fi-
gura hujus mundi prætereat. *c*
Damnatus itaque negantes hac
Christi consilia, ad faciliorem &
majorem perfectionem in terris;
atque in calis gloriam prome-
vendam, conducere.

IV. Credimus bonum esse;
semper orate & nunquam de-
ficere, ut Ecclesia electorum
facit, die ac nocte orationes
instituens. *a* Utque in V. T.
reperiebantur, qui die ac no-
cte Deo in templis servirent
jejunii, & obsecrationibus. *b*
deinde rectè mortificati nemi-
Jesu Christi in corpore cir-
cumferri, & castigando illud,
& in servitutem ipsius cupidi-
tates redigendo. *d* *Damnatus*
itaque Ecclesiam illam, ut repro-
batorum, in qua hujusmodi perpe-
tuitas precum, & mortificatio in
jejunii, & castigatione corporis,
non commendatur.

men meum, centuplum accipiet,
& vitam æternam possidebit.
Matt. 19. v. 27.

b Omnia hac (mandata Dei)
custodivi à juventute mea.
Quid adhuc mihi deest? Ait illi
Jesus. Si vis perfectus esse, vade
& vende omnia qua habes, &
da pauperibus, & habebis the-
saurum in calo. Veni sequere me.
Cùm audisset autem adolescens
verbum, abiit tristis &c. quia
dives difficile intrabit in reg-
num calorum. Ibid. v. 20.

c Tempus breve est, reliquum
est, ut & qui habent uxores, tan-
quam non habentes sint, & qui
emunt, tanquam non possidentes,
& qui utuntur hoc mundo, tan-
quam non utantur. Præterit e-
nim figura hujus mundi. 1 Cor.
7. v. 29.

IV. a Oportet semper orare,
& nunquam deficere &c. Nonne
Deus faciet vindictam electo-
rum suorum, clamantium ad se
die, ac nocte? Luc. 18. v. 1. & 7.

b Anna viduâ usque ad an-
nos octoginta quatuor; que non
discedebat de templo, jejunii, &
obsecrationibus serviens nocte ac
die. Luc. 2. v. 37.

c Dejicimur, sed non perimus,
semper mortificationem IESU
Christi in corpore nostro circum-
ferentes &c. 2 Cor. 4. 10.

d Castigo corpus meum, & in
servitutem redigo. 1 Cor. 9. 29.

OBSERVATIO IN CAP. IV.

De Scripturis S. male traductis.

IN I. art. glossas extra Scripturam suas Protestantes adjece-
runt. Ita stimulum carnis *in stimulum Diaboli* vellent murari
ne cogantur admittere, stimulum carnis Paulum, extra matri-
monium, sensisse, & cum hoc coluisse castitatem. Mira res
An non existimant multa esse hominum millia, qui stimulo
carnis sentiant, & tamen castè vivant? An ipsi Protestantes (il-
lorum conscientiam interrogo) ante matrimonium, & in illo
ipso, quando cum uxoribus non sunt, inter stimulos carnis nun-
quam casti? aut si aliquando sunt, cur id aliis Deo consecratis
per ipsius gratiam semper negant possibile? Deinde si ipsi & in
matrimonio aliquando labantur; quid mirum, si inter tot mil-
lia Monachorum ac Clericorum nonnulli offendant? quando
etiam inter 12 Apostolos unus Judas fuit. An iccirco matrimo-
nii leges ex orbe tollendæ, aut mulieres universæ, quia sunt, qui
illis abutuntur? tam igitur frivola de *Monachorum lapsu* inserta
quæstio debebat hoc loco præteriri. Quæ ex S. Litteris hæc &
alibi inseruerunt, intacta relinquo.

In art. II. addunt Pauli verbis: continentem debere esse
Episcopum *in & extra conjugium*. Sed quare *in conjugio*? (Au-
gustini verbis vos alloquitur contra Jovin. de bono conjug. c. 18.)
Paulus non dicit: *Eligatur Episcopus, qui unam ducat uxorem, &
filios faciat; sed qui unam habuerit uxorem, & filios in omni subdi-
tos disciplina*. Certè confiteris non posse esse Episcopum, qui in Episco-
patus filios faciat: alioquin si deprehensus fuerit, non quasi vir re-
nebitur; sed quasi adulter. Paria habet Ambros. epist. 82. Et verò
si in rigore de tempore præsentis hæc Pauli verba sumerentur:
Oportet esse Episcopum unius uxoris virum, Episcopus nec fieri
posset, nec manere, nisi haberet uxorem. Vident itaque Prote-
stantes, se hæc etiam verba extra Scripturam inserere, ideoque
Confessione hac fuisse eliminanda. Ita frustra & sine adversa-
riorum commodo, sequens etiam sententia de viduis corrupta,
per adjectionem, fuit, quod operæ pretium non est recollere.

In III. art. admitto, quam apponunt Scripturam.

Articulus IV. utrimque admissus, paulò expressius è S. lit-
teris à me proponitur.

CAPUT V.

CAPUT V.

De Sacramentis & Sacrificio.

I. Credimus etiam fidelium filios, cum David, in peccatis conceptos esse, a & omnes naturâ esse filios iræ; b ita, ut nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non possit intrare in regnum Dei. c Sanctificatione tamen quadam exteriori, per confortiū bonorum parentum mundantur filii fidelium, quam habet & mulier infidelis per virum fidelem: d neque talibus facta est promissio, nisi qui baptizantur, & benè vivunt, uti & reliqui à Deo vocati. e Damnamus igitur omnes, quotquot filios fidelium, sine baptismo, Spiritus S. & regni calorum participes faciunt.

II. Credimus, Apostolos orasse pro eis, qui baptizati erant, & imposuisse illis manus, ut acciperent Spiritum S. c Quem etiam confirmati, & uncti signatique in Christo, per hoc signum, in cordibus, velut pignus filiorum Dei, susceperunt. d Damnamus verò hanc Confirmationem male repudiantes.

III. Credimus in Eucharistia quidem carnem Christi, sine spiritu vivificante, nihil prodesse, ut indignè illam sumentibus: a verè tamè hic esse corpus Christi, quòd pro nobis

I. a Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Ps. 50. v. 7.
b Omnes enim naturâ filii iræ sumus. Eph. 2. v. 3.

c Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest intrare in regnum Dei. Ioh. 3. v. 5.

d Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem: & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt. 1 Cor. 7. v. 14.

e Baptizetur unusquisque vestrum, & accipietis donum Spiritus S. Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscumque advocaverit Dominus. Act. 2. v. 38.

II. c Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spir. S. nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in D. N. Iesu; tunc imponebant manus super eos, & accipiebant Spiritum S. &c. Act. 8. v. 15.

d Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. 2 Cor. 1. v. 25.

III. a Litigabant Iudei: quomodo potest hic carnè suam nobis dare ad manducandū: Christus ait: Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quicquam. Ioh. 6.

b Accepit panem dedit eis, dicens: Hoc

nostrorum effusum est. *b* Christo alibi testante, caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus; non in figura, sicut manducaverunt Patres nostri manna, & mortui sunt; nam qui manducat hunc panem vivum, qui de cælo descendit, vivet in æternum, est enim hic panis participatio corporis Domini. *d* Ita ut qui manducaverit ex hoc pane indignè, iudicium sibi manducet, non dijudicans corpus Domini. *e* Secundum quod nobiscum futurus est usque ad consummationem sæculi: Damnamus igitur, quotquot hic vel verè corpus & sanguinem Christi præsens esse, ac ita sumi negant: vel alium in substantia panem, quàm vivum, hoc est, vivens Christi corpus agnoscunt.

IV. Credimus illum, qui in cœna discipulis dixit: Bibite ex illo omnes) qui etiam biberunt ex illo omnes *a*) etiam dixisse; qui manducat ex hoc pane, vivet in æternum. Si dignè manducet; nam quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini, *b* reus, inquam

quius-

Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnavit, dicens: Hoc est poculum (vel calix) novum testamentum in sanguine meo, quod pro vobis fundetur, (vel funditur, aut effusum est, juxta Græca, τὸ τοῦ ποτηρίου ἐν τῷ σωματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.) Luc. 22. v. 19.

c Patres vestri manducaverunt manna in deserto & mortui sunt, ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ioh. 6. v. 49

d Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? 1 Cor. 10. v. 16.

e Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Cor. 11. v. 29.

IV. *a* Accipiens calicem gratias egit & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Mat. 26. v. 17

Dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Marc. 14. v. 23.

b 1 Cor. 11. v. 27.

c Accipit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & evanuit. Luc. 24. v. 30.

d Act.

utriusque: quia utrobique totus. Unde & in Emaus solo pane accepto, benedicto, & dato, aperti sunt oculi discipulorum? Et Christiani in Jerusalem, horum exemplo, erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis.

d Qui enim manducare nos iussit corpus, & facere hoc ad sui commemorationem; non iussit eandem facere commemorationem de calice, nisi quotiescunque biberemus. *e* Damnamus illos igitur omnes, qui damnant sub una specie panis communicantes.

V. Credimus Deum, post Salvatoris adventum, per diversas Gentes hostiis & muneribus colendum, *a* & omni loco, ab ortu ad occasum usque, sacrificandum illi & offerendam oblationem mundam, *b* uti Apostoli sacrificarunt Domino, in segregatione Pauli, & Barnabæ, *c* instituti à Christo: qui in cœna, tanquam Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, panem & vinum Deo obrulit *d* in corpus & sanguinem suum conversum, iussitque discipulos hoc facere in sui commemorationem. *e* Qui licet per mortem, ut novi Testamenti mediator, semel oblatus sit; ad multorum exhaurienda peccata, neque remissione jam facta, talis amplius

d Act. 2. v. 42.

c *Accipit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem. 1 Cor. 11. v. 24. Luc. 22. v. 19.*

V. a *Mittet eis Salvatorem, & cognoscent Ægyptii Dominum in die illa, & colent eum in hostiis & muneribus. Isa. 19. v. 20.*

b *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus. Ab ortu enim usque ad occasum Solis, magnum nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Malach 1. v. 10.*

c *Ministrantibus illis (λεϊτρογῶντων sacrificantibus) Domino & jejnantibus, dixit Spiritus S. segregate mihi Paulum. Act. 13. v. 2.*

d *Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Ps 109. v. 4. Melchisedech Rex Salem proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei &c. Gen. 14. v. 18.*

G. 4

e *Luc.*

amplius oblatio pro peccatis sit necessaria : habemus tamen pro sacrificio Cœnæ altare, a quo Judæi merito accentur, quod d'que agni Paschalis immolatione & esu præfiguratum est: *g* & Iumus gens sancta, ac regale sacerdotium nostrum est, datumque nobis est ministerium reconciliationis, & pro Christo presbyterio fungimur, *i* tandem, donec tempore Antichristi rolleretur iuge sacrificium. *Dammamus itaq;* quotquot præter cruentum in cruce sacrificium Christum in cœnâ oblationem Deo incruentam sub panis & vini specie fecisse, eamq; in Ecclesia Sacerdotibus ad memoriam suâ mortis commississe negant.

VI. Credimus Apostolis, eorumque successoribus daram esse potestatem in virtute Spiritus S. remittendi ac retinendi peccata, a modò hæc ipsiis confiteantur, *b* & fidelium tempore Apostolorum exemplum sequantur, qui confitentes exponebant actus suos, & instrumenta peccatorum, in a festa illorum emendatione, sub-

e Luc. 22. & I. Cor. II.

f Ideo novi Testamenti mediator est, ut morte intercedente remissionem accipiant, qui semel oblati ad multorum exhaurienda peccata. Hebr. 9. v. 15. & 28.

Vbi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato. Hebr. 10. v. 17.

g Habemus altare (Συνοχὴν aram pro sacrificio) de quo non edere habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. Hebr. 13. v. 10. Et Exod. 12.

h Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. I Pet. 2. v. 9.

i Dedit nobis ministerium, (Διακονίαν) & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo enim legatione fungimur seu presbytero. (ἡρωσβήτομεν) 2 Cor. 5. v. 18.

k Cùm ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem. Dan. 12. v. 11.

VI. a Accipite Spiritum S. quorum remisistis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Ioh. 20. v. 22.

b Confitemini alterutrum peccata vestra. Iac. 5. v. 16.

c Multi credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos. Multi autem ex eis qui fuerant

submovebant. *c* Damnamus itaq; quotquot hanc in ministris Ecclesia potestatem non agnoscunt, & talem confessionem à fidelibus singularium actuum, ecommendationemque, non exigunt.

7. *a* Credimus per impositionem manuum, ab Episcopis, in presbyterii collatione factam gratiam communicari a sed non temerè minus idoneis impertiendam. *b* Quod suo docuere Apostoli exemplo, quando jejunio & oratione prævia, Paulum & Barnabam, per manuum impositionem, presbyteros, admissione gentium, ordinarunt. Damnamus itaque quotquot hanc viâ, & gratiâ, vel ordinati non sunt: vel alios non censet ordinandos.

8. *a* Credimus presbyteros Ecclesiæ rectè adhiberi, ut in morbo fidelium, per orationem & oleum in nomine D. N. J. C. adhibitum, ægros per gratiam Spiritus S. tam à morbo, quàm peccatis sublevent, *a* Damnamus verò quotquot hoc Sacramento gratiam hanc conferri ægris, non agnoscunt.

9. *a* Credimus conjugium viri & mulieris, in Christo & Ecclesia Dei, Sacramentum esse, per quod vir & mulier sanctificantur, ut & Christus sponsus suâ sanctificat Ecclesiam:

rant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. Act. 19. v. 18.

7. *a* Noli negligere gratiam (ò Timothee) qua in te est, qua data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. Tim. 4. v. 14.

b Manus citò nemini imposueris Ib. c. 5 v. 22.

c Dixit illis Spiritus S. segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, demiserunt illos. Act. 13. v. 2.

8. *a* Infirmatur quis ex vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, & oret super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Iac. 5. v. 14.

9. *a* Viri diligite uxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam, ut illam sanctificaret. Ita & viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Nam propter hoc relinquet homo patrem, &

fiam, : ideoque uxoris gratiã etiam patrem & matrem relinquenda esse. *a* non tamen fidem spiritualis conjugii Deo violandam. *b* *Damnamus* igitur quotquot Christi fidelium matrimonium tale negant Sacramentum.

X. *Credimus* nihil contra Verbum Dei Scripturæ S. addendum, nihil eidem detrahendum esse. *a* Rectè tamen ab Ecclesia, & olim, & nunc, festos dies, pro arbitrato ad honorem & memoriam benefactorum Dei institui: ac teneri (dum Ecclesia præcipit) ad observationem illorum subditos, atque ritibus cultuque diverso eos merito in ministerio domus Dei, ex hominum, ut David olim fecit, instituto, exornari. *Damnamus* igitur, quotquot has Ecclesia institutiones ac ceremonias S. Scripturæ non adversantes damnant.

matrem suam, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Eph. 5. v. 28.

b Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 1. Tim. 5. 11.

X. *a* Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. Custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis. Deut. 4. v. 2.

b Dies victoria hujus festivitatis, ab Hebrais in numero Sanctorum dierum accipitur &c. Iudith. 16. v. 31. Esth. 11. Mach. 4.

c Obedite prepositis vestris, & subjacete ipsis Heb. 13. v. 17.

d Ad cantandum in templo Domini distributi erant in cymbalis, in psalteriis, & citharis, in ministeria domus Domini, juxta Regem. I. Paral. 25. v. 6.

OBSERVATIO IN CAPUT V.

De S. Scripturis malè intellectis & expositis.

IN I. art. utraque Confessio sibi conformis erat.
 II. Ab utrisque neglectum, in altera hac editione adjecimus Articulum III. paulò accuratiùs per solam S. Scripturam expressimus. Quam nec hic, nec alibi speramus rejiciendam.
 In art. IV. Commentationem longam extra S. literas apponunt. Ex qua hæc verba magis urgentia adfero. *Quandoquidem* ajunt, *Christus in cæna institutione diserte præcipit, ut corpus manducemus, & bibamus seorsum ejus sanguinem, Ecclesia obsequendum est &c.* Non dubium, si & præceptum sit, & de volunta-

re ejus tali constet. Verum quamdiu vel scriptura S. vel invincibilis ex illa demonstratio, id manifeste factum, non evincer, tamdiu sua manet Ecclesie libertas. Scripturae allatae nihil indubie precipiunt: nam *manducate & bibite*, non precipientium, sed invitantium, ex communi usu, verba sunt. Unde neque illud *facite*, quod prioribus innitur, mandati est. Quis enim convivarum sibi his unquam verbis imperari credidit? Evinco in simili: vix possunt magis precipientia adhiberi verba, quam illa Christi: *vos debetis alter alterum lavare pedes: & tamen ex modo adjunctisque facti*, Christiani id sibi imperatum esse, atque ad salutem prorsus necessarium non existimant, Stat igitur, vi horum verborum, certa presumptio pro nostra libertate. Verum faciamus preceptum esse. Quo argumento inexpugnabili ostenderur aliis, quam Apostolis, hoc preceptum datum esse? cum, ut preceptum erat, Matth. 26. *bibite ex eo omnes*; ita Marcus cap. 14. postquam soli ex eo bibissent Apostoli, dicat, *biberunt ex eo omnes*. Demus tamen universis hominibus datum esse. Unde constabit obligare singulos magis, quam illud Gen. 1. *crecite & multiplicamini*: quod, si preceptum haber, (ut D. Aug. de Doctr. Christ. l. 3. cap. 17) toti orbi, non cuique sigillatim traditum est, ut & in multis Judaeorum sacrificiis constat. Exod. Num. 20. Sed & singulos hominum hoc precepto obligatos esse statuamus. Unde probabis vere illos non sumere Christi sanguinem, qui sub specie panis totum Christum accipiunt? Cur non dicerur vere bibere Christi sanguinem, qui illum suum in corpus suscipit, cum D. Virgo concipere Christum dicta sit, licet divinitus a Spiritu S. infusum excepisse: imo cum is manducare corpus Christi feratur, qui illum sine omni comminutione dentium, velut spiritali transfusione, admittit? Quando enim ad haec exprimenda voces desunt propriae, transumptis utendum est. Denique, non dicatur bibere, nisi qui sub specie vini sumet. Unde novimus junctim esse cuilibet utramque speciem imperatam? cum particula *vel* semel 1. Cor. 11. 27. adhibita, hanc necessitatem laxet; neque abstentia quorundam natura rigidam illam legem patiatur Deum autem adversus quorundam naturam suis pugnasse preceptis, nemo dixerit. Haec pauca ex multis adducere placuit, ut advertarii, qui hic tanquam in arce Scripturarum se pugnare existimant, debile observent suae defensionis munimentum. Poterint eorum quisquam hos omnes aditus obstruere, quorum

quorum vel uno parente, expugnati sunt? Procul igitur hisce, extra certam scripturam, præfidiis.

In IV. art. Melchisedechum Protestantibus volunt tantum protulisse ad Abraham & servos illius pascendos panem & vinum. Ac sacerdotis simul hac in re functum munere, verba, non frustra addita, declarant: *erat enim sacerdos Dei altissimi*, aut in hebræa habent & *ipse sacerdos Deo*, confirmatque David, quando Christum secundum talem sacrificantis ordinem Sacerdotem facit, quem in cœna panem & vinum obtulisse constat. Ut Cyprianus disertè cum veteri Ecclesia hunc locum accipiendum docet. Ep. 63. Ambros. lib. 5. de Sacr. c. 1. & August. l. 1. contra advers. legis & Proph. c. 20. & serm. 11. de Sanctis: & Scripturæ hic vim inferre nemo ingenus debeat. Quò etiam spectat ridicula adjectio, quod habeamus altare *pro oblationibus gratiarum* actionis: quasi verò illud sit, de quo non habent edere potestatem *Judæi*. Heb. 13. Apage his corruptionibus verbi Dei, quæ apertam nimis sapiunt pravitatem.

In 6. art. 7. & 8. paucula quæ adjiciuntur, nihil obstant: à me tamen, quæ præter scripturam sunt, relinquuntur. Solennem clausulam, quâ S. literis contraria damnamus, jure repeto.

In X. art. mirantur, quod cum matrimonium Sacramentum esse dicamus, non censeamus Ecclesiasticos hoc esse dignos. Quasi verò quilibet ad quod vis Sacramentum adhibendus sit. Causam itaque ex I. Tim. 5. apposui. *In gentibus* (quod extra scripturam adjiciunt) conjugium quidem, sed absque Sacramento, agnoscimus. Hoc enim solis Christi fidelibus proprium censemus.

In X. adjectionem de admittendis Ecclesiæ institutionibus modò S. literis non adversentur, facile probamus.

C A P U T VI.

De cultu & invocatione Sanctorum Dei, ac honore reliquiarum, & imaginum.

I. Credimus Deum solum adorandum, & neque Angelum

I. a Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies
Mat.

lum aut creaturam ullam adorandam præterea, ut Deum, *b* Unum etiam mediatorem agnoscimus Dei & hominum Jesum Christum, per cujus sanguinem reconciliati sumus, *c* tamen exemplo Sanctorum (non præcepto ullo) invitati, rectè Jacobum sequimur, qui post Deum, suum Angelum tutelarem invocabat, ut filiis Joseph benediceret. *d* Uti & Josue pronus in terram cadens adorabat Principem exercitus Domini *e* Tobias adoravit Raphaellem, *f* Abraham tres Angelos *g* Loth duos, *h* quos veros fuisse Angelos hospitio exceptos Paulus testatur: Hos enim dum, ut Deo gratos, venerati sunt, ac deprecati, non magis Deo injurii fuere, aut Christi mediationem negligere visi sunt: quàm cum Paulus Apost. aliorum hominum apud Deum intercessionem postulavit, nullo præcepto ad hoc impulsus. *I* Damnamus igitur omnes quotquot vel divinum Sanctis honorem tribuunt, vel religiosum cultum, atque invocationem, tantis exemplis fundatam, damnant.

II. Credimus Sanctos in cœlis intelligere preces hominum, cum de unius peccatoris pœnitentia majus sit in cœlo

Matt. 4. v. 11:

b Nemo vos seducat in humilitate & religione Angelorum *1. Colof. 2. v. 18. Apoc. 2.*

c Unus est mediator Dei & hominum; homo I. C. 1. Tim. 2. 5.

In quo complacuit omnem plenitudinem inhabitare & per eum reconciliare omnia in ipsa pacificans per sanguinem Crucis ejus. Colof. 1. v. 19.

d Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis. *Gen. 48. v. 16.*

e Sum Princeps exercitus Domini (inquit Angelus) & nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, & adorans ait, quid Dominus meus loquitur ad servum? *Ios. 5. v. 14.*

f Tob. 12. v. 12. *g* Gen. 18. h. Gen. 19. (i) Hebr. 13. v. 2.

l Fratres orate pro nobis, ut sermo Dei currat, & clarificetur, sicut & apud vos, & ut liberemur ab importunis & malis hominibus, 2. Theff. 3. v. 1. Hebr. 13. v. 18. Rom. 15. v. 30.

II. a Majus gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm 99. justis &c. *Luc. 15. v. 7.*

b *Matt.*

cælo gaudium, quam 99. iustorum constantia, a tam coram Angelis, quam aliis Sanctis, qui erant in cælo sicut Angeli Dei: *b* ita Samuel à muliere invocatus adfuit, quem Saul in terram inclinat us adoravit, *c* Abraham post mortem de Moyse & Prophetis, de Eupulonis & Lazari vita, *d* de aliis, quos pro suis agnosce re filiis noluit, *e* multa intellexit. Præterquam quod administrato rii spiritus sint, ad nostrum ser vitium missi ut ad salutem nos ducant, *f* preces nostras Deo offerant, uti etiam 24. senioribus in cælo factum, Johan nes meminit, *h* & quidni tantum his, quantum de montac culari fratum (i) tribua mus? *Damnamus* ergo illos, qui Sanctos preces nostras exaudire negant; aut hanc exauditionem sentiunt divino nomini & gloria aduersari *k*

III. *Credimus* invocatos au dientesque preces nostras pro nationibus, aut personis etiam singularibus intercedere, & preces offerre Sanctos; ut apud Zachariam Prophetam Angelus pro Jerusalem, & mi seratione urbis illius, Deum est deprecatus, *a* & Raphaël Tobie preces obtulit *b* *Dam namus* illos itaque, qui hanc no bis sigillatim curam negant San ctos impendere.

IV. Cre-

b Mat 22. Marc. 11. Luc. 20. *c* Intellexit Saul quod Samuel esset, & inclinavit se super faciem suam in terra, & adoravit 1. Reg. 28. v. 14.

d Luc. 16. c. Isa. 63. v. 16.

f Nonne omnes sunt admini stratori spiritus in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capient salutis. Heb. 1. v. 14.

g Quando orabas cum lacry mis ego obtuli orationem tuam Domino. Tob. 12. v. 12.

h Apoc. 5. v. 8. (i) Apoc. 12. v. 10.

k Psal. 50. v. 15. Isa. 42. v. 8.

III. *a* Angelus Domini dixit Domine exercituum, usquequo tu non miserebris Sion, & urbium Iuda, quibus iratus es. Iste iam septuagesimus annus est. Et respondit Dominus Angelo verba consolatoria Zach. 1. v. 12. *b* Tob. 12. v. 12.

IV. a Gle-

IV. *Credimus* Ecclesie Christi à Deo promissum, quod & locum illius sit glorificaturus, & vestigia Sanctorum illic impressa adoranda sint. *a* Ipsam arcam à David in veneratione habitam novimus. *b* Quodque Rex Josias ossa sepulti Prophetæ in honore habuerit. *c* Denique & sepulchrum Christi fore gloriosum, *d* placuitque Deo, per sudaria & semicinctia Pauli cum veneratione adhibita etiam miracula, morbis dæmonibusq; fugatis, operari. *e* Damnamus illos igitur, qui rebus Sacris ad Christum Sanctosque pertinentibus, & sepulchro, & Cruci Christi aliisque reliquiis, similem observationem exhibitam damnant.

V. *Credimus* nullum signum, aut sculptile faciendū, ut adoretur: *a* Verum signa & imagines ad excitandam in nobis memoriam, & venerationem erga Deum, aut Sanctos, exemplo Cherubin in arca propositorum, aut serpentis in deserto, *c* Christi crucifixi speciem præferentis adhibere, laudabile censemus: & in nomine Jesu genua innectere, ut eum Dominum & Salvatorem nostrum confiteamur. *e* Damnamus itaque quotquot, vel divinum honorem signis Dei, & SS. exhibent, vel externum similem prohibent.

IV. *a* Gloria Libani ad te veniet ad ornandum locum sanctificationis mee, & locum pedum meorum glorificabo. Adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi. Ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem & generationem. *Isa.* 60. v. 13.

b I. Reg. 6. (c) 4. Reg. 23. v. 17. d *Isa.* 11. v. 10.

c Virtutes quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita ut etiam super languidos deserebantur à corpore ejus sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. *Act.* 19. v. 11.

V. *a* Non facies tibi sculptile ut adores illud. *Exod.* 20. *Deut.* 4.

b Congregavit David omnes electos ex Israel triginta millia, ut adducerent arcam Dei super quam invocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in Cherubin super eam. 2. Reg. 6. v. 2.

c Fac serpentem aneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspsixerit eum, vivet. *Nu.* 21. v. 14.

d Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet fil. hom. *Eccl.* 10h. 3. v. 14.

e Donavit illi nomen, quod est super omne nomen; ut in nomine Jesu omne genu flectatur. *Eccl.* *Phil.* 2. v. 10.

OB.

OBSERVATIO IN CAP. VI.

De usurpatis malè scripturis, & extra has insertis expositionibus.

IN art. I. ridiculum est, quod pro Angelo, quem Jacob invocabat, Christum intelligi velint, eò quod Malach. 3. v. 1. Christus dictus sit *Angelus testamenti*. Quasi verò Christus nondum natus singularis custos Jacobi potius fuerit, solâ mente prævisus, quàm Angelus tutelaris illi à Deo attributus. An nescimus quod *Angelis suis Deus mandavit de nobis, ut custodiant nos in omnibus viis*? Quod si dicas Christum, quâ Deum, à Jacobo invocatum: repugnat, quòd eodem loco, ante Angelum Deus sigillatim invocetur. Debet igitur hæc commentatio, & tam difforme commentum omitti.

Ceterùm, quid ad alia cultorum Angelorum exempla adferunt? Audite: dicunt, *hunc cultum fuisse politicum*. Qui verò id potuit? Cùm ex suo quicque objecto cultus distinctionem accipiat. An Josue & Tobias civem se aliquem, aut Principem humanæ reip. venerari credebant, & non potius de cœlo Angelum, cui, intuitu Dei sui, honorem deferrent? Non igitur civilis hic cultus, sed religiosus erat; nisi omnem philosophiam, quæ actus per objecta specificat, eversum eas. *At Deus, inquit, hæc nobis non præcepit*. Nec Jacobo, nec Josue, nec Tobix hæc veneratio præcepta erat; an igitur laudabiliter facta non est? Voluntariè, ait David (Psal. 53. v. 8.) *sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum est. Sed Deus inquit, soli hic honor & invocatio debetur, & præcepta est*. Joël. 2. v. 32. psal. 49. & c. Non ille honor, nec talis invocatio. Est enim indigna Deo postulatio, *intercede, ora pro me: & c.* Apage his, & divinum honorem soli Deo tribue. Verùm, instant, *Christo, mediatoris, qualis est*, 1. Tim. 2. *munus admittitur*. Non admittitur, sed magis etiam adstruitur; quia solus manet, per sanguinem mediator. Colof. 1. virtute ejus, etiam Sancti impetrant. Quidquid hac virgula tangitur, aureum est. Nimis igitur coarctant vim sanguinis Christi, qui hoc sanctis negant. Denique si homo intercessor rogati à Paulo potuit, sine injuria mediatoris Christi; quid ni possit à nobis Sanctus & Angelus? Procul igitur frigidis hisce commentariunculis.

In II.

In II. art. Impertinens est hoc loco, quod ex Psal. 49. v. 15. Matth. 4. & 1^a. 42. v. 8. adjicitur de solo Deo invocando : nam in hoc art. tantum agitur de exauditione Sanctorum.

In III. art. postquam admiserunt intercedere pro nobis Sanctos, malè subnectunt : *Hoc tamen à nobis petendum non esse.* Quare obsecro crimen est, hoc nos petere, quod illi piè exequuntur? Aut scripturam vetantem promitte, aut tam malè hærentia obliterentur.

In IV. art. honorem reliquiis Sanctorum permittunt : *modo addunt, de illarum veritate constat.* Gaudeo nihil gravius hic ob stare. Negligat, qui prudenter metuit: aut certè in signo qualicumque, Deum, aut Sanctos ipsos mente spectet; ita nunquam veneraturus errabit.

In V. Nihil scrupuli reliquum est; nisi quod *neque præceptam, neque necessariam putent in N. T. imaginum venerationem.* Rectè, neque præceptum quoque, neque necessarium est, ut Majorum suorum imagines, aut Cæsarum Principumque multi habeant. Et tamen in aulis, in numismatis, in annulis non malè circumferunt. Quod si reprehendi nequeat; & hæc piis Christi Sanctorumque amatoribus observatio non erit deneganda. Libera, non necessaria pietas est. Hæc igitur universa, præter sacras inserta literas, jure à me hac Confessione sunt eliminata.

C A P U T VII.

De Purgatorio, & cœlesti gloria.

*I. Credimus sub terra reperi-
ti, qui nomini Jesu reveren-
tiam præstent. a & quod Deus
quosdã ad inferos deductos,
ab iisdem reducat liberatos, b
idque vi redemptionis Jesu
Christi; ut in sua ipse morte
plures ab hac captivitate Pa-
trum animas liberavit c Quod
tamdiu futurum est, donec om-
nes*

*I. a In nomine Jesu omne genu
flectatur cœlestium, terrestrium,
& inferorum. Phil. 2. v. 10.*

*b Dominus mortificat & vi-
vificat, deducit ad inferos, &
reducit. I Reg. 2. v. 6.*

*c Tu quoque in sanguine tes-
tamenti tui emisisti vinctos de
lacu, in quo non erat aqua
Zach. 9. v. 11.*

d Et

mnes à corruptione liberi, cor-
pore etiam in libertatem filio-
rum Dei afferentur. *d* Damna-
mus igitur omnes, qui tales sub
terra captivos Christum vene-
rantes, ipsiusque sanguine redi-
mendos, ex carcere negant repe-
riri.

II. Credimus justum ad eò
strictumque Dei iudicium ef-
se a ut nec otiosum quidem
verbum, allaturus homo in
extremum iudicium sit, quòd
impunitum maneat, b aut iram
in fratrem conceptam esse,
quæ illic in carcere usque ad
ultimum quadrantem pœnæ
promeritæ exsolvenda nō sit,
ideòque, & post hanc vitam,
remissionem in quibusdam
pœnis, in aliis nullam reperiri,
c & istæ quidem electorum,
atque in Christo opera sua
fundantium, pœnæ futuræ
sunt, quæ imperfectiones ad-
hærentes, tanquam stipulas
fœnumque, per ignem pur-
gantem, consument; ut ipsi
denique salvi fiant; nec eis
quidem demptis, qui in fine
mundi, nondum satis in vita
Christi passionibus commu-
nicarunt: e hi enim, nisi im-
maculati reperti fuerint, per
eundem ignem, qui omnia in
terra consumet, ad puritatem
usque expurgandi sunt. *Dam-*
namus illos igitur, qui adhuc le-
uibus maculis pœnisque obno-
scios, sitra hanc purgationem, à
morte

d Et ipsa creatura liberabi-
tur à servitute corruptionis in
libertatem gloria filiorum Dei.
Rom. 8. v. 21.

II. a *Iustus es Domine, & rectum*
iudicium tuum. Psal 118. v. 137.

b *Dico autem vobis, quoniam*
omne verbum otiosum, quod lo-
cuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die iudicii.
Matth. 12. v. 36.

c *Qui dixerit contra Spiritum*
S non remittetur ei, neque in hoc
seculo, neque in futuro. Ib. v. 32.

c *Qui irascitur fratri, reus*
erit iudicii; qui autem dixerit,
fæne, reus erit gehenna ignis.
Esto consentiens fratri, ne foris
in carcerem mittaris. Amen dico
tibi non exies inde, donec reddas
novissimum quadrantem. Mat.
5. v. 22. &c.

d *Vniuscuiusque opus quale sit*
ignis probabit. Si cuius opus mæ-
serit, quod superadificavit (super
fundamentum C. I.) mercedem
accipiet. Si cuius opus arserit, de-
trimentum parietur, ipse autem
salvus erit, sic tamen quasi per
ignem. &c. 1. Cor. 3. v. 13.

e *Communicantes passionibus*
Christi gaudete, ut & in reve-
latione ejus gloria gaudeatis. 1.
Pet. 4. v. 13.

f *Adveniet autem dies Domi-*
ni, ut fur: in quo cæli magno im-

in morte ad gloriam cœlestem admittunt.

III. *Credimus* bonis vivorum operibus mortuos adjuvari posse, a ideoque mortuorum in prælio Saulis & filiorum ejus gratiâ, viros Jabes Galaad septiduo jejunasse, b & Judam Machabæum pro militibus occumbentibus sacrificia Hierosolymis curasse; quod hi qui cum pietate ceciderant, optimam in his spem repositam haberent, si liquid forte noxæ ex raptis donariis idolorum, aut alio scelere contraxissent, ut per vivorum preces & sacrificia à peccatis expiarentur. c *Damnamus* ergo quotquot ejusmodi vivorum pro mortuis intercessionem damnant.

IV. *Credimus* Sanctorum non minus in cœlesti gloria, quam stellarum in cœlo diversitatem in claritate haberi, illosque inprimis, qui hic ceteris demissiores animo fuerint, istic præ reliquis exaltandos; siquidem unusquisque pro

petu transiens, elementa verò calore solvuntur, terra autem, & qua in ipsa sunt, opera exsurgunt. Propter quod charissimi exspectantes, jategite immaculati, & in violati ei inveniri, in pace. 1. Petr. 3. v. 10.

III. a *Quid* facient qui baptizantur pro mortuis, si omninò mortui non resurgunt? 1. Cor. 15. v. 29.

b Tulerunt cadaver Saul, & cadavera filiorum ejus, de muro Bethsau, veneruntq; Jabes Galaad & combusserunt ea ibi & jejunaverunt septem diebus. 1. Reg. 31. v. 13.

c *Iudas* facta collatione 12: millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè & religiosè de resurrectione cogitât (nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum pro mortuis orare) & quia confidebat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur. 2. Mach. 12. v. 42.

IV. a *Alia* claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate, sic erit & resurrectio mortuorum. 1. Cor. 15. v. 41.

b *Quicumque* humilia veritatis sicut parvulus iste, hic est major

Pro ratione operum ac virtutis suæ mercedē expectabit. *Damnatus itaque, quotquot nullā habitā ratione operum nostrorum, patres omnes in cœlesti gloria faciunt.*

major in regno cœlorum. Mat. 18. v. 4.

c Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem 1. Cor. 3. v. 8.

OBSERVATIO IN CAPUT VII.

Quid hic præter Scripturam Protestantes adferant.

I N art. I. relinquo Protestantium sententiam ex Paulo Rom. 8. v. 21. sed quæ, ex suo iudicio intererunt, juxta utrumque receptam de sola hic scriptura admitenda, legem, meritò sustuli. Et quomodo per inferos (ubi Christum venerantes lateant) sepulchrum intelligit, quod animam non claudit, sed corpus?

In II art. faciliè admittimus ex Psal. 48. v. 8. *hominem citra Christi redemptionem, se solo, placare Deum non posse*, Id quæritur, an suppositis Christi meritis queat? Quod tum a tibi, tum hic ex scriptura asserimus.

Fingere verò ignem purgatorium, esse Spiritus S. ignem Act. 2. plusquam ridiculum est, & in terram insolenti ex scriptura adstruendum. Ceterum quem ignis tribulationis. Pet. 4. v. 12. in hac vita satis purgaverit, à morte alium non sentiet. Stabit itaque, inviolata scripturæ propositæ sententia.

In art. III. quod ex 2. Mach. 12. v. 45, apponit, nostram egregiè mentem confirmat. De horum enim purgatione agitur, *qui cum pietate dormitionem acceperunt*: nam impiorum nulla redemptio est. Cetera proprii oris verba, oblationes factas, *ut mitigaretur iudicis sententia in extremo mundi die*, nullum extra scripturam, cum qua loquimur, pondus habent. Et quæ oblectro mitigatio hæc erit? cum ad dexteram stantibus non sit necessaria, ad sinistram non expectanda.

In IV. art. partis utriusque consensus laudabilis est. Qui & in reliquis juxta Scripturæ S. normam, diligentius expensis, jure erit expectandus, nisi Deum, salutem, tuamque ipsi adversarii professionem, ex S. literis controversias definiendis, velint deserere.

CAPUT

CAPUT VIII.

Epilogus Confessionis utriusque.

ADvertendum postremò est, quosdam nobis articulos ad fidem salutemque proponi necessarios, qui tamen nec disertè prorsus clarèque in S. literis continentur: nec binfallibili ex illis consequentia deduci possunt, ideoque solum admittuntur, quia vetus primaque Ecclesia in Conciliis, Symbolis, & Patribus hoc sensu accepit. Exempla subijciam.

I. *Credimus* Deum in essentia & substantia unum esse, trinum in persona & subsistentia. Quam tamen distinctionem Scriptura disertè non aperit, nec manifesta inferit consequentia. Nam licet 1 Joh. 5. v. 7. dicatur; *tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: hi tres unum sunt*: tamen cum scriptura non definiat, quomodo unum sint: imò unitatem hanc in voluntate potius, quàm substantia constitutere videatur: cum Christus sic Patrem roget? *Serva Pater, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos*: Joh. 17. v. 11. & *ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te*: v. 21. ex sola Scriptura constare infallibiliter nequit, uter sensus necessarius sit. Nulla enim scripturæ verbis hic definitur.

II. *Credimus* Christum in substantia æqualem Patri, & nec majorem illo, nec minorem, ex eo quod Christus dicat, *ego & pater unum sumus*, & Philippo, *qui videt me, videt & patrem meum*. Joh. 14. v. 9. & tamen ibidem dicit: *Vado ad patrem, quia pater major me est, &c. sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio* v. 28. & 31. Uter verò sensus fundamentalis sit, ex quo alteruter horum explicandus sit, nulla scriptura disertè definit.

III. *Credimus* baptismum & cœnam Sacramenta esse, cum tamen S. Scriptura non exponat, quid Sacramentum sit, nec ista hoc nomine insigniat, nec clarè doceat, plurane an pauciora, an quo denique numero repetiantur?

IV. *Credimus* baptismum hæreticorum ac puerorum validum, neque iterandum: & tamen cum Augustino ac Lutero fatendum nobis est, hoc in S. literis, clarè non continere. De qua re vide Augustinum contr. Donat. l. 2. c. 7. & Epist. 174. & Lutheram contra Anab. Tom. 4. Jen. f. 327. Synodam Dor-

dracenam contra Venatorem p. 3. & 5.

V. *Credimus* Evangelium Matthæi, Lucæ, aliosque S. Scripturæ libros continere verbum Dei, & tamen in verbo Dei hoc minimè expreſſum eſt. Imò ſi quæ hoc ſcripturâ traderet; nulla revelatione tenemus, hoc ipſum, quod nobis iſta loquitur, verbum Dei eſſe. Neque S. Scripturam ex nudo aſpectu licet à profana diſcernere: ut e. g. Sine Evangelium Bartholomæi Dei verbum, an profanis accenſendum? Poſtremò, de ipſis Cenciliiſ, Symboliſ, & Patribuſ certi eſſe nequaquam poſſumus, niſi Traditioneſ & autoritate� Eccleſiæ admittamus. Quæ reſ de Eccleſia audienda, ad eò certa atque uſitata eſt, ut Calixtini in ſuperiori Saxonia, Arminiani in Hollandia, ſolum per Eccleſiæ Proteſtantium definitioneſ, atque autoritateſ à reliquiſ ſymmyſtarum potuerint ſeparari.

Quæ cùm ad eò manifeſta ſint, ut negari non poſſint: quid eſt, quod vetemur in neceſſariſ fidei articuliſ, exortiſq; de hiſ controverſiſ, quaſ S. literæ diſcretè non definiunt, ad veterem mille & quingentorum annorum Eccleſiam recurrere, ejuſque iudicio ac ſententiâ niti? Quare cum Arminianiſ ac Calixtiniſ, à pauciſ Prædicantiſ ac Theologiſ damnati, & velut infecta Eccleſiæ membra amputari poterimus: etiamſi verbo Dei & conſcientiæ noſtræ teſtimonio in veritate firmati, errorem nobiſ obrudi, atque à via ſalutiſ noſ abduci ſentiamus. Si aliſ Dortrechtii ut Venator queritur) pluſibuſque in lociſ illud accidit, & nobiſ, ne eveniat, iure erit interveniendum. Proinde ſi quæ nobiſ Eccleſia in fidei controverſiſ audienda ſit, cuiſlibet æquo prudentique viro conſiderandum relinquo: an non vetuſ tot retro annorum Eccleſia, noviter hæc ætate formatiſ Eccleſiſ præferenda ſit; cùm articuli ſupra memorati, imò S. Scriptura univerſa, ſine illiſ autoritate, nequeat ſuſſiſtere?

Quocirca apud totiuſ Chriſtianæ rei p. tam ſeculariſ, quàm Eccleſiaſticiſ regiminiſ, capita ac Principeſ jure querimus. Quid, cùm illi nobiſ ad æternam non minus quàm temporalem ſalutem promovendam à Deo propoſiti ſint, tamen eorum indulgentia per Rom. Imperium in Eccleſiſ atque Univerſitatiſ tam pernicioſa novitas, & iudiciorum privatoſum libertaſ conſeſſa ſit, ut perverſâ Scripturaruſ tractatione, mutilatione, ac quorundam etiam libroſum ſubtra-

tionem, tot populi ac nationes à veteris Apostolicæ Ecclesiæ obedientia, atque obsequio (cujus auctoritati universam S. Scripturam debent) ad præsentem æternamque tot hominum ruinam seducant, adeoque manifesta jam plurium annorum experientia constet, quinam illi sint, qui hac novitate, tam seculari, quam Ecclesiasticum regimen perturbent, ac dissipent.

Unde iterum iterumque flagitamus, ut hi novitatum sectatores, ad hoc minimum ex æquo justoque præstandum cogantur, quod publica se professione testantur agere, & articulos hoscæ ex S. tantum scriptura propositos firmatosque universè teneantur agnoscere, atque admittere. Quod si qui tamen, ad majorem horum lucem, producenda nonnulla existiment; propria sub prætextu scripturarum (ut hæreticis mors est) non admisceant: verum ex sensu veteris Ecclesiæ ab Apostolis per successionem tradito loquantur. De quo, si minus constet, verbo Dei scripto claroque, citra additionem ullam, distractionemve, aut mutationem, propriè receptæ magisque obviæ verborum significationi constanter insistant, credantque illa etiam, quæ humano satis ingenio assequi nequeunt, divinâ fide recipienda esse. Si enim captivemus intellectum in obsequium Christi & verbi Dei, de vera fide & concordia brevi inter nos conveniet. Si Ecclesiam audierimus, ubi inter nos dissensio nata est, brevi pax, altercationibus positâ futura est. Quæ nobis largiatur Deus pacis ac concordia, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

* * *

OBSERVATIO IN EPILOGUM.

*De consensu partium utriusque, & quare Protestantium
caussa, nisi acquiescant, con-
cidat.*

Hic epilogus ab utraque parte, tam Catholicorum, quam Protestantium admissus est. Ex quo manifestum est Ecclesie autoritatem traditumque illi Dei verbum etiam juxta utroque agnoscendum. Circa hoc enim articuli illi quinque ante propositi, de fide esse non possunt: cum objectum fidei divine necessarium sit purum Dei verbum.

Verum in una particula, *tamen* (quam pro *nec* adhibent) dum ajunt, *infallibili tamen consequentia*, subjectos videlicet quinque fidei articulos aliosque (quos clare scriptura non exponit) *deduci ex illa posse*, evertunt pleraque, & sibi ipsis etiam contradicunt. Nam admittunt, quinque illos articulos in scriptura clare non contineri: non igitur poterunt, sine periculo fallentis sequelæ ex ea deduci. Quod enim obscure tantum, in suis apparet præmissis, non semper infallibilem potest gignere consequentiam. Deinde nulla in his articulis demonstratio, ex utraque præmissa verbi Dei scripti produceretur, quæ infallibiliter concludat. Si autem altera propositio ex ratione fuerit, conclusio non poterit complecti purum verbum Dei, ideoque nec esse de fide divina, quæ nullius verbi, nisi divini tantum autoritate moveatur. Quod si igitur Protestantes de tali hic agant consequentia, quæ ex puro puroque verbo Dei per elenchum deducatur, facile hanc illorum additionem patiemur: si minus, vana est, neque æ quos unquam defensores reperitura. Ceterum, cum num. I. sententia D. Joh. I. Ep. I. c. 5. v. 7. placuerit, tam plenè cum alia eodem spectante adjeci, ut ex junctis rectius lector judicet.

Admissi igitur tam æquis utrimque postularis, de audienda in controverso scripturæ sensu Ecclesia potius, quam ut privato judicio illius sententiam definiamus. Cavendum erit, ne Protestantes recurrant ad solenne quorundam effugium, quo dicunt se Ecclesie, aut SS. Patrum sensum admissuros, si is cum S. Scriptura conveniat.

Nam

Nam hoc est manifestè principium petere, & ambulare in circuitu. Dum enim quæritur, an Ecclesiæ judicium, non sit privato cujuslibet judicio præferendum? Simul in illa universali quæstione hæc particularis continetur: an non potius Ecclesia standum, quæ suam sententiam magis esse conformem S. Scripturae judicat, quàm mihi, qui meam Scripturam magis esse conformem judico? Quæro enim, an quilibet existimet, se in hoc conformitatis judicio falli posse, an non? Si falli nequit, jam ipse solus supra omnem incedit hominem, in hoc judicio infallibilis, contra propria Protestantium edicta, qui statuunt, quem vis hominem suo judicio falli posse. Æquius profectò cujusque erit Ecclesiæ judicio, quàm proprio acquiescere.

Itaque sperem bonæ mentis fuisse in sua Confessione Protestantem, quique ad optandam in orthodoxa veritate concordiam aspirârunt. Cum enim Ecclesiæ Sanctorumque Patrum judicium prætulerunt privato cujusque judicio: & huic illud præferre debuerunt, quod ultimum conformitatis cum S. Scripturae judicium esse statuunt. Ut si in hoc Ecclesia cum quolibet privato concurrat, illi, juxta humanæ divinæque rationis leges, præferatur.

Animadverto hic æquum quemlibet ex Protestantibus mecum sentire. Verùm quia mihi cum duplici inter illos hominum genere rem esse intelligo: altero æqui bonique animi, quod ignorantia sola deflexit hæctenus: altero perversæ mentis ingenique, quod quævis mavult audere, quàm cedere veritati. Contra hoc mihi pugnandum aliquantò contentius est, ut etiamsi nolit victum suo in errore videri, & perire æternum malit, quàm in tempore cedere: tamen invincibilium argumentorum robore aded profligetur: ut vel coactum manus dedat: vel si persistet, non Angelorum modò, sed & hominum opprobrio sua confusione, aliorum correctione, palam & manifestè expositum maneat.

* * *

TRACTATUS II.

Demonstratio invincibilis, quod Protestantes ex sola Scriptura S. articulos suarum Confessionum fidei, contra Catholicos, nequeant tueri.

CAPUT I.

Nodus difficultatis in hac controversia proponitur.

Ostendimus breviter, quàm clarè diserteque, ex solis etiam Scripturis Sacris, puroque Dei verbo, Ecclesia Catholica fidei articulos, hac ætate maximè controuersos, queat proponere.

Et quod Protestantes nihil in illis reprehensione ac mutatione dignum, opposita per se Confessione, offenderint: nisi ubi sui, legisque abs se late immemores, verba hominum diuinis admiscere deprehensi sunt. Quem errorem, cum proficeantur se nolle admittere, æquum erit, ut propositæ iam à nobis Confessioni acquiescant, aut siquid apponendum iudicent, id omnino aliis quàm S. Scripturæ verbis non præstent.

Jam verò, quia non tantum cum æquis hominibus (qui hanc ultro veritatem amplexuri sunt) rem mihi futuram video, sed cum pertinacibus quoque & obduratis in propria opinione animis certandum sit. Hi ab illo proprii iudicii asylo, quo pressi confugiunt, in lucem protrahendi erunt, ut veritatem propius assequantur. Solenne enim illis est, non sensu à Majoribus tradito, à Patribus confirmato, & in Ecclesia Catholica recepto (ut nos facimus) S. Scripturas proponere; sed suas ex S. literis & ratione propria formate consequentias, quas deinde cum expressa claraque Scriptura cõferunt, ac si verbo Dei scripto contentancas esse iudicent, pro articulo rerum credendarum acceptant, & juxta hanc, ut ajunt normam, non tantum proprias & alienas privatorem Doctorum, verum etiam SS. Patrum, ac totius

totius Ecclesiæ sententias , seu confessionem fidei examinare præsumunt , ac suo denique iudicio concludere, difforméne , an conformes S. Scripturæ sint ? & in hac sua dijudicatione , seu definitione ultima acquiescunt. Quainre , ut nos invicem intelligamus , ac penetremus rectè omnia;

Observandum diligentissimè est. Dubium esse non posse illi , qui semel Sacram Scripturam , ut Dei , atque in primis Spiritus S. in ea loquenti, verbum admisit, quin illa certissima & infallibilis regula ac norma sit , & si aliqua confessio fidei , cum eadem ex amussim consentiat, hanc omninò verissimam esse , & acceptandam. Hoc enim Catholici omnes ulterò largiuntur: Agnoscuntque Romanam Ecclesiam universam ad hanc normam suos quoque expendere articulos, neque admittere , nisi huic conformes esse iudicent. Quare totalis nostra de hoc ultimo iudicio in præsentis disceptatione suscipitur , & queritur ; *an, si privatus quispiam fidelium , hoc formet iudicium ; mea hæc sententia , vel confessio fidei quam amplector , est conformis Scripturæ S. illa verò quam Ecclesia Catholica amplectitur difformis est : contraque hæc Ecclesia oppositum suo iudicio concludit ; talis homo autò possit suo nisi iudicio , atque illud , quod universalis Ecclesiæ est, deserere ?* Quia in controversia, si primum ego probavero , nullum privatum hominem posse esse certum tutumque in hoc suo conformitatis , seu convenientiæ iudicio , quod ultimum est , & in quo denique acquiescit , tanquam veritate objecti victus : ac deinde, contra etiam evicero , majorem nullam hujus iudicii certitudinem in mundo, quàm quæ Catholicæ Ecclesiæ est , reperiri posse. Causam universam obtinui , statuendumque erit cum Romano-Catholicis , privatum quemlibet ab Ecclesia in hoc iudicio dissentientem, teneri sua desertâ sententiâ, illam quæ Ecclesiæ est amplecti, aut ut hæreticum ab illa discedere.

Agedum duplici illud Tractatu apud quemlibet æquum , nec pertinaciter uni partium addictum iudicem me facile effecturum confido : idque tam manifestis argumentis , ut palpari quodammodo veritas possit. In hoc igitur tractatu agam de modo, quem Protestantium quisque sequitur , illumque & minimè tutum , & variis
etiam

etiam lapsibus, erroribusque obnoxium esse contendam : in altero agam de ratione , quam Romano Catholica Ecclesia amplectitur, & qua ultimum hoc suum conformitatis cum prima veritate, in S. Scripturis loquentis, iudicium firmat ; & hanc longè solidiorem tutioremque , ac proinde ab omnibus veræ fidei salutisque amantibus acceptandam faciliè evincam. Quemcunque verò hujus doctrinæ meæ obiectatorem iterum iterumque moneo , ut advertat me de ultimo conformitatis iudicio, in quo, sine ulteriori probatione S. Scripturæ adhibita, standum est, potissimum loqui : ne in orbem inutili disceptatione circumagamur.

CAPUT II.

Regula bona interpretationis Sacrarum Scripturarum, juxta Protestantium doctrinam, proponuntur, & suis notis illustrantur.

VT intelligamus quæ Protestantium certitudo esse possit, dum fidei suæ articulos S. Scripturæ conformes esse statuunt, videndum nobis erit, quâ viâ ad Scripturæ sensum intellectumque penetrandum incedant.

Nam cum illis , clarâ prius in luce, verbi Dei scripti sententia apparere debeat, quàm judicare queant, an conformem Scripturæ mentem sequantur : Regulæ modique quibus ad S. Scripturæ veritatem cognoscendam penetrent, expendendæ sunt.

Hæ enim si fallere possint investigantes, nihil certitudinis ab iis expectandum est. Quocirca illas primum regulas ex diligenti Protestantium præceptore *Conrado Dietrico*, Pastore Ulmenfi proponam, quibusdam etiam Observationibus illustrarar, ut illarum veritas magis innotescat.

Ita habet in *suis Catecheticis Institutionibus* ex *Luthero*, ut proficetur, de promptis, pag. 44. editionis Geissenfis anni 1620.

I. *Omnis scriptura interpretatio sit fidei annaloga* Rom. 12. v. 6.
 “Analogia autem fidei, inquit, nihil est aliud, quàm con-
 “stans & perpetua Scripturæ sententia , in apertis Scriptu-
 “ræ locis exposita, Decalogo, Symbolo Apostolico, ora-
 tione

tione Dominica, alii que generalibus ac manifestis, de quo-
libet doctrinæ capite, scripturæ dictis & axiomatis consen-
tanea.

OBSERVATIO. Necessitas hujus regulæ magna est. Nam
cum tæpe Scriptura plurium sensuum capax sit, & nunc pro-
priè, nunc translata, nunc universaliter, nunc limitatè acci-
pienda sit: quo me hoc in casu vertam? Duplex ostenditur
norma (quam tamen ad unam Scripturæ revocant) alia con-
stans & perperua Scripturæ sententia, hoc est, quæ in uno defi-
nitoque sensu constanter in Ecclesia est usurpata: vel si hæc
deficiat, ad receptum Ecclesiæ Symbolum, Decalogum, aliam-
que doctrinam, quæ conformis consentientque S. Scripturis
semper est habita, erit recurrendum. Neque enim alia apparet
definiendi ratio, ubi hæc ex sola definitaque sensus Scriptura
nequit haberi. Idem magnus Ecclesiæ Doctör Augustinus ob-
servavit lib. 3. de doct. Christ. c. 2. *Distinctio ambiguum, que in
pronuntiando, aut interpungendo fit, necessaria est S. Scriptura in-
telligentia. Id autem fit ex locis planis, & fidei regula Ecclesiaque
autoritate.* Quod si igitur hoc tempore quo multa Scripturæ
loca in ambiguum sensum abstrahuntur, quæ ante Lutherum
constantem & perpetuam in Ecclesia sententiam habuere, de-
finire ex Scriptura aliquis controversa desideret, hic ad pristi-
num Scripturæ usum seniumque constantem, quem ex antiquis
scriptoribus varii proponunt, se tenetur juxta hanc regulam
convertere, qualem in Confessione superius proposita inve-
nies. Nam quis alioquin ex hoc labyrintho exitus? Si ad ho-
diernam Scripturæ interpretationem se vertat, hæc nunc pro-
partium varietate in diversos sensus abstrahitur; si ad horum
temporum Ecclesias, & hæc distractæ sunt per interpretationis
dissensionem, ac proinde nequeunt per definiti modò sensus
Scripturas dijudicari. Quia harum diversa significatio est,
per quam, & propter quam potissimum discrepant.

Quare illud solum Augustini consilium nobis relictum est,
quod idem supra lib. 2. cap. 8. tradit. *Solertissimus, ait, inda-
gator canonicarum Scripturarum, autoritatem sequitur Catholice
Ecclesiarum, quam plurimum: inter quas sane ille sunt, qua
Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt.* Similia
de Gen. ad literam lib. 1. cap. ult. & contra Faustum I. 9. cap. 6.
& 7. Ex quo facile Protestantes intelligent, Ecclesiam non
semper à privato ex S. Scriptura judicari in controversia-

rum

rum fidei decisione posse: cum enim integræ Ecclesiæ hanc in diversum sensum distrahunt, quomodo privatus contra omnes, uno scripturam definit, que sensu ulurpabit, & ex illa hodiernas dijudicabit Ecclesias? Planè frivolum & audax cœptum, nisi ad constantem veteris Ecclesiæ sensum ex Scriptura haustum vertatur, & juxta hanc controversa absolvat. Ex quo etiam intelligat Confessionem nostram ab omnibus rectè sentientibus, communi obvioque, quo semper accepta est, sensu, admittendam.

II. *Omnis Scriptura interpretatio referatur ad Dei gloriam.* I. Cor. 10. 31. & adificationem proximi I. Cor. 14. 26. quod Augustinus lib. 9. de doct. Ch. ist. cap. 35. 36. confirmat. Omnis, ait, Scripturæ interpretatio referatur ad dilectionem Dei, & proximi.

OBSERVATIO Nullam hæc regula exceptionem patitur. Videndum igitur (ut exemplis antè propositis utar) majorne Dei gloria futura sit, & pietatis humanæ incentivum, si e.g. *Hoc est corpus meum*, propriè, ut Catholici volunt, intelligatur; an tropicè, ut Adversarii? an præsentia Christi in templis credita, tanquam admirabile divinæ charitatis opus, ejus honorè, nostram devotionè extollat? Nunquid eunuchis illis, qui se propter regnum Dei castraverunt, fas sit à promissione Deo facta, citra neglectum divini honoris, & humanæ pietatis, recedere?

III. *In Scriptura interpretatione semper proprietati sermonis, & literali interpretationi inhaerendum.* Puta, nisi ipsa Scriptura, vel propter absurdum consequens, vel aliam ob causam aliter fieri jubeat, & simul quomodo fieri debeat ostendat. Bene Doctor Lutherus, qui potest Grammaticum sensum ubique assequi, his optimè dubio procul scripturam interpretabitur. Quamquam verò in omnibus locis id nemo præstare potest, magnam tamen huc adfert vim intelligentia linguarum originarium, Hebrææ scil. & Græcæ.

OBSERVATIO. Certum illud Augustini est, de Trin. cap. 12. *Nulla locutionis genere utitur S. Scriptura, quod in consuetudine hominum non inveniat, qua utique hominibus loquitur.* Quare & certum nobis esse debet, non esse à communi & proprio loquendi usu, sine manifesta necessitate recedendum. Manifesta autem necessitas tunc erit, quando contrarium & repugnans aliquid aliis Scripturæ locis, uno certoque ab omnibus sensu admittis, statueretur. Subsistendum enim aliquando est in Scriptura

turæ sensu claro & universim recepto. Nam prima principia extra omnem controversiam collocanda sunt; necum fundamentis tota moles religionis fluctuet. Sic videndum, an Scriptura sit quæ illi sententiæ propriè sumptæ, *Hoc est corpus meum*, eo modo adferatur. Talis verò esse non potest illa Joan. 6. sententia: *Verba quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt.* Quia hæc impropriè significat, plurimumque capax sensuum, obscura & controversa est.

IV. *Scopus antecedentium & consequentium aliarumque circumstantiarum accuratè, adhibitâ aliorum locorum collatione, considerandus*, ut pura circumstantiæ personæ, temporis, locorum; item finis, materiæ, &c.

OBSERVATIO. Regula hæc Scripturæ sensum indagantibus planè est necessaria. Sic e. g. dictus superius Pauli locus 1. Cor. 7. v. 9. *Melius est nubere, quam uri*, si antecedentia spectentur, manifestè de iis intelligendus est, qui non tantum utuntur, sed etiam se non continent. *Quod si non se continent, inquit, ibi nubant.* Si consequentia spectes clarum est præferri statum solum conjugali. *Beatior, ait v. 40. erit, si sic permanserit &c.*

Aliorum quoque locorum collatio negligenda non est. Sic Paulus 2. ad Cor. 12. v. 7. prædictam interpretationem stabilis, dum se quidem ustum significat, non tamen ad nuptias, sed preces versum, stimulum carnis superasse. Ex hac collatione multæ genericæ propositiones, vel per speciales alias, vel etiam per oppositas, aut limitantur, aut obvio in sensu mutantur.

Ita Paulus qui Rom. 3. v. 4. dixit: *Omnis homo mendax*, de se ait 1. Tim. 2. v. 7. *veritatem dico, non mentior.* & ibi cap. 3. v. 15. *Ecclesiam vocat firmamentum veritatis.* Et qui 1. Cor. 10. v. 33. inquit: *Per omnia omnibus placeo*, ad Gal. 1. v. 10. ait: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* In iis itaque, ut veritas utrimque constet, limitatio ad certa hominum genera adhibenda erit. Homo enim ex prava inclinatione naturæ mendax, per Spiritum S. verax esse potest: & Apostolus, qui probis omnibus placuit, displicuisse ceteris. Mutatur quandoque etiam ex ejusmodi collatione sensus. Sic Jacobus ait cap. 1. v. 13. *Deus neminem tentat*, licet Gen. 22. v. 1. dictum sit: *Tentavit Deus Abraham*, ubi illud de tentatione ad malum inducente intelligendum est: *Deus enim ut id Jacobus inquit, intenerator malorum est: hoc de experimento virtutis.*

V. De

V. De unoquoque dogmate ex propriis sedibus (locis ubi ex professo tractatur) iudicandum.

OBSERVATIO. Clarum est, in ambigua Scripturæ interpretatione; ceteris paribus, illis potius ultimò adhærendum Scripturæ tententiis, quas illic, ubi ex professo rem tractat, pronuntiavit: Ita cum de Sacramentis controversia est, eò te inprimis veritas, ubi de eorum institutione agitur.

De Eucharistia ambigis; verène illic præsentem se Christus stiterit? vide Lucæ cap. 22. Matth. 26. &c. Si pronuntiet pane sumpto, hoc esse corpus, noli dissentire ac negare hoc esse, quod tam dilertè asserit.

VI. Obscuriora sunt ex clarioribus illustranda. Sumantur, inquit Aug. l. 2. de doct. Christ. cap. 9. de manifestioribus exemplis, & quædam certarum sententiarum testimonia, dubitationem de incertis auferent. Huc faciunt etiam Doctorum interpretationes & commentaria. Sunt namque Chæritimata Spiritus S. varia.

OBSERVATIO. Neque hæc regula ad veritatis explorationem negligenda, quam ipsa nobis ratio suadet. In qua tamen observandum; non requiri, ut res ipsæ credendæ nobis claræ perspectæque sint (nam fides est credere, quæ non vides, ut Aug. ait.) Sed ut verba sensuque verborum communi usu, atque etiam, si possit, autoritate divina fidei nostræ recepta sint, ex ejusmodi enim notis certior erit ignotorum interpretatio. Aliàs periculum erit, ne privato nos iudicio, quæ clara, quæque obscura sint constituamus, nihil ex hac regula malè usurpata habituri certitudinis. Regula esse non potest certitudinis universim, quidquid à magna hominum parte, ut incertum rejicitur.

In reliquis tamen Scripturæ partibus clariore ferè habendæ sunt, quæ posteriores tempore ad aliorum illustrationem additæ videntur. Sic Veteri Testamento, Novum certius claritate sua censetur, Epistolæ quoque reliquorum Apostol. Paulinis, quòd in his *quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravent*, Petrus agnovit: Jacobus etiam quibusdam clariùs exponendis operam dedit: ut & reliqui Apostolorum, qui post Paulum scripserunt. Ceterum generalis hic ægrè nota reperietur, quæ clara ab obscuris discernat, nisi ad principium primo loco positum redeamus, & communi veteris Ecclesiæ usu subnitamur.

VII.

VII. Pauciora secundum plura sunt explicanda.

OBSERVATIO. Regula hæc, cæteris paribus, valebit. Nam quæ Scriptura pluribus inculcavit locis, vel certè paucis tam dilertè, ut à veteri orthodoxaque Ecclesia nunquam in controversiam abstracta fuerint, hæc nefas erit convellere, & pluribus scripturæ locis, in pari utrimque rationum pondere, erit acquiescendum.

Hic regulis aliæ ab aliis adjiciuntur. Whitakerus contro-
v. 1. q. 5. e. g. de verbo Dei apponit 1. *Ardentes preces*; quod de
Deus daturus sit spiritum bonum petentibus sc. 2. *Interna*
xp̄it̄ia, seu *testimonia Spiritus S.* cum ille sit, qui testimo-
nium perhibeat in nobis, quod simus filii Dei. 3. *Lectonem*
assiduam Scripturæ S. ejusque meditationem & contemplatio-
nem.

OBSERVATIO. Non ineptè hæc adjunguntur; cum sine
auxilio Spiritus S. nemo possit credere ad salutem, idèoque nec
Scripturæ sensum assequi: hic verò otiosis ac perfunctoriè S.
litteras scrutantibus obvenite non solèat, sed sedulo Deum ob-
testantibus, neque necessarium laborem fugientibus. Sed
cavendum erit; ne quis proprii amore judicii deceptus, illud
pro oratorio, Spiritus S. substituat, ut facit privatus, qui à
communis Ecclesiæ Doctõribus dissentit: de quibus Jo-
hannes 1. Joh. 4. v. 6. inquit: *Qui novit Deum audit nos; qui non*
est ex Deo non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, &
Spiritum erroris.

Nunc dicta velut in compendium redigo cum D. Augusti-
no l. 3 de doct. Christi. cap. 2. *Ambiguitas, igitur, & repugnan-*
tia, que videtur in S. literis ex ipsius textus consequentia, & ad-
junctis, tollenda est. Si autem Scriptura repugnantia pertractari,
ad disceptari non potest, saltem id intelligitur, quod fides sana præ-
scribit.

His pro recto usu atque interpretatione Scripturarum sup-
positis, primum præcipuumque controversæ religionis caput
(an videlicet Romanæ Ecclesiæ Adversarii uno soloque Ver-
bo Dei scripto, ejusque certâ interpretatione nitantur?) ag-
grediamur. Deus Opt. Max. ita animum scribentis legen-
tisque regat, ut in veritate atque orthodoxa fi-
de acquiescât.

CAPUT III.

Argumentis pluribus, iisque invictis, demonstratur, Protestantibus de verbo Dei, verâque ejus interpretatione certos non esse.

Synopsis rationum Protestantibus adversariis.

- N. 1. *Protestantes non sunt certi de verbo Dei, nisi per Ecclesiam adversariam, cui tutâ conscientiam non possunt fidere, quia hæreticam censent.*
- N. 2. *Nullam possunt rationem adferre solidam recte interpretationis, & non nisi talem, quâ etiam Hæreticus vitur, atque ex qua tam falsum, quàm verum sequitur.*
- N. 3. *Ad originarios textus provocant, unde cum vulgus hærire nequeat, incertum manet; cum teneatur credere Doctores errori obnoxiiis.*
- N. 4. *Incerti sunt, an ipsi originarii textus manserint incorrupti.*
- N. 5. *In ipso originario textu multiplici expositione, tum in sacrorum librorum delectu à se invicem dissident.*
- N. 6. *In ambigua interpretatione, modò ad Ecclesiam, modò ad privatam spiritum, modò ad ipsam scripturam sese inconstanter circumagunt.*
- N. 7. *Vt Luthero viam aperiant scripturam contra Ecclesia Doctores interpretandi, multis seculis nullos in Ecclesia veros scriptura Doctores fuisse tradunt.*
- N. 8. *Lutherum tamen, aut Calvinum, nullo probabili argumento à Deo ad hanc doctrinam vocatos asserunt.*
- N. 9. *Nullius Romanam Ecclesiam erroris in scripturis interpretandis convincunt.*
- N. 10. *Suum sensum sententiamque disertis S. Scripturae verbis exhibere nequeunt.*

- N. 11. *Nec infallibili consequentia possunt evincere.*
- N. 12. *Vulgo fidelium constare nequit, an infallibili expositioni verbi Dei nitatur, an verbis Prædicatorum?*
- N. 13. *Ipsi Doctores, ex natura iniquis affectibus obnoxii, certi sua expositionis esse nequeunt.*
- N. 14. *Nemo omnium certius esse potest, se regulas ac media recta interpretationis, prout oportet adhibuisse.*
- N. 15. *Neglectio præscriptarum Regularum exemplo declaratur.*
- N. 16. *Vnius etiam Regula prima de Analogia observatio ostenditur impossibilis, cum A catholici ipsum symbolum & fundamentales scripturas evertant.*
- N. 17. *Nullus certo argumento demonstrare potest; se in collatione scripturarum & tenuisse debitum ordinem, & verum ex pluribus sensum delegisse.*
- N. 18. *Nemo certius esse potest, se spiritum veritatis, sua interpretatione, affectum esse.*
- N. 19. *Nemo certus, an substantiales articulos, atque ad salutem creditu necessarios teneat, cum de his nondum ad verarij convenerint.*
- N. 20. *Suo ipsorummet judicio depravate scripturam interpretari convincuntur, quod communi sententia sese invicem omnes erroribus obnoxios esse statuant.*

Etiamsi cuilibet Novatorum parti hoc, quod postulant, daremus: Veram orthodoxamque per Lutherum, Calvinumve, aut quemvis alium, excitam esse Ecclesiam, Romanam verò apostaticam et tuncamque videri: fana tamen Scripturarum divinarum interpretatio illis credi gravissimis de causis nunquam posset. Non diu circumducam, strictim hanc veritatem cuius prudenti demonstrabo.

I. Etenim de ipsis S. Scripturis nihil certi, & quo tutâ possint conscientia acquiescere, reperient. Sola hominum fides, atque opinio erit, cui innitentur. Siquidem non alia, quam autoritate traditionisq; Ecclesie Scripturam per manus hominum acceperunt. Cujus illi autoritatem, cum fallibilem

asserant, quo argumento docebunt, se ab illa, quæ fallere potuit, falsos non esse?

Deinde à Romana acceperunt Ecclesiâ, quam cum ipsi hæreticos condemnent, quâ conscientiam illi fidunt, hac in causa, unde totum Religionis fundamentum, veritasque libratur? Quid? quod eandem multarum in S. Scriptura corruptelarum arguant, libros apocryphos pro veris acceptare contentendant, adeoque in ea damnent parte, in qua ipsi potissimum suæ religionis robur collocatum possident. Ut proinde hac secum in te manifestè pugnare videantur, eandemque Ecclesiam, ut sinceram integramque in Scripturis tradendis audire, rursumque, ut corruptam depravatamque aspernari; Scripturam non Ecclesiæ, sed suo postremum ingenio probare, aut rejicere.

Neque est, cur, ex Græcis Hebræisque fontibus sese impudiciorum haurire credant. Ut quæ in ejusdem Ecclesiæ relicta manibus, pluribus etiam objecta hostibus, facilius nullo observante depravari potuerint, cum vulgatæ versionis pluriimum oculi advigilant.

Denique per traditionem Ecclesiasticam ad nostra hæc tempora S. literæ deferuntur. cum tamen adversarii traditiones ejusmodi repudient, aut igitur has tolerant necesse est, aut S. simul Scripturæ obnuntiant. Si patres Conciliaque in hac errare traditione potuerunt, ut in partibus bibliorum erratum asserunt, quomodo in reliquis libris facto ipso non aberrasse evincunt? Ut hic se nobis explicent Novatores, alii ad Scripturam ridiculo se conatu vertunt, quàm, unde sit, nondum certò habent exploratum; & hanc diversis locis testari asserunt, se esse verbum. At quo pacto probabis, has ipsas sententias, quæ id adstrunt esse verbum Dei? Etiam Alcoranus Mahomedicus, & Talmud Hebraicus hoc sibi testimonium dicunt, an idcirco his credimus? Alii S. Scripturam sua velut ex fronte, & divina quam spirat indole agnosci posse distitant, non secus ac solem suo ex lumine; ita ut illa sit, quæ simul & cernitur, & quâ oculi intellectus nostri irradiantur. Quid tibi de tam specioso phantasmate videtur? Euge, baptizato adultiori, & primis fidei rudimentis imbuendo, hinc libros Talmudicos, inde S. nostra Biblia propone; putasne nativâ hæc ab illis luce distincturus est? Hoc si ex sole tanta lux affulcat,

fulgeat, cur ad eam gentes non festinent? aut si tantum renati
pareat, cur non eam perinde his in libris Lutheranus & Cal-
vinista observat? cur ex his nonnullos, quos alii repudiant,
agnoscunt alii? An quidam tantum ex illis aquilæ, Catholici
verò omnes in tanta luce talpæ aberrant? Scriptura eadem
eodem dictata loquensque spiritu, cur primùm accedentes
tam ambiguo confundat lumine, & hos ad veritatem, alios ad
errorem ducat, cum eandem lucem ambitiosè investigemus
omnes? Postremò, cum hæc lux aliud nihil esse possit, quam
dictamen aliquod Spiritus sancti loquentis testantisque ani-
mis nostris, hanc, illamve esse scripturam à Deo: necessariò
cum Enthusiasticis admittendum erit, verbum aliquod Dei in-
ternum, non scriptum, quod si uno hoc admittamus contro-
versæ articulo, ut ubique non dominetur, nulla ratio impe-
diat. Accedit, quod hæc lux utique orthodoxæ fulserit Ec-
clesiæ quosdam Scripturæ libros acceptanti, repudianti alios.
Etsi hæc errare potuit (ut contendunt factò ipso in nonnullis
aberrasse) quis privatus majorem sibi ab hac luce securitatem
promittat? Quid, quod ipsi, qui hanc sibi lucem vendicant,
inter se, de Jacobi epistola, aliisque Scripturis, pugnent sen-
tentiis? quantum ergo huic lumini fidendum nemo non in-
telligit. Alii igitur hoc quoque deturbati præsidio, aut ad tra-
ditionem redeunt, aut hanc simul cum divina hac luce con-
jungunt. Et Judæis, inquit, Christiani credimus, suam no-
bis scripturam transcribentibus, quid ni igitur Romanis Evan-
gelici fidamus? Sed falluntur, non Judæis, sed Christo, Apo-
stolis, primæque Ecclesiæ hoc pignus transmissum credimus.
Quamquam Judæi, ante Christianæ Ecclesiæ originem, cau-
sam etiam, Scripturam Veter. Testament. corrupendi nul-
lam habuerint; utpote fideles ejusdem custodes. Sed si poste-
riora consulamus tempora. Estne qui deinde post, seculam
ab Ecclesia Dei synagogam, Talmudicos Judæorum libros,
pro Sacris literis ab usdem traditos, veneretur? Quocirca ar-
gumentum retorqueo, & ut Judæis ab orthodoxa seclusis Ec-
clesia, nemo Sacræ Scripturæ autoritatem inviolaram cre-
dit, ita neque Romanæ eadem Ecclesiæ fidenda esset, si tot
seculorum periodis ante Lutherum à vera fide ad perfidiam
defecisset. Quis enim existimet, hanc illa præsidia, unde ab
hostibus deinde suis expugnari facillè posset, ultro adversariis

intacta relicturam fuisse? Quare nisi majora sua certitudinis testimonia possident, quam quæ ultrò ab hæericis deseruntur, omni securitate exciderunt. Neque sanè ullum argumentum Novatoribus suppetit, quo falli non possint, adeoque in conscientia tutò possint acquiescere.

II. Faciamus tamen S. Scripturam ad manus illorum integram intactamque pervenisse, ex quo demum capite infallibili pars quævis Novatorum probare poterit, sese esse solam, quæ verum S. Scripturæ intellectum assequatur, & oppositas sibi partes aberrare universas? Impossibile est, ut adferat rationem aliquam veritatis à se cognitæ, quam opposita partium, cui errorem imputat, pro se nequeat adducere. Si ad clarissima sese S. Scripturæ testimonia provocare, ad internam fidem, aut Spiritus S. præsidia confugere, asserat: idem alii Novatorum, idem ipsi etiam Catholici sese facere affirmabant. At qui nullo alio utitur suæ certitudinis ac veritatis argumento, quàm illo, quod adversarius ad suum quoque defendendum errorem adhibet, is, vi illius, de obtenta veritate certus esse non poterit. Hic omnes Novatorum conatus hærent. In quacumque enim partem seu defendendo, seu arguendo se verterint, idem in auctores telum recidit. Scripturæ claritas, internæ fidei aut Spiritus S. testimonia, pro se adducta; contra obtenebratus adversariorum intellectus, perversa voluntas, & quidquid ejuscemodi est delictorum in hostes intortum, pari via reducitur, ac retorquetur. Facilius ex labyrintho sit exitus, quàm ex hac probandi reprobandique licentia. Res denique eò universa Novatorum recidit; ut suæ quisque sententiæ ex Scripturis ductæ autor relinquatur; rationem verò assentiendi cum hæericis communem habeat. Quare ex Lutherano, quare sentiat in Eucharistia panem simul Christumque, secundum substantiam, præsentem esse? Respondebit, quia clara ita Scriptura Dei asserit. Quare ex Calvinista, cur hanc neget in pane præsentiam, idem planè responsum audieturus es. Quare aut utriusque, aut nulli credas necesse est; cum tantundem uterque argumenti adferat. Si porò urgeas; unde certus esse possit, hunc claræ Scripturæ sensum esse, cum plurimi gravissimique Doctores sensum ex eadem diversum eruant? Confugiet, aut ad clarissimam Scripturæ veritatem, quæ sibi tanquam

quam electo, præ ceteris, ad tantam lucem cæcis, affulgeat: aut etiam ad Spiritum Sanctum in conscientia sibi reddente veritatis testimonium. Si inſtes, unde hunc prober spiritum; cum ad verſarii eundem in oposito sibi ſenſu vendicent? rurſum terga verteret, atque ad S. Scripturam recurret; quia videlicet, cum hæc, ſpiritus iſte, ſeu fidei dictamen, conveniat. Si urgeas: unde evincat, hunc ſuum ſpiritum cum S. literis convenire, cum id negent alii? Id ſibi clarum eſſe aſſeret ex ipſis literis. Sic plerique loquuntur Novatorum, demptis Anabaptiſtis, qui cum verbum Dei internum non ſcriptum admittant, in ſpiritus ſancti dictamine motuque ultimo acquieſcunt. Illi igitur (ut horum Euthuſiaſtarum inſaniam diſſimulem) miſerâ vertigine ad eandem, à qua, ob ambiguitatem, abierant, ſcripturam revertuntur, eiſdemque, quibus ante perebantur, telis manent obnoxii. Soli Catholoci extra omnem ictum ſubſiſtunt, quia verbo Dei non tantum in S. Bibliis, ſed etiam per ſcripta Patrum & Eccleſiæ traditionem exhibitò aſſentiuntur.

Hoc enim eſt, quod illud ad plura ſignificanda ambiguum, certâ ſententiæ interpretatione ac definitione, aut adſtringit, aut abſolvit. Quod quicumque ab Eccleſia detrectant acceprate, aut certum in controverſis hodie locis ſcripturæ ſenſum hauire nequeunt, aut proprii alienivæ capitis commentis ſupplere coguntur; adeoque, velint nolint, verba hominum, ſuumque iudicium, pro verbo Dei amplexantur. Ut Novatorum Confeſſiones cum S. Scriptura collatæ manifeſtâ experienciâ teſtantur.

III. Ut credulum vulgus, de veritate ex S. Scripturis hauſta, facilius Novatorum Prædicantes teneant, in ſiſtemam ad occultandas fraudes artem commenti ſunt. Cum videlicet ad originarias linguas in S. Scripturæ expoſitione provocant: ita enim pauci ſummam hanc exponendæ Scripturæ dictaturam, velut ſupremi iudices tutius occupant, & ſua rem omnem ſententia conſciunt: iudicant omnia, & à nemine iudicantur. Quos ſic ego compello

Vel volunt, ut ſuæ omnes interpretationi, tanquam inſallibili regulæ, & diſerto Dei verbo aſſentiantur; vel concedunt in ſua ſe etiam expoſitione falli poſſe. Si primum aſſerunt:

ergo agnoscunt interpretes S. Scripturæ dari posse, qui infallibiles sint, & nullo errandi periculo, aut ipsi expositi, aut alios exposituri; adeoque qui Lutheros, Calvinos, Bezas aliosque homines fuisse, ac labi potuisse affirmant, sese longè supra eandem, extra erroris orbitas, in eodem, cum Spiritu S. infallibilitatis throno collocant: digni profectò quos in tanta auctoritate plusquam homines veneremur. Si posterius tolerant, atque homines sese etiamnum agnoscunt; non modò credentium multitudinem in salutis negotio circumveniunt, quam sibi volunt fidere, quòd originarios hęc textus bona fide sensuque præstant, atque exponant: verum seipso quoque fallunt, qui sibi firmissimè persuasum habent, ipsa sese verba Dei, eorumque sensum, veritate ac fide certa mentis complexos esse: dum simul concedunt falli se potuisse, idèdque duo contraria, in eodem fidei articulo è Scriptura hauisto, iudicia formant, *falli possum; & falli non possum*: illud ut homo, hoc ut nixus verbo Dei. Et multos horum non tantum petuisse falli, sed & re ipsa falsos esse, quando suam conformem esse Scripturæ sententiam dictitabant, multorum exemplo & respicientium confessione est cognitum. Qui ostenderunt sua se phantasmata pro verbo Dei amplexos fuisse.

Et quisquam sit, qui spreto hisce aliisque Doctoribus omnibus, tanquam errori obnoxiiis, veritatem sese infallibili certitudine, cum originario Scripturæ sensu, assecutum polliceri audeat? Certè quam aliis, tot tantisque, non concedit infallibilitatem, non est cur sibi tribuendam ab aliis postulet. Cum nemo sit, quin videat, nihilo se magis tali fidere posse interpreti, quam suis iste ante se fidat Religionis ducibus, atque antesignanis.

IV. Demus verò homines reperiri, qui in dijudicando Scripturæ sensu aberrare nequeant. Unde constabit illos, ad quos Novatores provocant, fontes impermixtos fluere? Plus enim de integritate versionis suæ non habent originario textu certitudinis, quam receptæ in Romana Ecclesia versiones possident. Nam i. pauci ex Novatoribus tantam Hebraicarum scientiam sunt assecuti, quantum aut D. Hieronymus, aut septuaginta delecti interpretes, aut qui vulgaram nostram Latinam tradidit, neque etiam tam incorruptis ex fontibus

bus hauriunt. Unde si quid ab his diversum exponunt, quâ obsecro securitate defendent? Quâ fronte, sicubi diffideant, eorum sese constituent iudices, quas rerum cognitione, Deique, quo ad hoc opus delecti sunt spiritu, nullo æquo iudice superare videbuntur? 2. Originarii fontes de sua in corruptione minus habent certitudinis, quam antiqua Latina versio; quod hujus major in Ecclesia semper cura fuerit ac ratio, ejusdemque usus inter Ecclesiæ Doctores frequentior, verba sententiæque præcipuæ hodie tum in controversiam abstractæ, eo, quo illa fert, sensu, per veterum Patrum scripta, sparsæ legantur. Cetera in Judæorum ac Græcorum relicta manibus plerisque exemplaribus, corruptionem passa sint; ut securam reddere de veritate literæ vix possint legentis conscientiam. 3. Christus ipse atque Apostoli in citandis Scripturis V. T. originarium aliquando textum corruptionis non obscure damnarunt, quando aliis eum verbis sententiisque emendarunt.

Ita Cainan inter Christi proavos Luc. 3. 36. ponitur, ab Hebræis neglectus; ita & Act. 7. 14. septuaginta quinque animas traduxisse Jacob ad Ægyptum secum fertur; cum Hebraica scriptura Gen. 46. 27. tantum meminerit 70. Sic Paulus Act. 13. 36. Christum probat non vidisse corruptionem, ex Ps. 15. ubi originarius textus habet sepulcrum.

Similia Hebr. 9. v. 16. & 17. ad Gal. 3. v. 15. cum suis fontibus collata invenies. In his verd aliisque si quod vitium, ipsis potius Græcis Hebræisque exemplaribus erit imputandum. Certè & Beza, ex vulgata nostra correxit Luc. 2. 14. ἐν ἀιδότοις ἰουδαῖα, vertitque, *hominibus bonæ voluntatis*. Et Luc. 4. 2. ubi Græca videntur asserere, diebus 40. à diabolo tentatum, ipse ex Latina nostra, tot diebus in deserto fuisse statuit.

Poriò vulgata hæc cum correctissimis Græcorum exemplaribus, quale etiamnum in Vaticano antiquissimum, alterumque in Regia Hispanorum Bibliotheca ad S. Laurentium asservatur, egregie congruit.

Cumque temporum lapsu, descriptione & recusione multorum, quosdam per incuriam traxisset errores, Pius IV. & V. deinde & Sixtus V. ac postremo Clemens 8. sedulo adlaborarunt, ut per doctissimos Ecclesiæ viros ex manuscriptis codicibus

antiquissimis, adhibitis quoque Hebraicis Græcisque (quæ in fidei Ecclesiæ custodia manserant) bibliis tum Patrum antiquorum lectionibus, omnia ad pristinam integritatem reducerentur; ut à Tridentina Synodo præscriptum fuit. Quia re cum & academiæ plures & lectissimi Ecclesiæ viri plurimum annorum decursu laboraverint, cumque probatissimorum ex tota antiquitate librorum copia sit adhibita; quid obsecro par habent, vel studio, vel certitudine, vel auctoritate, quod in suis editionibus huic vulgatæ adversarii opponant?

Accedit Hebraici textus varia prorsus lectio, quæq; ex punctorum subjectorum, alio atq; alio arbitrato, variari, inque diversos sensus potest detorqueri. Cum ab ipsa origine hæc puncta ignorentur.

Quare non superest ulla ratio, quæ provocantibus ad textum originarium securitatem præstet. Sive enim ex parte subjecti hominem (spectes, errori manet obnoxius; sive ex parte objecti propriis scripturam in fontibus, talis est quæ corruptionis periculo, tot seculorum periodis, exposita fuit; ut hanc corruptam non esse, demonstrari nequeat: quin etiam integritatis vitium passam fuisse, satis ostendatur.

V. Concedamus tamen originarios textus esse tales, quales omnino volunt, claros, certoque sensu determinatos atque incorruptos; nondum satis consultum erit securitati credendum. Patet enim experienciâ, qualiscunque demum sit scriptura originaria, Doctores atque interpretes ejusdem non satis in unam conspirare sententiam, plenis à se invicem nationum scindi disidiis, pacem unitatemque Ecclesiæ universalis dissipare. Ad quos, obsecro, vulgus credentium, ut ne veritate ac toro aberrant cœlo, destinabimus? Novatores censent quoslibet ex his interpretum ducibus homines esse offendiculo expositos, qui & errare possint, & exemplo frequenti impegerint. Ad hos tamen ejusmodi erraticos duces plebs credentium ablegatur, ut ab iis veritatem hauriat. Misera prorsus atque in salutis negotio plena discriminis conditio, alios omnino quam errori expositos duces habere non posse. Ipsos adire fontes, per tot linguarum, ex quibus scaturiunt, ignorantiam nequeunt; ver-

siones

siones lubricorum hominum, ex judicio labili suspensas audire coguntur. Et quâ obsecro, vel ducentium, vel sequentium conscientia? Hoc enim dilemma tales arguo. Illæ Doctorum in Ecclesia versiones, seu vivâ pro concione, voce, seu scriptis voluminibus traduntur, aut infallibiles sunt; & hoc pacto omnis illa ad originarium textum cessat provocatio: aut fallere poterunt, & sic niti rursus prudenterque nequis. Quo te conversurus denique hisce in angustiis es? An dices versiones aliquas ad originarium textum plurimum judicio probatas non fallere, idèoque subditos Ecclesiæ secuta illis posse conscientia acquiescere? Ita sanè infallibile in Ecclesia Doctorum judicium admissurus es. Quo semel tolerato, jacet omnis illa ab Ecclesia & Doctoribus ad scripturam provocandi ratio. An contra dices, posse has versiones fallere? Et sic vulgo Novatorum, ad ipsos nunquam fontes suo ingenio penetrantium, fallax lubricumque fidei ac salutis fundamentum relinquis, planèque ab eis absurda postulas, quando suorum jubes Prædicantium voces ad infallibilem S. Scripturæ regulam explorare, quam ipsi nesciunt? Quod si igitur prudenter illi conformare judicium suum Ecclesiæ Doctoribus possunt, cur id ceteris facere non liceat? Aut si hoc satis ad fidem non est, quomodo rudis plebs salvabitur?

Porrò versiones plurium ex S. fontibus depromptas reipsâ etiam fallere. mutua, atque ex ipsis nata textibus originariis, pugna satis arguit; cum non tantum Calviniani à Lutheranis dissideant; sed suis pars quæque (nonnunquam & idem auctor) derogarit versionibus. Neque enim Lutherani primâ Lutheri translatione profus acquiescunt; nec Calviniani Bæzæ, qui ipse suam quinies versionem, aliam ab alia dissidentem, præcedit. Deinde, quod nec ipsæ, quotquot adducentur Novatorum versiones, in omni significandi, aut amplitudine, aut restrictione cum suis fontibus conveniant, & satis ipsa convincit experientia, & sua adversarii ad originarios textus provocatione restatam faciunt. Plerisque igitur suorum, tam ad salutem, quàm fidei certitudinem præclusum aditum relinquunt, erroneo omnes fundamento, velint nolint, inhærere coguntur.

Denique

Denique de integris etiam libris scripturarum, quæ substantiales quosdam fidei articulos complectuntur, inter adversarios ambigitur. Jacobi Epistolæ operum justitiam complexæ, à Lutheranis; Ecclesiasticus etiam à Calvinistis, Machabæi sacrificia pro mortuis probantes, ab utrisque repudiantur. Et quæ speranda fidei integritas, ubi de multis nondum scripturis, deque verbo Dei integro satis definitum est?

VI. Ut immota veritatis professio est, ita falsitas ubique fluctuat. Quare Novatores pedem nullibi firmant, in omnem sese agunt, & aguntur partem. Tria sunt principia, ad quæ in ambiguis scripturæ sententiis lubrica inconstantia converuntur. Nunc in Ecclesia & synodis, nunc in scripturis, nunc in spiritus interni testimonio ultimò acquiescunt.

Si quem suis in cæribus reperiant, qui juxta suorum leges Ecclesiæ sententiam ad examen scripturarum vocet, eam ex his errate contesteret, suâque fretus cum scripturis conscientia, auctoritatem atque imperia ipsius asperneret; hunc ad suam ablegant Doctorum synagogam, obsequi nolentem cogunt, vimque inferunt conscientia, ac si etiamnum resisteret, publico anathematis fulmine percussum execrantur. Hic nimirum Ecclesiæ standum judicio. Quod si possit dictante conscientia alter negligere, iniquissimam ferunt damnationis sententiam, sibi que non toleranda vanitate contradicunt; cum unâ voce probent, quod alterâ rejiciunt. Nam si ipsi (ut ponitur) errare possint, & alter qui damnatur recta possit sentire, nullo jure licet pronuntiare sententiam.

Deinde sua hac statione profusus deturbantur, quando hoc illo exemplo, jure Lutherum, Calvinum, aliosque ab Ecclesia ex S. Scriptura damnatos inferimus; ut qui universæ sese Ecclesiæ objecerint, ejus sententiam audaci censura, & ipsi ex scripturis damnaverint, justiore ex iisdem ab Ecclesia damnati. Quod tamen exemplum si quibusdam displiceat, utantur illo, quo Zwinglius ex scriptura Lutheranam Ecclesiam ad ejusdem judicium provocantem, damnans, jure meliori est condemnatus. Illud sanè adversarios argumentum retro agit, ac contra ipsius rationis & propria principia, foetissima aberratione, cogit statuere; in hoc casu, quo Ecclesia ex S. Scripturis unum errare hominem judicat, contraque

que homo unus ex iisdem Ecclesiam, omni utrimque ad veritatem explorandum adhibitâ diligentiam (ut in Luthero, & Ecclesia Tridenti congregata quondam factum) posse ac debere in conscientia ejusmodi hominem damnare, ac deserere Ecclesiam. Hoc etenim coguntur, ut dixi, asserere, ne primos suæ Religionis autores manifestissimæ defectionis reos faciant, seque eorum assecclas pari damnationis sententiâ perstringant. O desperatissimam causam ejusmodi fundamento innixam!

Jam enim vero eò devenum est, ut si vel quispiam è taberna sutor scripturâ armatus insurgat, condemnentque erroris Ecclesiam: sanctissimi Veteris Ecclesiæ Patres, gravissima Episcoporum Concilia, universus Christianus orbis, quantum vis hunc ex scriptura refutet hominem, cedere, ac concedere unius sententiæ cogatur, quod possit talis veritatem rueri.

Verum nullum defendi propugnaculum diu ex sola scriptura potest; quando, ut plerumque fit, aliæ scripturæ opponuntur, ejusdemque, quem arripit, sensus ex scriptura ducti incertitudo (quæ semper eminent) demonstratur. Tum rursus à scriptura ambigua descedens, ut suum præ reliquis sensum probet, ad internum Spiritus S. in conscientia loquentis testimonium aliæque criteria vertitur, ratus hoc præsidium ejusmodi esse, quod, cum nemo alius possit intueri, coargui convincique erroris nequeat.

Quod si deinde Ecclesiæ Doctores, quibus præ reliquis Spiritus intelligentiæ promissus sit, quod si mille antagonistas alios, qui non minus rectum sibi spiritum, quam unus ipse vendicet, opponas, contendaque, verisimilius, illic divinæ spiritum sapientiæ mentem sensusque moderari, ubi tanta sententiarum consensus, quam ubi recens quædam in orbem emergens opinio repugnet universis.

Si ad hæc Lutherum (ponamus cum illo rem hanc peragi) urgeas, plures olim hæreticos, tam egregios possessæ abs se veritatis sponsores, suâ credulitate deceptos, nec injuriâ damnatos esse, quin etiam nonnullos demutasse postea sententiam, pristini que abiisse fidei placitis, atque ad nova religionis consilia deflexisse. Planè quo se vertant, suumque in reliquis probent spiritum, nihil superest. Quare ad Scripturam S. princi-

principiumque illud, unde tota hæc extitit controvertendi ratio, se rursus conferunt, & suum cum illa Spiritum convenire affirmant, nihil dictare, nisi quod in illa clarè emineat: adeo ad eandem rerum incertitudinem regulamque illam, quam ex tot capitibus fallere posse docui, revertuntur, ac rem incertam per incertam, in sano ac vertiginoso labore, stabilire conantur. Quid hoc est, mi Christiane, aliud, quàm cum impiis in circuitu ambulare?

VII. Rem inauditam, incredibilem, ac nullis scripturis S. probatam comminiscuntur, ut Luthero, Calvino, aut alteri, adversus universalem Ecclesiæ sensum S. Scripturam interpretanti patrocinentur.

Sex propemodum seculis latuisse asserunt illam Ecclesiam, cui dedit Deus usque ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii Pastores atque Doctores in adificationem corporis Christi, ne circumferretur omni vento doctrina, &c. Eph. 4. 13. cui promisit Spiritum veritatis in æternum Johan. 14. 16. Hæc nempe Ecclesia, ita juxta advertarios intercedit per hæresin, ut nemo Pastorum in Ecclesiis, nemo Doctorum in scholis auditus, tanto intervallo temporum fuerit, qui integram atque ab omni expurgatam hæresi doctrinam tradiderit. Itane verò omnes synceri Doctores, instarce, atque ad mundi finem perstatura, contra inferni etiam portas, Ecclesiã obmutuerunt, soli tantum seductores auditi sunt? Quomodo corpus Christi, quod est Ecclesia, adificari potuit, si nullus operarius manum adhibuit? Quomodo caveri ne circumferretur hæc navis omni vento doctrina, si nullus in ea navarchus clavum tenuit? Quomodo spiritus in ea vivere veritatis, si nullum hujus vitale argumentum? An hoc est ad consummationem Sanctorum, & in æternum persistere, tam subito, nullo relicto vitæ indicio, emori? Quomodo fides quæ ex auditu est (Rom. 10.) sine prædicante mansit? Quomodo obsequi Christo poterant, & in controversis dicere Ecclesia, (Matth. 18.) si Ecclesia, quæ erat incorrupta, distingui ab alia certo indicio non poterat? Quis, si hæresis usque adeò invaluit, contra inferni portas hanc prævaluisse Ecclesiam dicat? Planè homo non est, in quo scintilla rationis maturæ emicet, qui hæc sibi adversus clarissimam S. Scripturæ pronuntiata persuaderi sinat, ut Lutheri cujuscumque novitatem, post tot secula in orbem introductam tueatur, &

Eccle-

Ecclesiæ totius erutam ex S. literis disciplinam, per tot propagatam infractamque scula, hominis unius arroganti iudicio labelactare conetur. Quamdiu scripturam Novatores audiunt, hoc audiant necesse est. *Ministerium Pastorum & Doctorum* & *nisse semper in Ecclesia, ne circumferretur omni vento doctrina.* A quibus cum Lutherus deflexit, à scriptura simul ac vera eius interpretatione discessit. Imò scripturam omnibus suspectam reddit erroris, quam in custodia depravatæ Ecclesiæ, Doctorumque perverlorum tanto tempore reliquit.

VIII. Quocunque se vertant Ecclesiæ Novatorum, suorum profus nequeunt probare Prædicantium autoritatem, munusque docendi à Deo creditum? Nam *quomodo predicabunt, nisi mittantur?* Rom. 10. 15. Lutherus verò & ceteri Novatorum agnoscunt, ad hoc munus ritè administrandum, vocationem esse necessariam. Et ille quidem ad 1. cap. Galat. super hanc Pauli Epist. immediatam à Deo vocationem (ut Prophetæ olim & Apostoli delecti sunt) non agnoscit; verum mediatam, qualis ab Apostolis & consecutis in Ecclesiæ Episcopis deinde facta est, ita Christo ordinante. Quare Muncerus ad Dei immediatam vocationem confugientem ib. urget, ut miraculis, quemadmodum olim Apostoli se à Deo ad novum hoc opus delectum prober, sibi verò satis esse afferit, ab hominibus ad hoc munus vocatum accessisse. At si ex illis postuletur hominibus: qui, & unde, quaque autoritate hanc potestatem fecerint? res tota Luthero hærebit. Neque enim, ut nonnulli volunt, per Doctoris renuntiationem hæc illi facultas delata; cum & laici hunc conferre possint, & hoc titulo tantum universitatibus instruendis aptus quispiam declaratur? Neque ullam in Ecclesia populum docendi potestatem olim acceperit, neque illam, quam Christus Ecclesiæ Pastoribus dedit Joh. 20. 23. peccata remittendi. Quam facultatem cum & ipsi Adversarii in suis Pastoribus non agnoscant, legitimos sibi Pastores deesse fatentur. Porro nec Lutherus (ut alii volunt) presbyteriæ per Episcopos Romanos inauguratus ad hoc munus fuit, si verè ipse Tract. de inf. Minist. Tom. 2. lat. Wit. fol. 393. docet: *per ordines illos sacros neminem fieri coram Deo, aut sacerdotem, aut ministrum, sed meram larvam quandam mendacii & vanitatis.* Nihil itaque etiam Adversariorum concessione, vel presbyterium, vel Doctoratus Luthero ad hoc officium usurparum contulit. Accedit

cedit, quod diversa atque etiam contraria eidem muneri, aut sus fuerit; omnia ad ejusmodi potestatem Ecclesia Romana eliminandam molitus sit, nihil autem ad sui destructionem solet tendere, & potestas conferri, ut ea ipsa in autoribus everteratur. Imò verò negavit legitimam Ecclesiastici ordinis apud Romanos potestatem esse; quo igitur hanc pacto sibi à non habentibus collatam esse asserit?

Aut si concedit habuisse; cur eos non agnoscunt legitimos quos etiam num Romani mittimus? An forè ante Lutherum hæretici nondum fuimus, qui hunc tales Novantibus habemur, quòd modò repudient, quos olim à nobis admiserunt?

Quare cum hac via Lutheri mediata vocatio probari nequeat, alii immediatam ipsi vocationem tribuunt, rati hoc Dei consilium, utpotè occultum, facilius adstrui, quam confutari posse. Verùm, cui hoc factum potius; quam ipsi Luthero credamus, qui ut antè vidimus, reclamari? Miracula etiam à Muncero divinam hanc missionem venditanti exigunt. Ostendant igitur Lutherani hujus sui patroni miracula. Fractæ hic chordæ sunt, dissonant, alii enim pro miraculo habent tantam fidei brevi tempore propagationem. Sed ejusmodi miracula Atrii etiam fuere, latius planè suam perfidiam spargenti. Romana verò Ecclesia toto orbe diffusa, longè maximum futura est miraculum. Videamus qui in utramque Indiam, Chinam, Japonem Americam fidem primò transtulerint, & an hic aliis etiam supra vim humanam miraculis ejus Doctores non præluxerint? Alii Apostolorum miraculis suam firmatam esse doctrinam putant, diversamque ab his miraculorum in Luthero Calvinoque necessitatem non agnoscunt; quod novam non tradiderit religionem; sed veteris instituta revocavit. Verùm cum hoc principium ab oppositis partibus, contra oppositam; ut falsum repudietur, nihil ex illo probabitur. Hoc enim quivis hæreticorum pro se adducit; ut proinde ex re in disceptatione posita, nihil certi concludi possit. Nobis exploratissimum est, ex tota retro antiquitate neminem unum Doctorem produci posse, qui cum Luthero aut Calvino paria ex S. literis tradiderit. Ideoque novæ hisce seculis doctrinæ probandæ miracula requiri. Neque quinquam antè, nisi temerè, illis crediturum.

Illud

Illud certissimum quod Christus Joan. 15. 24. affirmat. *Si opera non fecissem in eis, qua nemo alius; peccatum non haberent &c.* Quocirca quisquis Luthero, Calvino, aliive, diversam ab ea, quam orbis Christianus amplectitur, religionem prædicanti non crediderit, nullius, Christo iudice, peccati hinc reus habebitur.

IX. Ut Lutherus, Calvinus, eorumque affectæ suum, quem hauriunt ex S. Scriptura, sentiam verum esse doceant; tenentur ante demonstrare, illum quem Romana Ecclesia ex iisdem S. Scripturis amplexa est sensum, erroneum haberi. Alias enim hæc Ecclesia in ejusdem sententiæ possessione, quam tot annis inviolatam tenuit, jure persistet, neque quicquam à veritate alienum obtinere censebitur. Hoc planè omnis ratio atque æquitas requirit; ut ne possessor suâ sede deturbetur, priusquam adversarius disertè, iniquè hanc titulo obtineri, evicerit. Nec sanè requiritur, ut hæres possessæ abserei originem ac jura exhibeat: juris satis est, non convictum esse de injuria.

Ex quo capite Ecclesia Romana nullam suæ interpretationis, doctrinæque ex scripturis erutz, rationem adferre tenetur. Adversariorum hoc onus est, ut Dei hanc verbo contrariam esse demonstrant. Quod quamdiu non evicerint, rursus universa. Hoc autem, ut præstent, omninò est impossibile. Primò quidem, quia constat, non tantum ex totius Ecclesiæ consensione, sed ipso etiam scripto Dei verbo, in Ecclesia relicto, traditiones in ea Apostolicas reperiri.

Ante omnia igitur illis demonstrandum est, hanc Ecclesiæ consensionem, tot Patrum stabilitam sententiis, tot seculis firmatam, falsam esse; ac hoc S. literæ nusquam docent. Deinde evincendum quoque ipsam S. Scripturam clarissimis verbis fallere, quando 2. Thessal 2. & aliibi traditiones à scripto Dei verbo diversas in Ecclesia docet existere. Non satis igitur erit demonstrasse: nihil in S. Scripturis de hac illave doctrina Romanorum reperiri, nisi prius ex illis evicerint, Ecclesiæ universæ autoritatem fallibilem non tantum, sed & falsam esse, tum illas quas exhibet, traditio-

nes Apostolicas verbi Dei, legitime propagatas non esse. Quòd frustra prorsus conabitur.

Deinde, ipsimet sibi hanc probandi ex sola scriptura legem, ad nostram doctrinam evertendam, suamque ex eadem clarè producendam, fixerunt. Aut igitur soli Dei verbo scripto inhærendam, aut nisi id fecerint, suis sese legibus condemnant.

Denique cùm in omni controversia adversarii ad probandum adhibeant sententias scripturarum ambiguas, ac plurimum capaces sensuum; Ecclesia verò Romana in certi sensus possessione deprehendatur, rejectis damnatisque oppositis ceteris, demonstrandum ante omnia erit, hunc nequaquam habuisse sensum à veteri primorum sæculorum Ecclesia, per Apostolos non tantùm scriptis, sed vivâ etiam voce instructâ, (quis enim hos mutos tantùm scriptores fecerit, quibus non est dictum, *ite scribite, sed predicare Evangelium?*) hoc verò cùm ex nulla possint scriptura, cadunt causâ, atque incassum oblectantur.

X. Manifestè erroneum est illud iudiciùm convenientiæ, quo existimant interpretationem, sive consequentias, & ex his conflatos articulos suæ fidei, in punctis hoc tempore controversis, S. Scripturæ conformes esse, sive cum illa convenire in eodem sensu sententiæque. Nam appello ad Confessiones Novatorum, & verbum Dei scriptum. Quo pacto demonstrabunt, obsecro, iisdem utraque verbis sententiisque loqui? Ex tot ego tamque variis articulis ad substantiam fidei spectantibus, vel unum unicum postulo, qui verbis toridem, qui eodem ordine, antecedentibus ac consequentibus iisdem, nullâ traiectione verborum, nullâ subtractione, adjectione, aut permutatione nulla exhibeatur. Hoc si nequeant, inanissimum illud de convenientia iudiciùm est; cùm singula horum ad sensum evertendum sufficere, inter grammaticos etiam pueros, competum sit. At citius cœlum ruer, quàm ut unum è gravioribus fidei articulis Catholicis oppositum, cum adjunctis limitationibus, per nuda, incorrupta, & non malè consarcinaræ scripturæ verba in suis Confessionibus ostendant. Et siquidem aliquid ex
scriptura

scriptura depromptum offerant, ambigua, neque suis verbis definita, hærebis sententia. Cùm tamen norma in tali convenientiæ judicio, & rectissima, atque indubitata esse debeat, omnibusque partibus expressa. Christophorus Scheiblerus Tremoniensis Prædicans Lutheranus, in probat. fidei contra Method. cap. 16. & Jean. Hundius Calvinista, in Toga veritatis contra Meth. cap. 2. ad Dominorum de Wallenburg, hac in re, provocationem, illum de communione sub utraque specie omnibus præcepta articulum, ex D. Paulo 1. Cor. 11. producunt. Scheiblerus item, pro justificatione solius fidei, locum ex Rom. 3. 4. 11 & Gal. 2. 3. Pro conjugio sacerdotum 1. Cor. 9. 5. & 1. Tim. 3. 2. 4. adfert. Alia per necessarias ex S. Scriptura consequentias duci asserunt. Ut Hundius ex Christi ad latronem dicto: *Hodie mecum eris in paradiso*, necessariò sequi, Christum non fuisse in inferno. Et ex illo Pauli: *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* infert: panem tantùm esse in Eucharistia, Lutherani tamen nobiscum nullam hujus sequelæ necessitatem agnoscunt. Sed his locis, & in vernalo libello nostro Religionis: Streit contra Crocium satisfactum est, & ex nuda S. Scripturarum collatione, quam in Confessione facimus, abundè per diversa scripturæ verba occurritur.

Universam nullibi ab Adversariis tota scriptura ad has controverfias faciens recitatur, sed mutila sunt omnia. Similes hac in re Arianis, qui ex illo Christi *Pater major me est*, dissimularis, aut everfis scripturis reliquis, hanc limitantibus, asserbant, Patrem in divinis, Filio majorem. Quâ tamen, ut videtur, scriptura, nihil d'ertius clariùque dati poterat, ut hi non immeritò, hâc tantùm spectatâ, contenderent, suam sententiam cum S. Scriptura ad unguem congruere. Sed vanâ tantùm jaquantia: siquidem ex aliis scripturis deducta Patrum sententia, plus eorum auctoritate valuit.

XI. Cùm asserunt multa implicite in scriptura contineri, quæ per necessariam inde deducta consequentiam explicite in Confessionibus suæ fidei proponantur, iterum fallunt. Quæ in re, suppono, necessariam hanc esse consequentiam, quæ nullo casu mutari, aut aliter habere iisdem principiis stantibus, poterit.

poterit. *Necessarium enim est, ait Aristot. l. 5. Met. c. 5.) quod aliter se habere non potest.* Ita per necessariam consequentiam Manichæus ille, qui apud Augustinum muscas à diabolo factas admittebat, convinci ex §. Scriptura potuit, Deum creasse muscas. *Qui creavit omnem animam viventem & omne volatile secundum genus suum, creavit & muscas; Sed Deus illa creavit.* Gen. I. 21. Ergò & muscas. Hæc enim illatio aliter se habere non potest, neque diversus, aut oppositus ex iisdem propositionibus sensus inferri. At verò qui neganti Ario: Filium esse unius cum Patre substantiæ: probare hoc ipsum ex Scriptura per necessariam consequentiam voluerit, frustra erit, etiamsi hunc elenchum intorqueat. *Qui est unum cum Patre, est ejusdem cum Patre substantiæ, sed Filius est unum cum Patre* Joan. 10. 20. Ergò & c. Nam Arianus & majorem propositionem negabit, & consequentiam. *Quia unum esse, de consensu & amore non minus, quàm de substantia intelligi poterit, cum* Joan. 17. *Christus roget, pro discipulis, ut unum sint, sicut & nos unum sumus; quod de consensione, non substantia accipiendum est. At nullus omninò articulus Novatorum est, per consequentias propositus, in quo similes distinctiones exceptionesque non occurrant.*

Ita nihil, exempli gratia, tam apud adversarios receptum est, quam omnes traditiones extra scriptum Dei verbum damandas esse. Hoc verò infallibili sese consequentia probare autumant, ex Apost. Gal. 1. v. 8. *Qui evangelizaverit præter id, quod accepit, anathema sit; Sed Romana Ecclesia hoc facit, cum Verbum Dei non scriptum obtrudit.* Ergò anathema sit. Verùm minor propositio, & consequentia jacent, quando idem Apostolus 2. ad Thessal. 2. 15. loquitur; atque exhorratur, *state & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* ubi tam vivæ vocis, quam scriptæ oracula audienda mandar.

Nullum, ut verbo repetam, articulum Novatorum reperies, qui necessariâ consequentiâ innitatur. Ratio universalis est. Quia nullam ex scriptura propositionem formant, qui plurimum sensuum capax non sit, iisdemque, à diversis autoribus, exposita non fuerit: at quod plurimum sensuum capax est, non habet tantum unum certum

tum definitumque in quo necessaria fundetur illatio. Plura enim & unum sibi mutuo adversantur.

Quid? quod Adversarii, in suis syllogismis, alteram propositionem ex sola ratione contra nos producant, ideoque consequentiam non tantum scripto Dei verbo; sed & humano innitantur. Quod cum respuunt, suas ipsi consequentias, debiliorem semper partem imitantes, damnent: sequela enim, quæ revelatum cum non revelato connectit, purum fidei divinæ objectum non habet.

Quare si justa Adversariorum causa est, si infallibili nituntur scriptura, omnes planè, quos nobis opponunt articulos, tenentur vel expressis scripturæ verbis, vel necessariâ illatione ex utraque propositione per S. Scripturæ verbum formata stabilire. Nam si vel, in uno defecerint, à fundamento veritatis, ac vera religione exciderunt.

Quod si tamen sibi permitti velint conclusiones ex altera tantum propositione S. Scripturæ ductas: adeoque verbum hominum cum verbo Dei pro objecto fidei amplectantur: jam æquum erit, ut Ecclesiæ Catholicæ conclusiones, fideique articulos, alterâ minimum propositione scripturæ subnixos, & tot seculorum consensione probatos, ante novitias suas, ex verbo Dei conclusiones tolerant. Aut si has tanquam hominum illationes tepudiant, suomet se iudicio condemnant.

XII. Multi Novatorum per ignorantiam sacra Scripturæ vim sententiamque expendere satis nequeunt, imò plures reperiuntur legendi omninò imperiti, quibus non sufficere Pastorum suorum Doctorumque voces audiisse, quod homines illi sint erroribus expositi. Quo igitur hi modo securi esse poterunt; quod in omnibus cum S. Scriptura conveniant, cujus vim non assequuntur? Planè hos necesse est Doctorum Pastorumque interpretationibus consequentiisque ex sacra Scriptura ductis niti: nisi malis affirmare, eos sacrâ Scripturâ fulciri, quàm non intelligunt. Quocirca inexplicabili illos dilemmate constringo. Vel concedunt Prædicantes suos, aut etiam suæ fidei confessiones, in propositione & expositione S. Scripturæ rudibus facta errare posse; vel esse infallibiles; si prius admittant, plebs fidelium de sua religione nequit esse secura, cum ex illius ore verbum Dei excipiat, qui illud proponendo exponendoque falli possit,

ac fallere, si posterius asserant, jam secum ipsi pugnant, & in Ecclesiæ Doctoribus infallibilitatem agnoscunt. Quod si dicant: non ipsa Prædicantis verba, sed Dei ex S. Scriptura prolata auditori in assensu fidei attendenda esse: rem planè ridiculam exigunt, ut scilicet auditor, Dei & Prædicantis verba inter se norit distinguere, ad quam rem non humano, sed divino ingenio opus est, quod Prædicantium quilibet Dei ubique verba inani ostentatione jactare possit, cum sua venditet; consequentias inconsequentes ducere; atrum pro albo obtrudere, & quo tandem arbitro, scripturam ipse non penetrans, veritatem obtinebit? iis præsertim in controversiis, quæ doctissimos quoque, de scripturæ libris, verbis, sensuque fatigant. En quo denique incertitudinis plebem fidelium ablegant, qui iudicium illud convenientiæ ad securam fidei possessionem in omnibus requirunt.

XIII. Multi etiam Doctorum instabiles sunt, & iniquis affectionibus huc illucque transversum rapiuntur, nisi fortè ex Adæ posteritate non sint, in quibus caro concupiscat adversus spiritum. Hi igitur quo titulo sibi infallibilitatem in iudicio illo convenientiæ polliceri possunt? Nam ut Apostolus loquitur 2. Petr. 3. *sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, ad suam ipsorum perditionem. Quæ sanè ad fidem referunt, cum instabilium ista depravatio perditionem spectet.* An tales Novatorum Prædicantes Doctoresque sunt, qui in numero instabilium ejusmodi censeri nequeant? si queant, quis me illosque certos faciet, reipsâ non esse? Lipsiensis Academia per suum D. Maukisch adversus P. Mulmanni *Mysterium Thei* 8. Ex th. 11. his verbis audet Patres erroris arguere. *Patres qui in scriptura dictis explicandis frequentius diversas, imò quandoque planè contrarias, & quia plerique Hebræi idiomatis ignari fuerunt, non raro insulas proferunt explanationes, pro vera interpretationis norma non agnoscimus.* Quos ergò meliores certioresque substituitis? nunquid vosmetipsos? an vos igitur Hebræi omnes gnari idiomatis? an nihil inter vos pugnans, contrariumque, inter quos tot propemodum sententiæ, quot capita? censere, post Lutherum, natas ex una scripturarum interpretatione sectas, mutuis inter se damnationis criminationibus separatas.

Prin-

Principes horum ducesque ex ipsis etiam Hebræis Græcisque fontibus hæc dissensionis sparserunt principia. Ab ignorantibus hosce fontes, rarior sanè extitit seditionum origo. Docti hæc purigine dissentendi primùm se: è infecti sunt. Et tamen nemo horum fuit, qui non se arbitro ac definitore suam sententiam cum sacra Scriptura ad amussim concordare senserit, Patres antiquamque Ecclesiam tanquam errori obnoxiam despexerit. Quid tibi de his Doctoribus inter se tam fœdè pugnantibus videtur, quorum se quisque errare pernegat, cum sacra Scriptura convenire jurat? an tu idem de illis ferēs iudicium?

XIV. Nunc morbum tangam incurabilem, quo docti juxta indoctique, solâ fidei scripturâ, suo ingenio expositâ, inficiuntur. Neminem certum ex illis esse posse de recta scripturarum interpretatione planissimè evinco. Ut enim hac de certus quispiam existat, constare illi debet, media rectæ interpretationis à se sine defectu adhibita, quæ res communes hominum vires diligentiamque superat. Fieri enim nequit, ut in rebus ex se naturaque sua periculo erroris obnoxiiis, quanto vis studio utaris, certus fias te facto ipso non aberrare. Qui verò nititur, re nititur immutabili, quale non est quidquid errori exponitur. Euge intueamur illa, quæ à Novatoribus præscribuntur, rectæ interpretationis media, quæ supra vidimus, & breviter Argentinenfis Academia sub Jaschii nomine in examine Fundam. fidei DD. de Walenburg. pag. 1. tract. 2. §. 11. his verbis completitur.

Nostra quidem omniumque sapientiorum sententia, quisquis scripturam non in superficie pertransibit, sed solers in illa explicanda adhibebit scrutinium, imperante (non tantum judicante, vel approbante Christo) hoc est, quisquis devotè & candidè, invocato Domino universi, qui est ὁ ὄντων, omnibus circumstantiis exactè consideratis, verba textus, dicentis consuetudinem, prius & posterius respicit, quisquis consequentias ex dogmate necessario fluentes, nullius affectibus indulgens, expendet; quisquis inquam, ut compendio sermonis omnia complectar, sensum scripturæ investigabit eâ diligentia, quâ vel aurifossor metallum, sive aurum, vel canis feram &c. ne ille omnem difficultatem superabit, clarissimamque videbit scripturam. Date veniam Novatores,

si liberè de vobis pronuntiem, non centesimum quemque inter vos hominem, talem tamque ab omni affectione expurgatum animum, tantumque laboris, diligentiae, sapientiaeque ad hanc rem adferre, quantum vos bonae interpretationis censores rigidissimi ad fidem salutemque fidelium requiritis. Quid responderis? An omnibus rectè scripturam intellecturis, hac opus diligentia? Si assereris, rem postularis à vulgo rudiore impossibilem. Si à doctis, aut minus occupatis tantum: universalis lex non est, neque adedò veritati investigandae necessaria. Verùm demus his regulis, juxta omnes vires gratiae naturaeque, utentem dari; an iccirco falli non poterit, cum mille illi una in re ad errorem pateant viae? Quid si enim minus rectè Dominum universorum ois? quid si ex ram variis circumstantiis aliqua investigantem fugiat? Quid si in collatione scripturarum, atque analogia fidei non constet, quae sententia fundamentalis sit, ad quam reliquae expendi exponique debeant? quid si fontium ignarus nesciat, an scriptura, quae utitur, cum originali textu consonet? quid si hic etiam pluribus sese, indefinitisque sensibus offeatur? quid si scriptura non ostendat, propriè, an metaphoricè, eo ubi siteris loco, intelligenda sit? Quid si praëjudicio depravatoque aliquo affectu nescius tenearis? Quid si probabilem solum consequentiam pro necessaria habeas?

Audes negare his te aliisque ad aberrationem viis obnoxium esse, aut usque adedò tui existimatione insanies, ut haec omnia tibi formidanda non putes? Si verò tot tamque variis in scripturae interpretatione erroribus exponeris, quae conscientiam te ab omni errore liberum pronuntia- bis, tuumque cum sacra Scriptura judicium certò congruere? & si in una aliqua scripturae sententia, exponenda tot sese difficultates objiciant, quid in pluribus, saepe necessariò ad veritatem indagandum adhibendis, fiet? Mirum verò quanta in illis certitudinis regulis instituendis incertitudo sit? Etenim de his definiendis in primis non conveniunt. Whitakeus *controv. 1. q. 5. cap. 9.* inter necessaria rectae interpretationis media cognitionem linguarum originalium collocat. Exciderunt igitur omnes spe certae interpretationis colla-

collationis & intelligentiæ Scripturarum, quotquot illos ignorant; verum necesse est, ut Ecclesiæ Doctoribus, errori obnoxii, & propositæ, & expositæ rectè Scripturæ, fidem tribuant. Nituntur itaque fundamento dubio, ideoque incerti relinquuntur. Idem requirit debitas ardentisque ad Deum preces: sed preces istorum hominum indebitæ, frigida, ac peccatis inquinatæ sunt, ut facetur Luther. in assert. artic. 29. & communis eorum doctrina est. Quæ spes igitur impetrandi restat illo opere, quo justam indignationem Numinis promerentur? Requirit præterea lectionem assiduam, meditationem, & contemplationem. Videlicet hanc præstabunt illi, qui perfractis Religiosorum claustris, liberis magis, quàm libris dant operam. Deinde faciamus hoc verbi præcones, ex lege sibi fixa, præstare: quid cæteris mortalibus futurum est? An hi alia via certi de recta Scripturæ intelligentia esse non poterunt? Accedit, quòd eos, qui his iisdem sese regulis ex amussim uti, in Scripturarum interpretatione, protestantur, errare compertum sit. Hoc enim tam de Calvinistis, quàm Anabaptistis Lutherani sentiunt, mutuâque hi vicissim accusatione perstringuntur.

Nullam igitur hæ regulæ sequacibus infallibilitatem præstare possunt. Denique incorruptum iudicium, affectûsque ad hanc interpretationem requisitus, in A catholicis non reperitur, ipsis hanc suam depravationem profitentibus; quòd radix malorum concupiscentia, omnium eorum corrumpat opera, neque tam sincera interpretatio Scripturæ fideique professio dari possit, quæ hoc vitio corruptionis non laboret: Quid ergo investigando laboramus, quando propria confessione retinentur? Postremò sic brevissimè causam obrineo universitatem. Qui has regulas & media rectæ interpretationis statuunt, homines sunt, errandi periculo expositi, errare igitur in his constituendis potuerunt. Libera proinde ab erroribus hæc media non sunt, adeoque nec certus ille, qui hæc interpretando confectatur. Si dicas ex S. Litteris has regulas figi firmarique: redit quæstio. Unde intelligas hanc esse Scripturæ mentem, quæ has vel singulas requirat, vel omnes, vel solas, quæque eo, quo tu vis, sensu infallibili determinet? Hæc mihi, ut certò probes, novis, eisque longè firmioribus regulis indigebis, absolves

nun-

nunquam. Accedit denique quod hoc tanto, tamque difficili interpretationis apparatu, ostendant suum quo nituntur fundamentum, de scripturæ claritate, falsum esse.

XV. Exemplo tamen breviter cognoscamus, quàm religiosè suas has A catholici observent, sequanturque regulas. Ad hoc ut probent, omnia opera nostra, etiam bona, sordibus peccatorum inquinata. Illa velut fundamentali utuntur sententia Isa. 64. 6. *Facti sumus, ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatus a universe justitia nostræ.*

Hic peccant 1. contra Analogiam fidei, quòd nihil in symbolo, aliàve dilerta scriptura habeant, unde hunc, quem ipsi erunt sensum, dirigant, aut evincant. 2. quòd in hac doctrina & interpretatione, non tantum non consulatur divinæ gloriæ & proximorum ædificationi, sed derogetur plurimum. Quis enim neget derogati meritis & passioni Christi Dei, à quo redempti, in fœdis etiam nū peccati sordibus hæreatus, & purissimo capiti membra impura sociemur? Quæ provocatio, ad bonum operandum, homini, qui novit à se nihil præterquam flagitia & offensiones divini Numinis proficisci? 3. Proprietas hæc quidem sermonis retenta est; sed ut mox patebit mutili. 4. Scopus antecedentium, & consequentium turpi exemplo negligitur. Agitur enim de Israëlitis Dei sui desertoribus, perversis omni scelere, ut patet cap. præced. 63. v. 17. & 19. & ex consequ. c. 64. v. 7. & c. Quid verò mirum, si peccatis adhærentium justitiæ immundæ Deo que ingrati sunt? Conciliandus antè Deo est, qui placere in aliquo cupiat. His ipsa etiam *Oratio sit in peccatum*, psal. 105. 44. *Ex his non est qui faciat bonum, usque ad unum*. psal. 13. 3. *At cum avertit se impius ab impietate, & fecerit justitiam, ipse animam suam vivificabit*. Ezech. 18. 26. Inquinata verò non potest esse justitia, quæ vivificat. Et quomodo opera nostra bona, per peccatum infecta, ideoque mortua, fidem justorum vivam facient? an vitam, quam non habent, conferent? Aut vita cum morte eadem in re conveniet? 5. Aliam sedem Scripturæ magis propriæ hæc doctrina non invenit; & hoc in loco perversum de ea fertur judicium. 6. Regulam illam, quòd ex clarioribus obscura illustranda sint, prorsus hi Interpretes negligunt. Potuisset Christi intentio apud Paulum Ephes. 1. v. 4. hunc errorem corrigere: ut *qui eligit nos, ut esse-*

mus sancti, & immaculati, & exemplum Elizabeth Luc. i. v. 66.
Si pluralitas sententiarum spectanda sit, multis partibus nos vincere intelliges supra in Confess. c. 3. art. 5. Cætera hic media parum profutura non tangam: in parvo exemplo, sat magna A catholicorum vanitas patefacta est.

XVI. Juvat unam etiam regulam aliquam singulatim expendere. Primam statuimus ex *Dieterico loco cit.* de analogia fidei, juxta quam expendendæ erunt controversæ sententiæ. In hujus regulæ definitione primùm quidem adversarii Catholicorum dissentiunt; nam alii primorum quatuor œcumenicorum Conciliorum decreta ad hanc regulam admittunt, alii symbolo, Decalogo, & oratione dominica, tanquam adæquata analogiæ regula, acquiescunt, ii scilicet, qui his substantiales fidei morumque articulos omnes comprehendi existimant: quibus tamen à pluribus non acquiescitur; qui manifestas quoque divini Scripturæ sententias ad hanc normam admittunt. Et quæ obsecro poterit esse interpretantium certitudo, quando de norma ad quam exigenda est, certò nondum est constitutum? Exspecto illum, qui infallibili demonstratione ostendat, hac potiùs, quam alia ratione normam hanc circumscribendam esse, quiq; , si cum Augustino non faciat (qui ut supra in observat. vidimus, veteris quoque Ecclesiæ sententiam requirit) eum manifesti erroris convinciat.

Deinde ostendendum erit, nihil in hac regula, quam statuunt, anceps esse dubiumque: alioquin si de ipsius regulæ sensu disceptetur, nova illi opus esset regula, ad quam ejus rectitudo expenderetur. Accipio, quodd nemo illorum repudiat Apostolicum symbolum. Hic articulus ille, *Ascendit ad calos*, ab Ubiquistis contra reliquos omnes in diversum sensum rapitur, *descendit ad inferos*, à Calvinistis eo quem præfert sensu, rejicitur, ab utrisque *Vna sancta Catholica Ecclesia*, quæ hætenùs à Christo usque audita sit, & in quam creditum fuerit, non agnoscitur, *Communio*, in illa *Sanctorum, & remissio peccatorum*, controvertitur.

Quare pro hac lite finienda, aliam nobis eamque infallibilem rectæ interpretationis regulam assignent, aut certè fateantur, talem præfigi ab ipsis nullam posse. Et verò si contendant hac nobis regula acquiescendum, in dubio certum nos pedem, contra omnem rationem, volunt

volunt figere. Prima sanè principia rerum credendarum extra omnem debent stare controversiam. Non jam dicam de reliquis Scripturæ sententiis, Quòd videlicet de iis nondum inter adversas partes convenerit, quænam tanquam indubitata pro regula fidei & rectæ interpretationis statuendæ sint, quod quamdiu non præstitum, & quisquis suo ex cerebro hanc regulam concinnat, vel cæco appareat, quæ possit esse interpretandi certitudo. Jam tamen si constet suæ illos regulæ, fixisque pro regula Scripturæ sententiis, manifestè contradicere, quis talem interpretationem non insanam potius, quam analogam fidei dixerit? Vera hæc est apud Ubiquistas propositio. *Christus non ascendit ad calos*, quia propriè sumitur, & cadit supra rei denominatæ substantiam: vera illa propriâque apud Calvinistas: *Non descendit ad inferos*. Utraque autem directè fidei regulæ contradicit. Sic in gravissimis quibusque controversiis invenies fundamentalibus Scripturæ sententiis adversari. E. g. Christus dicit *Matt. 16. Tu es Petrus (seu Petra) & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt &c.* Negant supra Petrum ædificatum, negant non prævaluisse contra visibilem Ecclesiam inferos. Apostolus *Ephes. 4.* discretè tradit, datos in ea *Pastores atque Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii*: negant id factum A catholicis, aut sæculis aliquor Pastorem Doctoremque purè interpretantem Scripturam auditum. Christus *Luc. 22.* de Eucharistico pane dicit: *Hoc est corpus meum*, Calvinistæ negant, propriè hoc esse corpus. Christus, *Marc. ult.* dicit de credituris post Apostolos: *Signa eos, qui crediderint hæc, sequentur, in nomine meo demonia ejicient*: A catholicis negant hæc signa credituros sequi. Joannes 1. *Joan. 2.* ait: *Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, hic mendax est*: illi negant, custodiri à quocumque posse mandata Dei. Verbo, hanc per omnes controversias spargi contradictionem intelliges, ubi expenderis, quæ in Religions-Streit dedimus.

XVII. Demus etiam media rectæ interpretationis ad amissum adhibita, faciamus ex illis omnes esse ipsorum etiam fontium perspicaces indagatores, ponamus hos quoque incorruptos esse, faciamus nullo præjudicio, nullòque depravato affectu non tantum occupatos, sed nec occupari qui-

quidem posse (quod ipsum requiri videtur, ut extra omne subsistant errandi periculum) nondum tamen securi de veritate, & convenientia sui sensus confessionisque cum Scriptura esse queunt. Etenim cum è S. Scriptura, ex se naturaque sua plurium significationum capace, alii atque alii sensus erui in rebus controversis possint, ut tot oppositæ Religionum diversarum sententiæ, manifestâ experientiâ demonstrant: quo argumento certo evincant, hunc quem ipsi sibi deligunt sensum, indubitatum verumque tantum esse: fallere, atque in errorem ducere ceteros? Et ut pauca quædam ipsis præstanda commemorem.

Si per collationem locorum Scripturæ S. (quæ diversis eundem sæpè fidei articulum sententiis pronuntiatisque tangunt) suam stabiliant fidem, tenentur ostendere primò, hanc collationem sententiarum nihil mutare in sensu ac significatione verborum, quam illa propriis in locis, in ordine atque adjunctis aliis possidebant: nam omninò proclive est his mutatis, vim sensumque etiam variari, aut certè demonstrandum hanc significationem, quam translata collatæque phrasæ obtinent, à Spiritu S. intentam esse. Hoc verò nisi per aliud verbum Dei fieri non poterit, cum verba hominum errori maneant obnoxia. Tenentur igitur ad rem suo etiam iudicio impossibilem, cum aliud verbum Dei præter scriptum non agnoscant. Tenentur secundò ostendere, quando unam Scripturæ sententiam per alteram tanquam magis propriam, aut claram, aut definitam interpretantur; infallibile illud esse; quòd hæc sententia ad alterius expositionem à Spiritu S. destinata sit: nam si humano id solum delectu iudicioque fiat, quis non intelligat errori hoc esse expositum? e. c. docendum hoc Christi dictum: *Ego & Pater unum sumus*, ad alterum illud: *Pater major me est*, exponendum adhiberi ita debere, ut illud de natura potius divina, quàm hoc intelligendum sit. Iterum hanc Pauli ad Rom. 2. 28. *Arbitramur justificari hominem per fidem, sine operibus legis*, illi Jacobi 2. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum*, in obvia disertâque significatione præferendam: Rursum: juxta illam, *Ego sum vitis vera*, hanc quoque tropicè accipientiam, *Hoc est corpus meum*. Quæ si ratione solum propria, non verò infallibili verbi Dei testimonio præstent, jacent omnia, certitudine exciderunt.

Quod

Quod si uni, eodémque loco depromptæ Scripturarum sententiæ insistant, quæ in controversum sensum abstractatur; tenentur tamen ex alio scripti verbi loco demonstrare, suum potius, quem urgent sensum, à Spiritu S. quam alium quemlibet intentum esse: nam si proprio solùm iudicio rem hanc definiant, etiamsi ad ravim usque pro clata Scriptura contendant, nihil supra humanam fidem adferunt; possunt errare. Iterum quando ex loco Scripturæ explicito, qui totum fidei articulum expressè non continet, aliud implicitum per consequentiam deducunt, tenentur demonstrare, hanc suam illationem veram potius esse, quam tot adversariorum aliud ex illo inferentium. Quod cum rursus aliter, suâ sententiâ, nisi per scriptum Dei verbum præstare, ad infallibilis veritatis defensionem, non possint: pugnant secum ipsi, quando humano tantum iudicio his potius, quam illis consequentiis adhærescunt. Erunt fortè, qui omnibus exclusi præfidiis, ad Spiritum S. in cordibus suis loquentem, testimoniumque conscientiæ suæ confugiant. Sed irritum planè subterfugium hoc esse facillè evincam.

XVIII. Licet absque spiritu veritatis, omnibus in Christum credentibus necessariò fides subsistere divina nequeat; tamen cum ab illo spiritu divinæ Scripturæ processerint, tam vario fecundòque sensu, prout nobis illæ proponuntur: tenentur illi, qui alios ex his sensus, præter illum, quo suæ Religionis articulum probant, falsitatis damnant, hujus certum habere veritatis testimonium: quod ex scripto Dei verbo, juxta adversarios, erit depromendum. Nam si ad privatum, atque intus sibi in animo loquentem spiritum cum Enthusiasticis confugiant, secum pugnant, & admittunt aliud Dei verbum, quo instruantur, præterquam scriptum.

Deinde, Deus non adversatur in ipsis fidei principiis rationi nostræ, cum illa sit prima veluti manus, quâ hæ legis divinæ tabulæ acceptandæ sint. Hæc verò cum ostendat, proprium persæpè iudicium fallere, & omnes ex S. Scripturæ interpretatione privatâ, & spiritus divini arrogatione hæreses prodiisse; non potest hic internus spiritus, ad rationem expensus, nos in conscientia securos relinquere. Ad hæc cum adversarii doceant, hunc spiritum ad S. Scripturam

COR-

conferendum, expendendumque esse: num satis cum eadem conveniat; tamdiu enim non fallere, quamdiu cum illa concordat: quomodo, si de spiritu dubiter, ex dubia scriptura eundem confirmabit? & quo pacto convenire is poterit, cum determinati sensus, sententiæque sit, scriptura verò multiplicem complectatur? Denique spiritus ille veritatis mentiri non potest, aut fallere: at multi, qui se illum possidere spiritum certo conscientiae testimonio rati sunt, deceptos sese denique senserunt. Ipse harum controversiarum antesignanus Lutherus, non omnia, quæ primo ad solam scripturam, ab Ecclesia averso spiritu probabat, vera deinde habuit. Et tamen quis illum alio cœpisse hanc discessionem spiritu, quam absolvisse credat? Concludant Novatores. Ego certus sum, eundem non posse erroris ac veritatis esse spiritum. Fieri tamen potest, ut non minus firma adhæsiōne intellectus affigatur rei falsæ, quam veræ, si ratio assentiendi in apprehensione mentis eadem sit. Ita enim hæreticus, qui assentitur rei falsæ, ob illam causam, quia hanc à Deo revelatam esse apprehendit, non minus firma apprehensione adhæret objecto rei falsæ, quam alius, qui ob eandem revelationem Dei, assentitur rei veræ. Ratio enim movens assensum in utriusque intellectu eadem est auctoritas apprehensa Dei revelantis. Ut proinde ex hac adhæsiōnis firmitate nemo de veritatis possessione certus esse possit, cum hæc errori maneat obnoxia. Unde & Calvinus asserit lib. 3. Inst. cap. 2. §. II. *Reprobos interdum simili ferè sensu atque electos affici, ut ne suo quidem iudicio ab electis differant.*

Quodnam igitur argumentum adversariis relictum est, quo intelligant, se præ cæteris omnibus spiritum veritatis esse assecutos? Nam si errare in huius spiritus discretionem possum, quo pacto evincam ipso meo factō non aberrare? quæ multos, sefellit persuasio, quomodo fallere me non poterit? Si Lutheranus, aut Calvinista sit, qui aliquando ad Romanam fidem transeat, nonnunquam ab eadem ad suos sese recipiat, quid fiet? semperne aberravit in illa persuasionem, ac possessionem veri spiritus, an nunquam? an modò aberravit, modò sapuit? Certè admittit, hunc aliquando suæ fuisse conscientiae testimonio falsum. Quod circa necessarium est, ut à spiritu hoc interno probando denique Novatores ad S. Scripturam revertantur,

tantur, atque in convenientia illius cum hoc spiritu omne veritatis exploratae robur constituent, adeoque in motas supra difficultates revolvantur. Eilbrachtus omnem penè religionem expertus, in Calvinisticae scholae Epanorthosi c. 22. annot. II. id agnoscit. *Sapè enim, inquit, contingit, ut qui aliquamdiu erroneam opinionem approbaverunt, quòd eam S. Scriptura conformem esse in sua conscientia judicarent, tandem tamen melius edocti sententiam mutant, abjectoque errore veritatem amplectantur, eoque pacto restatum rediant, se S. Scripturam, ejusque divinam auctoritatem, non tantum aliorum hominum, sed etiam proprio sua conscientia iudicio & auctoritati anteferre.* Rectè verò admittit primùm, extraxisse posse, qui suum iudicium cum S. Scriptura conformè iudicant. Deinde eisdem S. Scripturae auctoritatem propriae conscientiae testimonio, correcto errore, praeferre posse. Hoc est, ut juxta adversarios interpretor, S. Scripturae sensum, antè non cognitum, deò agnoscere, etiam si proprium iudicium obluctetur. Unde consequitur juxta illos, & errare aliquando illum, qui proprium iudicium cum Scriptura convenire sentit; & veritatem assequi, qui difforme illud esse experitur. Vana igitur atque inutilis hæc futura etiam comparatio est. Postremo ò ut testimonium illud spiritus proflus commentitium intelligas. Vide, unde procedat. Nempe ex testimonio hominis proprio, quod praesumitur falsum, teste Christo, Joan. 7. Quod ipsum in Anabaptista fictum esse Lutheranus contendit, quod in proprio etiam fidei consorte (quem errori obnoxium concedit) aspernatur. Quare & Catholicis ignoscetur, si nec jurato quidem credere possint A catholico, certitudinem interpretationis suae ex privato spiritu adstruenti. Quis enim jure sibi fidem dari postulet, quam cæteris derogat universis? Postremo cum Paulus dicat I Cor. 12. *Divisiones operationum esse inter fideles, nec omnes interpretari:* qua fronte hoc sibi privatus quisque vendicabit? Nonne & Doctores Ecclesiae audire jubentur? at qui certus est, se spiritu veritatis duci, quomodo Doctorem audiet, quem scit falli posse ac fallere? En quam praepostera privatus ille spiritus complectatur!

XIX. Nec quidem, si illo suo potiantur, utanturque ad hanc licem definiendam spiritu, salva illis atque integra res fidei futura est. Nam ad veram Religionem articuli omnes ad fi-

ad fidem salutemque requiruntur necessarii, uno enim deficiente, salus tota intercidit. Veteres Hæretici uno etiam articulo devii ab Ecclesia fidelium seclusi fuere.

At tantum abest, ut hosce Novatores articulos teneant, ut nec hæc nus quidem inter illos conveniret, qui ad salutem credentibus necessarii, qui liberi relinquuntur. Præclarum hæc de re exemplum superiori nobis anno reliquit Hassia; quando (ut in part. ult. p. 10. &c. prolixius expono) Marburgenses Calvinitz, & Rintelenses Theologi Lutherani, Concordiæ gratiâ, statuerunt; articulos fidei in quibus utrique à se invicem de baptismo infantium, Sacramento Eucharistiæ, aliisque sententiis dissentirent, substantiales non esse, nec salutem concernere: adeoque, his non obstantibus, Ecclesias una in fide sociari posse. Verùm illis hoc anno Wittenbergenfes in Saxonia Theologi justam castigationem admovere; nos quoque brevem l. c. censuram adhibuimus. Verùm nec ipsis Wittenbergenfibus censoribus possibile fuit, substantiales fidei articulos suis ita terminis circumscribere, ut plures pauciorève definiti nequeant. Quare nemo illorum, de fide ac salute certus esse, recta ratione poterit. Alii enim tradunt articulos ad salutem necessarios in symbolo Apostolico contineri: alii orationem Dominicam & Decalogum adjiciunt: alii illa etiam, quæ quatuor primis synodis generalibus continentur. Et tamen articuli hoc tempore controversi, propter quos, & à se mutuo, & à Catholicis discedunt, ad divisionem fidelium hæresinque sufficere, adeoque utrimque inter necessaria rerum credendarum centeri videntur. Quid ad hæc assentunt? Suntne illi necessarii? Si affirmant, cur ex Scriptura hos omnes & solos tantum ad salutem necessarios esse non demonstrant? Si negant, cur iccirco Catholicos sibi adversantes à vera Ecclesia legregant? At fluctuant incerti, tum quia plura alia ex S. literis disertè proposita, in necessariis fidei articulis non habent, tum quia nullibi S. literæ cerè definiunt, quinam sint articuli necessarii, præter quos nulli alii ad fidei integritatem requirantur. Unde etiam quos alii necessarii dicunt, rejiciunt alii. Molinæus sensit in Novit. Pap. l. i. cap. 52. n. 7. *Totum Dei servitium consistere in benefaciendo, & credendo. Illud in Decalogo, hoc in symbolo proponi, multoque etiam, nec hujus quidem notitia integrè imbutos, salutem consequi.* Crocius etiam in Anti Bec. tom. 1. cont. 3. lect. 9. num. 21. de iis,

qui ante Lutheri tempora in Papatu mortui sunt, ita pronuntiat. *Non dico, quod omnes errores abjecerint, sed quod veritatem de gratuita peccatorum remissione propter solius Christi meritum sint amplexi, quo stante articulo, stat Ecclesia, & certa est salus.* Quidquid igitur præter hunc articulum credendum proponitur, non erit ad salutem, juxta Crocium necessarium: quidquid præter Symbolum Apostolicum est, hoc Molinæus ad fidem non requirit, quanquam nec hunc quidem integrum. Mirum proinde cur propter hoc dissidium, quod de Eucharistiæ Sacramento Calvinistæ cum Lutheranis præcipuè exercent, secessione Ecclesiarum mutuâ, tanquam hæresi, discernantur. Sed neque de hujus articuli, aut necessitate, aut ad salutem indifferentia hætenus universim inter illos convenit.

Reformati in Polonia & Bohemia, & Augustanæ Confessionis homines, ad suæ communionem Ecclesiæ admiserunt, synodisque aliquot Sandomiriæ Ann. 1570. & Cracoviæ Ann. 1573. aliisque per diversa loca habitis, hunc articulum tanquam necessarium rejecerunt. Idem Ann. 1631. statuit synodus Charentonii in Gallia, his verbis. *Cum Ecclesia Confessionis Augustanæ conveniant cum aliis Reformatis in principiis & punctis fundamentalibus Religionis, statuit synodus fideles dictæ Confessionis posse, nulla præmissa abjurazione opinionum quas tenent, &c. admitti ad cœnam.* Verùm hic toties attentatus dolus, quo Lutheranos suis adjungere student partibus (non se illis) hætenus apud homines defecatus inter A catholicos sapientes, nondum successit. Certè in Germania ante Hassonovantes nondum utrique partium persuasum fuit, hujus dissensionis articulos necessarios non esse. Quod factò consentitur, ex clara sese Scriptura intelligere diserte non posse; veràmne atque integram fidem profiteantur, an aliquos prætereant articulos ad salutem necessarios? Iterumque demonstrare se non posse, quod Catholici deficient in articulis ad salutem necessariis.

XX. Si quis etiamnum ex adversariis restiter, seque clara Scriptura in suæ sententiæ defensione nitij protefterur, hunc inexpugnabili demum argumento, & cujusvis apprehensioni exposito, sic constingo. Eadem scriptura est cum omnibus suis adjunctis, quaquâ demum ratione proposita, quæ in præcipiis contro versus Lutheranis, Calvinianis, Anabaptistis, Trinitariis

theistæ, Ariano aliisque inter se dissentientibus objicitur, & tamen horum quique, cum sibi mutuo advertentur, oppositisque pugnent sententiis, solos se clarâque niti scripturâ contestantur, ipsam scripturam suamque conscientiam, atque in ea testimonium divini Spiritus allegant; alios omnes cæcis præjudiciis occupatos, perversisque ductos clamant affectibus, præterquam seipsos. Hoc cum altera illorum pars in alteram, argumentum intorqueat: quibus obsecro fidem adhibebis? Sanè, aut omnes, aut aliquos aberrare necesse est; cum oppositæ sententiæ simul esse veræ nequeant. Ipsa igitur scriptura quæ hujus dissensionis solum atque unicum fundamentum adducitur, non potest esse unius determinatæ veritatis, se solâ, infallibile principium.

Quis enim neget, se labi hæc fundamento nixum posse, in quo tot malè fillos prolapsosque ante oculos intuetur? Ipsos, oro, unius sectæ, e. g. Lutheranicæ, homines de suis complicibus interrogas, nunquid hos illo nixos Scripturarum fundamento certos de veritate subsistere pronuntient, adeoque fidei citra errandi periculum ipsis possint? Et subito pernegabunt, verum antè ad examen vocabunt sententiam, & num conformis Scripturæ sit, suo opte judicio definient. His tu igitur ultimis judicibus qui nulli præterquam sibi addicunt ceteritudinem, quâ conscientia eandem addixeris? Etenim hoc de illis dilemma constituo. Aut hi ultimi errare etiam possunt, qui suos collegas in fide errare posse judicant, & sic denique omnes suomet judicio convincuntur erroribus expositi: aut nequeunt falli, atque ita hi digni futuri sunt, quibus & collegarum ceteri, erroribus expositi, & tota posteritas, ut veritatis incorruptæ reperoribus, assentiantur. Quod cum nemo præter ipsos sibi de veritate plaudentes, faciat; facitè apparet, quàm fallibili ab omnibus niti fundamento judicentur. Ridiculum planè atque insanum negotium, quod pugnantibus inter sese concurrant judiciis: quivis Novatorum firmissimè teneat, se tam clara disertaque nixum Scriptura infallibilem veritatem assecutum; & tamen quivis alius eundem certò affirmat, suo judicio aberrare posse. At errare non potest, qui infallibili veritate subnixus est. Nemo igitur alium præter seipsum hac certò niti judicat. Quare cum ultimus censor reliquorum, omnes aberrare posse, persuasum habeat, idemque de eodem omnes censeant, atque iccirco muruas ex Scriptura

detumptas sententias, ad scripturam rursus expendant, in hoc cerè quo conspiciant omnes, de omnibus iudicio, hoc est, *errare omnes posse*; quilibet tenetur acquiescere, neque suo se iudicio eximere. Si autem se errare posse novit, certus esse nequit, quod de facto non erret.

Inexplicabilis hic planè, & plusquam Gordius est nodus, quo adstringuntur. Neque hic quicquam prodest, illa Spiritus interni distinctio, qui testimonium perhibet conscientiae nostrae, & externae professionis, quo aliis testimonium apprehensae veritatis praesto. Quia abundè probatum est, suum quemque, à veritate, iudicio aberrare posse. Errare enim ac falli posse, est iudicii defectionem admittere, nullumque in mente habere veritatis indubiae testimonium, nam ubi illud habetur, nullum relinquitur errandi periculum.

Concludo cum D. Augustino tom. 2. Ep. 222. ad Consentium post med. *Omnes haeretici, qui Scripturas in autoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari, cum suos potius sectentur errores, ac per hoc, non quod eas contemnant, sed quod eas non intelligant haeretici sunt.*

Agnoscent hae denique non omninò pervicaces ad tuendum errorem Adversarii, ideoque in praxi ipsa finiendarum inter se controversiarum, ad Ecclesiae Doctores & collectas ex his synodos convertuntur, ut iccirco minus dubitem veritatem manifestae concessuros universim omnes, ac publicae tranquillitatis, conciliandaeque religionis studio, operam mihi consiliaque addicturos. Si qui tamen hac in parte nondum sat efficacibus rationibus se victos existiment, hos ad Augustinum meum, ante plures vulgatum annos remitto: in quo unus ipse juxta Veteris Apostolicae Ecclesiae sensum, ex S. Scripturis hodiernas de fide controversias definit.

C A P U T IV.

Ostenditur extrema, cum S. Scriptura, tum rationis vis & necessitas, quae Protestantes, si veritatem & salutem suam ament, Ecclesiae Catholicorum accedere tenentur.

IAm non dubito, quin æquianimi iudicii que Protestantes, quotquot has rationes expenderint, coram supremo conscientiarum Iudice, & erroris vindice Deo, anim adversuri sint, illis fundamentis, quibus Lutherus recens, atque ante illum delerto-

defectores Ecclesiæ Catholicæ omnes, novitias suas Congregationes erigere conati sunt, nisi sese tutò non posse.

I. Quomodo enim de veritate Scripturæ tuti sunt, quam ab Ecclesia inimica, multisque, ut ajunt, erroribus depravata accipiunt? Quomodo eisdem fundamentis, quibus hæreticorum quisvis in sua nititur hæresi, ipsi veritatem securi tuebuntur? Quomodo originariis fident textibus, de quarum integritate, nulla apud illos est demonstratio? Quomodo plurimum cum his fontibus Ecclesiæ Doctorumque sententias conferent, quos minimè reverunt, in quorum expositione ipsi dissentiant interpretes? Vel si clavis differatque, & ubique consentientibus verbis, necessaria ad fidem scriptura proponit, cur ejusmodi ab adversariis Romanæ Ecclesiæ non eruuntur, suaque in luce proponuntur, quando hæctenus nec unicus quidem Confessionis articulus, iisdem verbis sententiisque in scriptura divina repertus est? Quid? quod nec unus quidem per formales demonstrationes ex puro Dei verbo productus sit? Addo, nec unus quidem per infallibiles ex scriptura simul, & ratione consequentias formatus sit. Adjicio amplius, nec unicus demonstrationibus logicè invictis, quæ nulla æquivocatione fallaciaque laborent, ex solâ ratione, stabiliti poterit. Articulum Confessionis suæ aliquem per formales, invictasque omni ex parte, consequentias deducat; aut formalibus, vel cetè æquivalentibus Scripturæ verbis exprimat, quemadmodum à nobis est præstirum. Si hac in re nullius fallaciæ errorisque convincetur; dicemus, suam hunc Herculeam clavam reperisse.

Quantum dedecus! centies provocatos, hæc nullibi præstitisse, nec seorsum, & paucis exhibita verbis demonstratione, posse impetrari. Ut jam denique nec humana quidem ratione, sua se in fide tueri possint, postquam divina autoritate jam manifestè destituuntur. Verum necesse sit, ut ad ocula divini spiritus, suis in mentibus loquentis verba, sen'ave confugiant. Et quando hoc etiam plures phantasmate delusi exhibentur; tunc ad Scripturam, non minus quàm antè incertam revertantur. Hujus consilii errorisque sui duces, dum Lutherum Calvinumque, nulla vocatione aut missione certa, quam probare mundo possint, delectos, temere sequuntur, & sibi quisque intelligentiam scripturatum incorruptam vendicat: nemo tamen est, qui vel certus esse possit, quænam universè

necessariæ sint rectæ interpretationis regulæ, aut si has novenerit, securus esse possit, eas se, ut patet, omnes adhibuisse; aut, si quidem adhibuerit, eis intallibilem esse veritatem assecutum. Porro cogitur hic cæco more palpare inter tenebras fidelium vulgus, nullis ad legendam imburum literis, quod tantum abest, ut fontes ad certum iudicium suæ cum originali textu convenientiæ formandum, adire possit; ut nec ipsis versionibus turò uti queat, sed teneatur Prædicanti suo credere, atque inter Dei & hominis verba, admirabili & plusquam humana crisi, distinguere; illius denique propositionibus subniti, quas credit erroribus esse obnoxias. Denique tam rudes, quàm docti nondum inter se consentire potuerunt hactenus; quinam essent illi articuli, quos in clara hactenus proponi scriptura, contenderunt, & quorum vi ac veritate manifestâ se victos, à Romana discedere Ecclesia professi sunt. Quot eorum sint, quique solùm necessarii, nondum hactenus una confessione decitum est, licet certum sit, illum, qui vel in uno necessario fidei articulo deficiat, condemnandum. Et hi tamen tot tamque diversis argumentis incerti homines, de salute se sua certos profitentur. Postremò, cum jam omnem pro sua defensione ex Scripturis moverunt lapidem, tum nullum suæ cum S. literis convenientiæ argumentum afferre possunt, quod homo hæreticus uturpare non queat, ideòque vi illius, majorem quoque non possunt, quàm hæreticus, de veritate habere certitudinem.

Fierine igitur poterit, ut Protestantium quispiam, tam à ratione, a vero, à Deo, à propria salute, ab æternitatis negotio, à felicitatis atque infelicitatis extremæ momentis averlus sit, ut hæc non intelligat, non sentiat, non perhorrescat? Adverrat obsecro mentem ad illud in quo stat præcipitium, si à vera aberrat fide, ab omni felicitate æternum aberravit.

II. Videte tamen quantum illis largiturus sim. Faciamus tot tantaque rationes, quibus interpretatio Protestantium, convenientiæque cum prima veritate originalium scripturarum probandæ fundamentum nititur, firmas indubitataque subsistere: nos tamen Catholici his ipsis tantò potius securiusque innitemur, quod & longè clariores potioresque pro nobis scripturæ, etiam ex adversariorum Bibliis depromptæ sint, ut in æternum talem nunquam ex sola expressaque Scriptura Confessionem producturi sint, qualem nos supra,

citra

citra ullam interpretationem proprii iudicii admittam, pro-
duximus. Deinde quod perpetua constantique scriptura-
rum utamur sententia, atque à majoribus ad nos usque invio-
lata, & per tot hæreticos nequicquam oppugnata traditione
innitatur. Tum denique quod ab obtenta possessione, ni-
si in dubio argumentorum robore submoveri non debeamus,
etiam si nulla pro nobis de legitimo illius usu ratio existe-
ret.

III. Demus quoque & his ipsis nobiscum rationibus pares
esse Protestantes: adhuc tamen suâ jure causâ adversum nos
exiâdest. Nam quisque illorum, secum tantum de rerum
credendarum articulis ultimo ac definitivo iudicio statuere
debet, judicando, an illa, quæ à Ministris, vel Ecclesia, seu
Confessione credenda proponuntur, cum S. Scriptura conve-
niant. Adeoque de fide necessaria sint, nec ne. Catholica Ec-
clesia in eodem iudicio formando multis partibus est potior
quolibet Protestantium; cum ipsa per suorum Doctorum
Pastorumque consensum (etiam tum quando solus Pontifex,
ut caput pronuntiat sententiam) ejusmodi convenientiam in-
stituit, expendit, ac determinat. Quam definiendi in rebus
controverfis viam, communis in homine naturæ lux & ratio,
omnium nationum & iudiciorum usus, omnis Resp. omnis
curia, omnis aded familia quantumcunque barbara, & incul-
ta, unius semper privati iudicio ac decisioni prætulit, omnis
hactenus experientia certiorum tutioremque probavit, ipsi de-
nique Protestantes in privatorum quorundam dissidentium,
de rebus fidei opinionibus, amplectuntur, & junctis suffra-
giis, in examine opinionum ad Scripturas, contra unum sen-
tentiam pronuntiant eumque, si resistat, ut hæreticum, sua-
que communionem indignum membrum, anathematizant.
Quæ sententia profectò non iniqua solum, verum & tyranni-
ca habenda esset, nisi privatum (quantumvis se cum S. literis
consentire, dissentire verò ceteros juret) in errore versari, Ec-
clesiam minimè errare, firmioribus rationibus compertum
esset. Quando igitur, tam certâ Catholicis ad veritatem in
rebus fidei explorandam incedunt viâ, ut hanc denique in
subnatis controversiis, vel ipsos adversarios ingredi necesse sit:
non imprudentis solum, verum & imprudentis pertinaciæ
erit, huic sese tam manifesto ad veritatem explorandam experi-
mento opponere, & privatis credere rem tantam sententiis, ex

qua non minus universorum, quàm singulorum salus ac felicitas dependet. Quod cum neminem omninò æquum veritatique amantem hominem ausurum existimem; potius cogitabit & Lutherum justè ab universali damnatum Ecclesia, & se, dum ejusdem vestigia sequitur, nisi resipiscat, pari iure damnandum.

IV. Postremò demus etiam ultimum convenientiæ cum S. literis iudicium à quoilibet privato faciendum, atque in illo acquiescendum esse. Jam tamen securiùs multò incedetur Catholicorum, quàm Protestantium in viâ. Nam ponamus ita à Deo imperatum cuiilibet fidelium. *Ne errore hominum seducaris, res de fide controversas, juxta scriptum Dei verbum, & verum illius sensum, veluti sententiam à me dictam, expendas ac definias; nullo tamen affectu carnis, aut iudicio eidem adherenti, in partem, qua cupiditati magis favet, inclinatus: nam animalis homo, non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor. 2.*

1. Catholicus ubi clara, expressa, definitique sensus occurrit Scriptura, audiens Ecclesiæ, aut Doctorum ejus, vel etiam Summi Pontificis de rebus credendis sententiam, hac ad S. Scripturas collata; cum eandem esse, atque omninò cum illa convenire viderit, autoritate Verbi Dei impulsus, propositæ veritatis assentietur, idque assensu infallibili, quia divina veritas atque autoritas non potest fallere. Talem autem assensum prudens & peritus S. Scripturæ investigator Catholicus, dum claræ expressæque Scripturæ habentur, semper elicit. Tum in primis, quando infallibilem universalis Ecclesiæ autoritatem, ob Spiritus S. assistentiam, ex promissione Christi agnoscit.

Vincit autem Catholicus in hoc iudicio assensuque fidei tantum Protestantes, quantum cælum à terris distat. Nam, ut ipsimet de se fatentur, assensum fidei non nisi fallibilem formare possunt; quia, licet objecta intellectui Scripturæ veritas infallibilis sit; ipsi tamen, & in vocum apprehensione, & in formando ex illis iudicio, & verò proprioque verborum sensu investigando, tanquam homines, se aberrare posse, non dissentent, & de facto, mutatâ ex iisdem Scripturis sententiâ, ut de se Hilbrachus agnoscit supra c. 3. nonnunquam errant. Ergo Protestantes ratione hujus assensus fidei, qui fallibilis est, infallibiliter certi de sua esse fide non possunt.

Neque

Neque tamen præter hunc assensum, actum alium intellectus, per quem formaliter certi reddantur, assignare possunt, & tamen per suam se fidem non tantum certos de veritate, sed etiam de salute esse contendunt; adeoque in manifestam contradictionem delabuntur, & Catholicos solum secures constantisque sua in fide relinquunt.

Nam hi præviis argumentis credibilitatis inducti, quibus certiora nulla potest præstare religio: ubi non tantum hoc esse Verbum Dei, sed & hunc definitum illius esse agnoverunt sensum, securi certique infallibili assensu, cui falsum subesse nequit, divinam veritatem amplectuntur.

Protestantes quia illa credibilitatis argumenta, saltem in sensu S. Scripturæ acceptando (qui nonnunquam in clavis expressisque locis controversitur & intorquetur) respuunt, merito infallibili fidei assensu destituuntur, & quidquid sibi de sua certitudine persuadent, phantasma est.

2. Catholicus, quando S. Scriptura à diversis partibus sentientium diverso in sensu sententiaque proponitur, non illa temeritate, quâ Protestantes hac in controversia solent, progreditur, sibi que illum sensum deligit, quem privato ipse iudicio solum esse certum verumque statuit, idque prætextu divini spiritus, sibi clarissimè ex scripturis perque illas loquentis, sed iisdem credibilitatis argumentis, quibus inductus scripturam Verbum Dei esse admittit, etiam hunc, quem sequitur, scripturæ sensum, præ quovis alio, sibi acceptandum sequendumque esse agnoscit. Neque enim traditionem majorem, & parentum hac in re instructionem, quam & illi à suis acceperunt proavis, neque Doctorum ante nos hominum scripta ac testimonia, neque veterum Patrum consensum, neque totius denique Ecclesiæ auctoritatem, minoris in tradendo scripturæ sensu, quam ipsa exhibendâ, æstimandam putant. Quod si illa igitur Protestantibus ad Scripturam S. acceptandam sufficiat, & Catholicis jure etiam ad ejusdem sensum admittendam sufficiat. Nihil porò pro se rationis Protestantes de necessitate acceptandi Verbi Dei, allaturi sunt, quod non æque Catholicis pro ejusdem sensu acceptando serviat.

Vincunt igitur hic rursus, controversis tantum scripturis insistendo longè Catholicis Protestantes. Quia in primis Catholicis ubique magis obvium clarumque & usitatum

scripturæ sensum, præ illis amplectuntur, ut manifestum est in Confessione supra exhibita, ubi passim nostra in S. literis, & controversis ejusdem locis doctrina in sensu obvio, sine glossæ, verbis hominum, eorumque interpretatione elucet, caputque citius, quàm hanc veritatem refractarii omnes everfui sint. Unde, si nec parentum traditio & institutio, nec scriptorum testimonia, nec Patrum consensus, nec universalis Ecclesiæ auctoritas, nec ipsa talis doctrinæ possessio Catholicis subveniret; sed, tanquam hereticum Protestantibus nati, ad eandem scripturam concurrerent, planissima tamen pro istis staret sententia. Nunc cum omnia hæc etiam suffragentur, quis, nisi amens, aut perversus oblectabitur? Hoc certum, teneri omnes in conscientia, in re tanta, quanta est salutis æternæ, hoc amplecti, quod tutissimum est, quod dum Catholici præstamus, securitate, non bruta, sed rationabili turò fruimur.

3. Denique (attendite, quæ centies, pro reducendis ad veritatis agnitionem errantibus, indulgeam) si hætenus nulla esset utriusque partis in scripturis interpretandis disparitas: tamen adhuc Catholici longè vincerent. Nam ut utrimque conceditur: *Affectus, & intellectus rectè judicantis, in scriptura controversa, favere spiritui potius debet, quàm carni; quod animalis homo non percipiat illa, quæ spiritus sunt.* Jam ego universum orbem, ipsosque aded Protestantes, hac in re Judices constituam; ut videant, enuntientque: utrum passim, in sua ex S. literis hausta, fidei doctrina, magis carni addicta sit. Dicant, utrum magis carni faveat, suâ libertate ac judicio constituere ac definire omnia, quàm Ecclesiæ imperium, judiciumque observare, suumque illi submittere, postquam semel ex S. literis ipse infallibilem auctoritatem agnovit? Utrum, statueret, sola fide aut fiducia in Christum Deo satisfieri, ad hoc, ut justificemur, certò que salvemur; quàm negare, hoc in adultis secluso bonorum operum, nostri que simul laboris onere, ac merito, posse? Utrum decernere, quod credenti, sibi per Christum remissa peccata esse, satis hæc fides ad pœnitentiam sit; an exigere, ut peccata etiam singularim, cum adjunctis gravantibus, quantum vis enormia & pudenda sint, sacerdoti exponantur? Utrum, carni magis patrocinetur, concedere, quod Christus ita satisfecerit, pro reatu pœnæ æterno Patri, ut nihil nobis luendum restet; an, quod hæc nobis satisfactio, citra nostram

nostram abſtinentiam, afflictionemque carnis non applicatur: Utrum blandius, Eccleſiæ Paſtoribus, Episcopisque præcipere, ut continentes, etiam inter carnis ſtimulos ſint, ac Paulo ſimiles, uxore, ſi habeant, dimiſſa, curent ea quæ Dei ſunt, an ut liberis & uxori dent operam, deque his ſolicitati, curent ea quæ mundi ſunt? utrum carni optabilius, credere, quod quantumvis omni ſcelere coinquinatis, modò tantum fidant ſibi Chriſti meritis indulgeri omnia, ſtatim ab ipſo morte cælum pateat; an quod debitâ nondum pœnæ ſatisfactione hic præſtitâ, alibi luendum ſit, inter pugnantes flammas quod hic neglectum eſt? Hæc aliaque noſtri ego adverſariis dijudicanda offero, ut ipſi ſemet pronuntient, utri magis partium ſuâ ex S. literis ducta ſententiâ, carni & cupiditati lenocinetur: utri ex his animales potius, utri ſpirituales, qui omnia bene dijudicent, exiſtimandi ſint?

Unum eſt, quod adverſum Catholicas plerique in ore ferunt, uni illos homini, Romano Pontifici, tanquam Deo credere: nam ut primum is de Cathedra, tanquam univerſalis Eccleſiæ Doctor, aliquid credendum præſcribit, quod ante hæc etiam de fide non fuit, repente omnes ad credendum obligari. Verum hoc in caſu, & Sum. Pontifex, & quilibet fidelis ita progreditur, ut longè ſecurius, quam à Proteſtantibus paſſim fieri aſſolet, incedatur. Componamus enim vulgus hominum, qui legendi imperiti, ſuos audiunt Prædicantes, cum Catholicis, qui Pontificem novi aliquid (quod rarum eſt) de fide decernentem attendunt. Illis utique concedunt, res credendas à Prædicante rectè proponi, & hos rectè apprehendere, ac credere verbo Dei poſſe. Talis itaque Prædicans cum duo præſtet: primum imperito vulgo exponat, quod ſit verbum Dei; ſecundò eidem ſenſum verbi Dei, in rebus controverſis explicet: in utroque verò falli ut homo poſſit; tamen neceſſariò exiſtimant Proteſtantes idiotæ ejuſmodi ſatis de ſalute proſpectum eſſe. Quod ſi igitur unius Prædicantis propoſitio ſufficiens credibilitas, argumentum ad verbum Dei ejuſque ſenſum acceprandum alicui eſſe poſſit. Quis Catholico prohibeat, ut Pontifici, quem novit, nil niſi cum Doctorum Eccleſiæ, ſive extra, ſive intra concilium, approbatione, atque examine collationeque cum S. Scriptura, Sanctiſque Patribus facta decernere: quem que non agnoſcit, ut

privatim

privatum hominem, sed legatum & Vicarium Christi, atque universalis Ecclesiæ, cui præsidet, caput ac vocem, quique nunquam hæctenus in ejusmodi pronuntiatis, nisi ab hæreticis, errasse arguatur: imò ex sensu Ecclesiæ universalis loquens errare non possit; cum illa sit columna & firmamentum veritatis? En quanta hic concurrunt præsidia veritatis, quibus longè certius inducat, ut credam Rom. Pontificem mihi Verbum Dei, certumque ejus sensum potius exponere, quàm privatum, atque indoctum sæpe Prædicantem. Et si quisque sibi ex Protestantibus auder spiritum veritatis à Deo promittere; an audebit illam jure aliquo Pontifici Rom. derogare, tor sibi titulis præferendo? Planè sani hominis non est, tam manifestis rationibus oblectari.

CAPUT V.

Protestantes nulla demonstratione ex S. Scripturis per consequentiam ritè ducta, hanc Confessionem possunt evertere.

Quando à certo divinarum scripturarum præsidio se Protestantes destitui animadvertunt; tum ad rationis, ut putant, firmamenta se transferunt, Syllogismos instruunt, seque Sophistarum ac Dialecticorum artibus tuentur. In quibus, cum valdè felices sunt, unam tantum ex S. Scriptura propositionem formant, cui alteram ex ratione adjiciunt, itaque simul ex Verbo Dei, & verbo hominum articulos rerum credendarum inferunt. Qua in re defendenda nonnulli tam absurdi sunt, ut asserere audeant; conclusionem, quæ utramque inter se propositionem ex parte connectit, nil nisi purum Dei verbum continere; ut si ego album & nigrum juncta ejusdem coloris esse jurem. Videte heterodoxiam admirabilem.

1. Ex veteri novoque Test. contendunt. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo, Deut. 4. v. 2. Observa & audi omnia, quæ ego precipio tibi. Deut. 12. v. 28. Siquis aliud Evangelium annuntiaverit, præter id, quod prædicavimus vobis, anathema sit. Gal. 1. Superadificati estis super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, &c. Eph. 2.*

Ex

Ex his, inquam, locis jure contendunt, solum Dei verbum debere esse ultimam regulam ac normam rerum credendarum; & juxta hujus clara & disertia verba, tanquam supremi Judicis sententiam omnes esse fidei nostræ articulos dijudicandos. Quam legem, ut primùm ad suos syllogismos vertuntur, tam manifestè violant, quàm manifestum est, conclusionem quamlibet ad utriusque præpositionis in syllogismo præmissæ (quarum altera, ut ponimus rationis est) normam esse exigendam. Certè loca ante citata, omne verbum, quod Deus & Apostoli locuti non sunt, disertissimè prohibent (quamvis de solo verbo scripto nihil præceperint) ut mirum sit, quomodo homines prudentes hanc à seipsis dissentientiendi vertiginem pati possint.

2. In hac Confessionum suarum per humanas divinasque propositiones facta illatione, rem exigunt à fidei impossibilem, ut videlicet is tantum inducatur ad assensum conclusionis autoritate Dei, quando vi illationis hæc non minus penderet ab autoritate hominis. Non enim propter solum loquentem Deum, sed & hominem assentitur, cum utraque propositionum integram conclusionis veritatem ita constituat, ut sublata alterutra, hæc infallibilis esse non possit. Quod tamen ad objectum fidei requiritur.

3. Receptum apud Philosophos axioma est, *conclusio sequitur partem debiliorem*, quando illa scilicet sine defectu materiæ formæque, vi utriusque propositionis, rectè inferitur, (non enim hic agimus de syllogismis vitiosis, in quibus aliquando conclusio præmissis est verior.) Perinde ut catena, quæ ex ligneis ferreisque ansis necitur, fortior esse in ligandi ratione nequit, quam ansa fert lignea. Tota enim solvitur, cum vel lignum solum dehiscit, etiamsi fortissimum in se ferrum complectatur; ita conclusio ex Verbo Dei, & hominis cohærens, tum prorsus concidit, ubi vel sola ratio humana fatiscit. *Bonum enim ex integra causa, malum ex quolibet defectu.* Major igitur ex his propositionibus, quarum altera ex Verbo Dei est, altera ex ratione humana ad conclusionis assensum inducti fidelis certitudo esse non potest, quam ratio humana conjuncta præstat: quia sola hac deficiente, fides jacet, Præmissæ enim utriusque veritas, ratio motiva est assentiendi conclusioni.

4. Hujus

4. Hujus conclusionis sequela, cum ab homine erroribus exposito formetur, infallibilem cum præmissis in suo objecto connexionem non habet, quæ cum de rebus fidei obscuris nobilique ignotis plerumque sit, neque Deum verbis suis hanc confirmantem habeat, (nam si clarum Dei verbum suppetat, frustra ad ratiocinationem vertimur) nemo securus esse potest, quod de facto ita syllogizans non fallatur. Neque aliam, ut ponimus scripturam habet, tanquam normam, aut Judicis vocem, ad ejus sententiam recurat. Temerè itaque assentitur, tali conclusioni, tanquam infallibili verbo Dei subnixæ. Nam licet in objecto vera sit ipsa conclusio, tamen cum de bonitate consequentiæ Deus nihil revelavit, auctoritate divina niti assentiens non poterit.

Alia vitia non prosequar, cujusmodi plura DD. Wallenburgici in sua Methodo recusa ann 1660. Et P. Mulman. in mysterio fraudis congerunt. In re enim manifesta totiesque demonstrata, non lubet verba prodigere.

Verùm tamen si ita Adversariis lubeat, & nobiscum theses Confessionum in punctis controversis per solidas demonstrationes ex verbo Dei simul & hominum formare propositum sit: certamen hoc, ut supra præfati sumus, non detrectabimus, modò prius confiteantur, se ex clato expressisque verbis concepto Verbo Dei, nec confutate nostros, nec suos exhibere fidei articulos posse. Hoc enim si suppetat, centies repetimus, exhibeatur; illo solo acquiescimus, frustra que ad syllogismos & rationem fallibilem nos vocari profiteamur. Sed quandoquidem, hæc nequicquam iteramus, dent saltem demonstrationes, quas dialectica rejicere nequeat.

Moneo tamen ne ejuscemodi fallaciis instruantur, aut æquivocationibus aliisque defectibus scateant, quibus nullam demonstrationis speciem implent. Ut vulgatus hic eorum syllogismus est:

Quod utile est, ad hoc, ut homo Dei perfecte instructus sit ad omne opus bonum, hoc sufficit nobis ad salutem.

Sed omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum &c. ad omne opus bonum. 2. Tim. 3. 16.

Ergo omnis scriptura nobis ad salutem sufficit.

In hoc syllogismo Coccejus de potent. S. Scripturæ longo imanique labore desudat, ut probet id, quod tali modo utile est, esse & sufficiens. Ut si ego dicerem, lignum utile est ad omnem cibum hominis excoquendum, ergo sufficit cum præterea ignis, aqua, aliaque requirantur. Quis enim mortalium ignorare potest, quantum inter *utile ad omnia*, & *sufficere ad omnia* intersit? Hæc tamen sui erroris pertinax defensor, velut repentinâ cæcitate percussus, non videt. Patres aliasque scripturas aliud agentes, congerit, ut rem probet absurdissimam, *utile ad omnia* idem esse quod *sufficiens*: novaque veritigine, ad auctoritatem aliorum confugit, cum rationibus & demonstratione certandum esset. Ita mutamus quadrata rotundis. Quare sanando homini isti, aliisque eodem morbo correptis, paucos aliquos ad exemplum instruere syllogismos placuit. Stet ille pro Catholica Ecclesia, quem ex D. Paulo ad Timoth. formo.

Ecclesia est columna & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. v. 15.

Sed qui columnâ & firmamento veritatis nititur, non errat.

Ergo qui Ecclesiâ nititur, non errat.

Quid ad majorem, quæ scripturæ est, dicunt? Plerique se effugere vim argumenti putant, si dicant, agi hic de Ecclesia particulari, cui præerat Timotheus, ab Apostolis, & ipso instructa. Quis non miretur! Ecclesiæ particulari infallibilitatem concedunt, universali negant: cum experientia conster, & hanc & alias particulares defecisse, universalem nunquam; ut cui à Deo perpetuitas in veritate promissa sit. Deinde hic sine restrictione Paulus de Ecclesia loquitur, ut *domo Dei, & Ecclesia Dei vivi*: quæ prædicata, universalis omnino Ecclesiæ sunt. Sed urgeamus.

Illam est vera Ecclesia, quæ semper habuit Doctores & Pastores in opus ministerii, ad adificationem corporis Christi, &c. Eph. 4.

Sed Protestantium Ecclesia non habuit semper tales.

Ergo Protestantium Ecclesia, non est vera Ecclesia.

Quid

Quid ad hæc? Hic Protei omnem formam induent, & non reperient tales ab Apostolo requisitos in sua Ecclesia, qui in necessariis fidei articulis, cum illis conveniant, nec plures paucioresve tradant. In Waldensibus diu frustra accersendis sudarunt; qui & temporanei sunt, & in consiliis, Sacramentis, aliisque admittendis dissident, concordantque, ut olla cum cacubo.

Addo tertium.

Qui vult perfecte sequi Christum, vadit & vendit omnia, quæ habet, & dat pauperibus, Matth. 19.

Sed Protestantes tales in sua non habent Ecclesia.

Ergo non habent tales, qui velint perfecte sequi Christum.

Hic, ne tantum suæ injuri Ecclesiæ dedecus patientur, dicent fortasse Christum ironice locutum. Non enim audent dicere mentitum esse: etiamsi aliud verbis, aliud mente gesserit, quod ex adjunctis clarè non patesceret.

Hæc tamen similesque interpretationes apud illos autoritatem obtinent verbi Dei. Quis non stupeat hominem ratione præditum, ubi sua superbe tueri cœperit, ad tantam mentis cæcitatem devolvi posse? Tam præposteris non sperem me in Protestantibus lectores reperturum, siqui tamen fuerint, his ex lege argumentandi suscepta denuntio: nullam me eorum responsionem, nisi ex altera propositione Verbi Dei, & altera rationis demonstrativè illatam, aut debere, aut velle admittere. Quam nisi præstent, hoc loco manifestè causâ exciderunt. Verùm syllogismis abundè vicimus, si scripturâ, ut ostendi, vicimus. Nam ab illa
hi dependent.

* * *

CAPUT

CAPUT VI.

Protestantes ex propriis principiis doctrinaeque sua, Catholico-Romanam religionem tenentur amplecti, si veritatis aequitatis, pacisque amantes sint.

NOTUM est, quâ causâ Protestantes à Catholica Romana Ecclesia se discessisse asserant; ut scilicet variis corruptam erroribus, ad veteris Apostolicæ Ecclesiæ decus, abstersâ deformitate, ex verbo Dei scripto reformarent, nihil in ea tolerarent, quod sacræ damnarent literæ; nihil admitterent, quod non probarent. Cùm verò sacrarum literarum campus ingens, multaque in sensu ambigua abstrusaque laterent, iis quæ claris tantum disertisque verbis pronuntiarent sententiam; tum deinde quæ ex his infallibili deductione penderent, tanquam necessariis ad fidem articulis, standum decrevere. Magno populorum favore consensuque hæc res cœpta, quod Verbi divini honorem publicamque Ecclesiæ utilitatem spectare videretur. Gravissimis porro concertationibus inrer adversarias partes res agitata; eò postremò deventum est, ut satis denique manifestum sit, quæ partium iniquâ defensione subnitatur, ac solâ tantum pertinacia repugnet.

Fateri enim coguntur adversarii. Teneri se, vi susceptæ reformationis professionisque suæ, vel ex puris scripturæ verbis disertè, in rebus ad fidem necessariis, suæ nobis confessionis articulos opponere; vel certè infallibili demonstratione ex S. literis deductos exhibere. Quorum neutrum hætenus, vel in uno articulo præstitum esse, tam est manifestum, quàm certum, neque Confessionem hætenus extare ullam, neque aliquem Protestantium reperiri, qui vel scripturam talem, vel demonstrationem producat. Quidquid adfertur, ambiguis diversorum etiam Protestantium sententiis discerpitur: certè vim plurimum sensuum complectitur, ut ex ipsis faciliè scripturis, alibi aliter usurpatis, evincitur; ideoque ex verbo Dei scripto manet indemonstrabile; hunc, quem sibi quisque fingit, sensum, hoc loco, præ quovis alio, esse amplectendum. Quælibet Religionum Catholicis adversaria sensum quem arripit, suisque tantum sectariis probat, cùm pars opposita æquè, vel magis etiam solidè contrarium eliciat.

H

Quid

Quid hic faciat medius prudensque rerum arbiter, nisi ut statuat neutram partium certa demonstratione, ex sola Scriptura, suæ inniti sententiæ: neque à Catholicis ad hos turò quendam transire posse, nisi majorem ipsi ostendant, in sua probandi methodo, securitatem.

2. Fateri coguntur, orthodoxam fidem nunquam in Ecclesia Dei penitus collapsam, vel in uno etiam necessario ad salutem articulo. Nam si vel in uno intercidisset, de vera religione atque Ecclesia, contra quam *porta inferi non prævalebunt*, conclamatum fuisset. Quocirca & illud concedendum est, pacem religionis æquam inter diversas partes fieri nequaquam posse, ut de suis quæque Religionis Confessionisque articulis nonnullis cedat, concedatque alteri repugnantis; ita enim ad novam quandam, atque hæctenus irrepertam Religionem conveniendum esset, quæ cum necessario falsa sit, diabolico magis quàm humano consilio, ad perditionem, non ad salutem conciliarentur. Quòd si igitur verà divinâque fide sociari cupiant, ad antiquam, nullisque hæresum procellis expugnata hæctenus religionem est redeundum.

Talem verò præter Catholico-Romanam aliam nullam oppositæ partes sunt producturæ, & si fortè lecta aliqua Protestantium seipsam, ut antiquissimam, immutatâque serie deductam ab Apostolis ausit proponere, non tantum à Catholicis, sed Protestantibus etiam cæteris oppugnabitur, ut mille scriptis eristicis mutuo sunt contestati. Quibus nequicquam paucos Irenicos & conciliatores, Atheistas magis, quàm fideles, opposueris. Quare fieri non posse, ut suam Protestantes nobis offerant Ecclesiam, ad quam Catholicis transeundum sit, tam certum est, quàm exploratum illos hæctenus de substantialibus fidei punctis consentire non potuisse, aut certè (non dissimili errore) de non necessariis digladiari: neque hæctenus constituisse: quænam illa, quæ tantum sint creditu necessaria? Illa igitur in Ecclesia solum pax nobis relinquatur, ubi in substantia rerum credendarum summa est unitas. Cætera, quæ necessitatem fidei non spectant, salutem unitatè que non violant. Hæc etiam nolentes coguntur omnes admittere.

3. Fateri coguntur, non nisi in orthodoxa fide atque Ecclesia salutem reperiri; *qui enim non credit, iam judicatus est*. Atqui certiores esse nequeunt, se in vera fide Ecclesiaque versari, quàm quòd S. Scripturam soli ipsi, adversus tot alios, certo infallibili-
lique

lique sensu, in necessariis ad salutem articulis, assequantur: de quo incertos te etiamnum fluctuare, ipsa sua dissensione, & indefinito hactenus articulorum necessariorum numero apertissime protestentur; ut qui ne quidem de symboli Apostolici articulis, eorundemque indubitata sententia conveniant, nondum constituerint, an Christus secundum humanitatem ita ascenderit, ut hic præsens simul manserit? ad infernum, te ipsa, an metaphorphico tantum descensu transferit? & sintne hæc scitu ad salutem necessaria, an utrolibet sensu admittere liceat? Quocirca ad illam fidem Ecclesiamque transeundum illis est; ubi hæc pericula salutis non incuruntur. Nam *qui amat periculum, peribit in illo.*

4. Sentiant Dei voluntatem esse, ut concordia in Ecclesiam reducat, idque per Reges ac Principes summos fieri postulant, ut qui ex officio ad hoc teneantur. Ita literis suis ad Regem Sueciæ datus testatus est D. Joannes Matthias Episcopus Protestantium Strengnensis An. 1656. 7 Mart. impieffis Strengnensiæ, quas Zacharias Brochenius excudebat, unâ cum Ramo Olivæ illic edito, & Francofurtensibus nundinis vulgato. *Deus pacis, ait, nunquam secum disconveniens, vult ut nobis inter nos conveniat, ut unum sentiamus omnes, ut unum loquamur.* (p. 18.) Hoc unice intendo, quod Deo gratum, Ecclesia salutare, & Reip. omninò utile esse videtur; scilicet, ut S. Tua Majestas, pro autoritate, quam Deo in terris secundam habet, pias aliquas cogitationes suscipere digneris, de sanandis Ecclesia Christiana vulneribus, & resarcienda inter dissidentes concordia Ecclesiastica, prout decet verè Christianum Principem optare, & in eam curam incumbere, ut sepositis omnibus erroribus fundamentalibus, efflorescat aliquando Ecclesia status, & regnum Domini sub toto calo amplietur, &c. Tibi divina providentia tot provincias cessisse, & tot populos religionibus inter se discordes subactos esse credimus, ut sub Tuo celsissimo auspicio cura & prudentia per veritatis & pacis vinculum in unum gregem aliquando coalescant. p. 9. & 13. His addit Ramus Olivæ p. 112. *Principum officium est, ista omnia, quæ hactenus enumeravimus, pro reducendis ad orthodoxam Religionem aberrantibus, pro autoritate, quam soli divina secundam habent, promoveri, atque ut fiant, quantum in ipsis est procurare.* Et rursum Strengnensis p. 17. *Docet ipsa experientia, quàm perniciosum & exitiale sit malum in ipsis Rebus discordia civium, adeoque nec magis tolerandum, quàm membro-*

rum in corpore humano inter se dissidium. Certè non fert Dux belli suos milites, nec navis gubernator nautas, nec Dominus servos animis & operibus discordes. Hæc itaque illorum vota, constituto jam summo in Imperio capite, maximè ad illius curam officiumque spectabunt, & iniqui futuri sunt, quotquot tam justis ad concordiam universè reducendam conatibus sese objicient: præsertim cum totius orbis iudicio ipsorumque etiam obulstantium, tacitâ confessione, & irrationabili defensione manifestum sit, quinam pertinaci errore hanc consensionem interturbent.

5. Porro nullam in Christiano Imperio pacem concordiamque sine illa religionis harmonia stare diu posse, idem sentiunt Protestantes. Juvat Stregensem audire rursus pag. 7. *Omne regnum, inquit Dominus Dominantium, in se divisum devastabatur, diversa quidem in religione sententia tolerari possunt, dum quieta, turbarum fugientes, & sic sine noxa sint rei. Interim tamen, ut nunc sunt comparata ingenia humana, rescio quo deterimo Christianorum more fatoque, ex diversitate doctrina facile in dissidentiam mutuiam, nulla etiam jurisjurandi religione securam, in odia internecina, in convitia injuriaque, in seditiones denique & bella publica, eaque intestina, plerumque omnium bellorum maximè abominanda degenerant. De quo dubitare non sinunt, cum historia veteres & nova, tum ipsa totius Europa regna, qua ut bellis immanissimis non ita pridem arserunt omnia, ita primam mali flammam ex sacris dissidiis concepere. Vnde liquidò constare potest, quàm res sit periculi plena, habere Imperium in populum, qui in diversâ studia trahitur, & in discordantes circa religionem opiniones scinditur. Quietem enim politicam, sine pace Ecclesiastica rarò bonam, nunquam certè tutam, nunquam securam esse testantur annales, multi viri eruditi, & magni terrarum Domini loquuntur.*

Qui verò has bellorum turbas hætenus dederint, & quo pacto hæc cum Luthero in Germania, & sensim alibi subnatæ sint, neminem nisi historiarum ætatisque rudem potest latere. Quid igitur factò opus, ipsorum Protestantium definitione constat. Malorum utique fontibus erit occurrendum.

6. Summa ex hoc religionum dissidio in universum Christianum orbem manare incommoda sentiunt. Hoc autem commodè ait Stregensis pag. 15. *exinde in Ecclesiam redundabit, ut cum illi, qui ab religione Evangelica alieni sunt, quibus nunc per nostras*

discor-

discordias opprobrio exponitur, ne de illa discenda, recipiendaque vel cogitationem suscipiant (quis enim sibi persuaderi patiatur, ut ad eos accedat, quos inter se in factiones videt esse divisos?) cum gaudio & exultatione ex variis mundi plagis ad unitatem & veritatem accurrunt, &c. In statum verò civilem quam multiplices proveniunt fructus, si extinguatur incendium illud religionis Evangelicum utriusque jam parti perniciosum, longum esset recensere. De Protestantibus verò in æternum sperari nequit, ut sua in religione conveniant. Siquidem omnium ætatum religionibus quotquot à Catholica defecere, id proprium, ut convenirent nunquam. Rem igitur sperant incompetam hætenus, si suam in alia, quam Catholica Ecclesia sperant unitatem. Perpetua extra hanc litem (non vano illud vaticinio assero) collidentur.

7. Ipsimet Protestantes agnoscunt inter se neque esse concordiam, neque veritatem defendi: ut ulla deinceps, nisi murato religionis studio, sperari non possit. Strengnen sis Olivæ ramus dictis fidem facit. In Evangelicis, ait p. 74. Ecclesis dolendum maximè & amovendum (idque ex superbia & insolentia quorundam, qui solis sibi videntur sapere) scilicet controversia & lites in rebus sacris complures, eaque maxima cum animorum exacerbatone, tum verborum acrimonia exagitata &c. tot controversiarum volumina, tot clamorum hominum, contumeliosa calumnia, tot declamationes stentorea, criminationes felle oppleta, liquidò ostendunt, non divinam veritatem defendi, cujus oratio simplex esse debet, cum lenitate adversarios erudire, paucis absolvi: sed oleum & operam in sumi & pessimè collocari in non necessaria altercatione, & otiosa verborum reciprocatione. p. 78. Quare Magistratibus incumbere asserit, ut ejusmodi contentiones sua autoritate compescant, ut novitate abolita Catholicæ veritas Ecclesiæ reducatur p. 57. Ed inquit, etiam nostro seculo, pro dolor, deventum est, ut Magistratus ipsi Politici aliquando sint causa, per accidens tamen, dissidiorum Ecclesiasticorum. Dum scilicet Concionatoribus clamorosis, & Theologus turbulentis, cymbam Christi miserè jactantibus nimium indulgent, cum obicem ponere possent. Illi enim pro auctoritate, quâ pollent, à Deo sibi collatâ, in eam curam incumbere deberent, ut Pastores animarum in publico non nisi antiquam, Catholicam, perpetuam & necessariam veritatem, vitæque ex præscripto Domini agenda officia, doctrina & exemplo commendent. Nihil potuit rectius postulari. Illi doctrinæ atque interpreta-

tioni S. Scripturam, quæ antiqua Catholicâque, omnium locorum temporumque, ad nos usque per continuos in Ecclesia Doctores Pastoresque (Eph. 4. & 1. Tim. 6.) traditione scripturæ traducta est, sine qua, neque ipsi S. scripturæ S. authentica fidendum, huic, inquam, & Prædicatoribus & auditoribus verbi Dei insistendum, ad hanc vaga concionantium libertas & arrogantia erit adstringenda. Quod nisi fiat, unitas nulla consensusque speranda est. Miseri profectò, cæci que Rerump. Domini, qui tam sibi rursus ac protervè in salutis negotio à contentiosis hominibus illudi patiuntur. Viles sanè animas circumferunt, qui illas tam præsentis salutis suæ discrimini non subducunt, qui abjectis plerumque mortalibus, pretio sibi constituto inhiantibus, carni immeris, nullo Apostoli Christi que consilio ad perfectionem enixis, nihil ad Christi imitationem sua in vita experimentibus, tam præpostere adhærescunt; ut ab his, tam Christo Apostolitque difformibus, sese reformati patiantur. O præclaros custodes ovium, qui non nisi sanguinolento oris rictu, laceratisque gregibus, ac falsis alienæ vitæ criminationibus possunt inclare scere; quibus omnis pax invisa est, omnis charitas inimica! verè dictum. *Liquidò demonstrant, à se divinam veritatem non defendi.* Salutem igitur suam negligit, quisquis ab his ad veritatem non revertitur.

8. Agnoscunt, quòd S. Scripturæ interpretationem in locis dubiis obscurisque nec ipsi quidem doctissimi Protestantium satis assequantur, nisi eas juxta receptæ fidei regulam, judiciumque orthodoxæ Ecclesiæ interpretentur, eidemque submittant. Verba ejusdem sunt scriptoris p. 94. *Ac primò, inquit, statuendum existimo, non universa Scripturæ interpretationes, atque imprimis locorum difficilium, quibus perplexiora theoretica Theologia dogmata contineri creduntur, absolute necessarias esse Ecclesiæ Christi; eò quòd quæ ad salutem cuiusvis sufficiunt, clarè satis in verbo Dei exhibeantur; adeò, ut intellecta semper, ac ab omnibus Christianis recepta sint, & nunc quoque à quovis non factioso, sed Christi spiritui, & Catholico, Christianismi torius, præcipuè antiquioris, consensui sese submittere, satis intelligi, vel sine operosa interpretatione possint.* Ad hunc denique consensum etiam in clavis (cùm ancipiti variorum interpretatione distrahuntur,) ultimò confugiendum est, qui nisi in Romana Ecclesia omnium temporum haberi non poterit. Pergit: *Nonne semper*

semper Ecclesia partem fecerunt, ac faciunt homines simplices, & cura singularem Spiritus S. illuminationem, explicationum operosarum incapaces? Nonne inter eruditos etiam pauci sunt, qui praesidia ad interpretationem Scripturae necessaria habeant? ut sunt praeter divina adjumenta, Hebraea, Graeca, Syriaca, Targumistica, Latina lingua, item phrasium his omnibus usitatarum, rituum simul Iudaicorum &c. & alia id genus quamplurima, sine quibus locorum difficultum interpretationes haud recte procedere experti norunt. Quae rarissime cuique contingunt omnia, & ii, quibus praecipue creduntur contigisse, an non errorum, & postulantur, & convincuntur ab aliis? An vel duos in tanto eorum numero nominare possis, qui in omnibus inter se consentiant? Quod igitur in tanta vacillatione ac vertigine remedium? Subjicit p. 97. Invocato diligenter divino Numine, obscura ex facilibus & apertis, ad fidei ab omnibus & semper recepta analogiam amussimque, sine ira & studio interpretentur. Et haec ipsa tamen interpretationes non pro certissimis, aut divinis illico jubeantur recipi, sed ut humanae, & ab erroris periculo non prorsus immunes, Ecclesiae judicio & libero cuiusque examini subjiciantur.

Sublata lis est, & ad Catholicos-Romanos redite omnes con-
guntur, si hanc viam insistamus, si ad fidei ab omnibus & semper
receptae amussim, si denique ad Ecclesiae judicium, cum proprii
judicii submissione confugiant. S. ubique Scriptura valeat, sed
eo quem Patres, & perpetua Majorum traditio, quem Ecclesia
omni aetate amplexa est sensu: non quem quisque sibi privatus,
divino ut somniat spiritu, fingit. Perire illa, aut latere tota
nunquam potuit, quae veros semper Doctores Pastoresque
(Eph. 4.) ostendit. Ita ad pristinam fidei integritatem, an-
timorum confessionem, & dignam Christianis homini-
bus unitatem revertentur.

*
*
*

CAPUT VII.

Resellitur insana quorundam desperatorum hominum opinio, qui in sua quemque fide salvari posse, statuunt.

VNum postremò adhuc dæmoni, mortalium seductori effugium relictum video, quo se suasque copias adversus rantam vim munitissimæ veritatis subducturus est. Hoc asylum olim, post natas in Oriente hæreses, Themistius quidam Sophista Valenti Imp. ostendit, ut apud Socrat. est, jamq; Turcæ latissimâ religione propugnant. Judæis etiam Christianisque ad suum cælum admissis: Machiavellus quoque in suis politicis amplexus est, qui arbitrariam cuique Principum religionem facit; hoc tamen suadet, ut in una religione colligantur, suoque Principi addicatur subditi.

Ceterum multi hanc libertatem amplexantur, sibi que in religione indulgent, rati etiam à S. Scriptura ad hanc rem non leve argumentum suppeditari, dum Christus nostræ fundamentum salutis dicitur, variisque locis in illum credenti vitâ promittitur æterna, ut Joan. 3. v. 15. dicitur. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum daret unigenitum, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

Verum ab his diversa senserunt olim Apostoli. Nam licet Hymæus, Alexander, Philetus, aliiq; olim hæreticorum in Christum crederent: cum tamen de resurrectione diversum ab Ecclesia sentirent Apostolica 2. Tim. 2. per D. Paulum manifestè damnati sunt. 1. Tim. 1. v. 19. *Habeas fidem & bonam conscientiam: quam quidem repellentes circa fidem naufragaverunt, in quibus est Hymæus & Alex. quos tradidi satana. Omni tempore ætatis omnium Christiana Ecclesia, illos qui vel ultrò, vel Ecclesia pronuntiantes sententiâ à fidelium congregatione seclusi essent, dånatos ac salutis expertes censuit. Firmissimè tene ac nullatenus dubites, ait S. Fulgent. ad Petrû Diacon. de fide, quemlibet hæreticû sive schismaticum in nomine Patris & Filii & Spiritus S. baptizatum, si Ecclesia Catholica non fuerit aggregatus, quanti scunq; eleemosynas fecerit, & si pro Christi nomine etiam sanguinè fuderit, nullatenus posse salvari. Profectò qui hanc tam firmatam universæ Ecclesiæ sententiam, in supremo æternæ salutis negotio contemnit, vilis ani-*

animæ profligatæque mentis homo est, quantumvis in auro
& purpura spectandus ambulet.

Apostolus ab hac magis sectariorum peste aversus est, quam
à Gentibus, dæmonumque manifestis cultoribus fuerit. Unde
Tito c. 3. hoc præceptum reliquit: *Hæreticum hominē, post unam
& secundam correptionem devita. Sciens quia subversus est, qui
hujusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.*
Ratio est, quòd perquam difficilis eorum hominum conversio
sit, qui in tam manifesta omnibus veritate, suâ magis pravitate,
quam ignorantia delinquant. Ut apertissimâ proximæ ætatis
experientiâ constat, quando unus Franciscus Xaverius plus in
India Gentium convertit, quam Societas Jesu, imò Catholica
Ecclesia universa per Europam hæreticorum reduxit. Sed & a-
lia magis etiam ratio impulisse Apostolum visa est, quia *ser-
mo eorum, ut cancer serpit.* 2 Tim. 2. Semper enim specioso veri-
tatis prætextu, humanæ cupiditati suas laxant habenas, carni-
que, ac promissæ simul saluti blandiuntur. Quæ cum divini
etiam verbi autoritate fulcire videantur, plenis castris & re-
gionibus, unòque velut impetu homines rapiunt, qui tam
blandæ religionis illecebris, quæ (ut de præsentis ætate loquar)
Quadragesimas in piscibus transigendas, Confessiones rigida
enumeratione exequendas, frigidos clero thalamos subeundos,
aliaque carnis cruciamenta proscribit, facillè inescantur. Quis
enim per rosas, quam spinas cælum adire non malit: neque il-
lam audire religionem, quæ solâ fide sanctitatem promittit, &
cum nostris in operibus tantum immunditias videat, in Christi
merita totius salutis opus pondusque reclinat? Hæc profectò
Sirenes sunt, quæ Ulysses possint in exitium abripere. Hære-
ticum igitur hominem, velut noxium & condemnatum, jure
Apostolus devitandum censeat, si admonitus non respiciat:
ideoque illum electorum consortio, qui sociat Paulo & veri-
tati, contradicit.

Rursum, vel errasse totam hæc tenus Ecclesiam in damnandis
hæreticis necesse est, vel tales indifferentis religionis homines in
errore versari. Sed quis illam errasse sentiat, cum Arium ejusque
sectarios proscripsit, quòd Filium Patri consubstantialem ne-
garent? cum Nestorium, ejusque affectas, quòd duas in Chri-
sto personas statuebant? cum Eutychem, ejusque symmistas,
quòd carnem Christi in divinitatem transformatam dicerent?
cum Apollinarem, ejusque discipulos, quòd ipsum Dei ver-

bum, loco animæ, carni Christi unicum assererent? cùm Monothelitas, quòd unicam tantùm voluntatem & operationem in Christo statuerent? cùm Macedonianos, quòd Spiritum S. Filio facerent minorem? cùm Pelagianos, quòd sublato originis peccato, hominem naturæ viribus ad salutem pervenire posse contenderent? cùm denique Novarianos damnavit, quòd lapsis pœnitentiam negarent; ira de omnibus hæresibus usque ad hæc tempora natis, perque Ecclesiæ Concilia & damnationem excisis, leiscitabor. In quibus si quis toram Christi Ecclesiam errasse, ac labore studioque irritò desudasse affirmat, ille profectò, dum solus sibi videtur sapere, solus delirat, jure damnandus ab omnibus, quia neminem hæreticorum damnat.

Præterea, si in Deum Christumque, juxta symbolum Apostolicum credere, satis sit (ut hi ferè asserunt) ad salutem, cùm tam diverso hoc symbolum sensu, à diversis sumatur; ut supra vidimus: fieri poterit, ut qui contrariis eisdem articulis sensibus credant, verà tamen fide censeantur credere. Quod, quid aliud est, quàm admittere, contraria simul esse vera posse? aut certè non requiri in homine, ut vera credat; sed falsa etiam credentem salvari posse: adeoque non Christianos tantùm, sed & Gentiles ad hoc indifferentium cælum cogitur adscribere. Quod est fidem de fide tollere, falsitatèque cum veritate in pari throno collocare.

Porrò hæreticorum ipsorummet hac in re sententia huic Libertinorum sectæ adversatur, dum à sua doctrina dissentientes, hæreticos damnatòsque proclamant: soli Calvinistæ, quò longiùs à Catholica veritate deflectunt, tantò magis ad hanc indifferentium sectam, atheismo non dissimilem, abeunt: nec ram solliciti de salute, quàm ut politicum suæ religionis corpus firmant, parati sunt Lutheranos in suæ Ecclesiæ societatem admittere, vario hætenus conatu persuadere nisi, nullo substantiali fidei articulo se ab illis dissidere, quanquam præcipuum Christianæ Religionis, salutisque nostræ in terris pignus Eucharistiæ Sacramentum (ut de Baptismo sileam,) præsentia Christi spolient. Verùm frustra hic labor sumitur, quando nunquam compertum est, hæreses ad unitatem, sed majorem tantùm dissipationem vergere, aliis aliisque ab hac semper hydra capitibus subnatis.

Ipsi denique indifferentes inter se consentite hætenus non potuerunt, quando nondum inter illos convenit: omnène
prilca

prisca atque hodiernæ hæreses, quæ in Christum crediderunt, an quædam tantum admittendæ sint? & quinam isti articuli fidei sint, hæcenus non controversi, qui solum ad salutem necessarii sint? & an nulli in his, qui deinceps inter partes controversi ex Scriptura nequeant? Hæc igitur sententiarum suspensione, aut pugna, satis probant, se in errore versari.

Nascitur verò hæc tam desperata, suisque tantum cupiditatibus favens opinio, tum ex vita liberioris improbitate, cujus in se, ad rigoris Catholici leges, emendationem desperant, ideoque à persuasâ hæc Deibenignitate, & Christi, quibus fident sibi omnia condonari, meritis, tæz libertati blandiuntur: tum ex imbecillitate argumentorum, quâ cum vident, in suæ se cautæ defensione succumbere: aliud effugium præsentius non reperiunt, quàm ut has disceptationes, de rebus ad salutem minimè necessariis susceptas esse contendant, ideoque suæ quemque existimationi turdò relinqui asserant, modò à fidei fundamento non discedat. Verùm, ut nullum suâ improbitas, & tam perversa in scelere fiducia meritorum Christi tuebitur; ita velum hoc desperatæ defensionis nulli profuturum est. Cum sibimetipsis tales contradicere in animo necesse sit, quoscunque enim vident aliorum, contra alios, suam separare Ecclesiam, partésque adversas tueri, hos nõtunt iccirco hoc facere, quòd alios sentiant, cum salute pugnantia tradere, ideoque in illa fide morituros non salvari. (Nulla enim præter hanc separationis justam causam agnoscimus.) Indifferentes verò sentiunt eisdem salvati posse. Pugnant itaque sententiis cum illis in fide, quos tamen in una secum Christi Ecclesia ac fide volunt convenire. Quod facere ac sentire, planè est contradictorium. *Vnus Dominus, una fides, unum Baptisma, unum corpus, & unus spiritus Ephes 4. est, cum qua unitate ista dissensio in fide, sine qua impossibile est placere Deo, non subsistit.*

Audiant Doctorem Gentium 2 Tim. 3. *Quemadmodum Ioannes & Mambre resisterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobî circa fidem.* Et ad Galat. 5. *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio &c. dissensiones, secta (vel hæreses) quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.*

Quòd verò indifferentes fundamentum esse Christum dicant,

cant, rectè sentiunt, verùm in solo fundamento tota non consistit Ecclesia. Fides quidem in Christum, cæterorum in fide articulorum est fundamentum, sed qui Christo credit, omnibus ipsius dictis institutisque fidem adhibeat necesse est. Qui enim in uno deficit, factus est omnium reus. Certè, nisi nos fallat Apostolus I Cor. II. v. 29. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant*, quas tamen ab Ecclesia Christiana tollunt, qui docent, omnes in Christum credentes servari posse: cum nemo hæreticorum in hunc non credat. Augustinus vix existimat hominem sanæ mentis inveniri posse, qui id sentiat. Unde hæresi 72. inquit: *A Rhetorio quodam exortam hæresin dicit (Philaster) nimium mirabilis vanitatis, qua omnes hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmat, quod ita absurdum est, ut mihi incredibile videatur.*

Et verò quis ejusmodi sibi fidem persuadere patiatur, quam nefas ducimus publicè profiteri! quâ semel admisâ fatendum sit, impiè perversèque religionis causâ tot lites, dissidia, bella suscepta esse: delirare universos, qui sibi in rebus fidei contradicunt; Deum ipsum, & erroris, & odiorum fidei causa susceptorum, non autorem modò, sed fautorem, promotorèmq; per diversas scripturas esse, & charitate ac unitate Ecclesiarum scisâ, delectari, ac probare hæc dissensionum capita; quando omnes ipse una in fide amicè complectatur eos, qui à seipsis inimicè dissident.

Sed, quid cum ejusmodi hominum genere contendimus, quando adeò dementes sunt, ut licet in Catholica Religione veram esse salutem agnoscant, suæ tamen libertati stolidè addicti, redire cunctentur, unde se, aut Majores suos, haud multò antè, digressos intelligunt. Quàm enim non temerarium modò, verum & insanum est, illic cum salutis discrimine persistere, ubi nec hæreticorum quidem opinione salutem expectare possunt; huc redire nolle, ubi & suo, & aliorum judicio salutem reperiunt.

His præsentem Tractatum concludo, aliumque de reductione non difficili aberrantium per SS. Patres, confessionèsq; ipsorummet adversariorum, quòd hi partibus Catholicorum adhæreant, in aliud tempus opportunum reservo, atque interea quondam à me, tecto anagrammaticè nomine, *Joannem Semanum*, pro hac causa exaratum, adire licebit, eumque vel

vel sequi, vel illius rationes, haftenus inconvulsas, elidere. Illam solum animadversionem additam velim: quod hanc *Methodum concilianda pacis*, ita inter partes suscipiendam autor iste suaserit; ut à Sedis Apostolicæ approbatione non avocaret; sed hac admittâ ratione, rectè ad eandem quoque audiendam viam sterneret. Nunc quemlibet in discessa oro, hortorque, ut suæ, alienæque salutis curam impensè mecum suscipiat:

*Quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur,
anima verò sua detrimentum patiatur?*

Matth. 16.

APPRO

APPROBATIONES.

JUDICIUM RECTORIS MAGNIFICI UNIVERSITATIS COLONIENSIS.

Meditata ex Dei Verbo Protestantium cum Catholicis, in unitate fidei, Auctore R. P. JACOBO MASENIO, Societatis JESU Presbytero, Concordia, ita concorditer, nervosè, nitidè, cum dicto Dei Verbo conspirat, ut citra ullam fidei & bonorum morum offensionem, Protestantes Catholicis unire, supremumque ALEXANDRI VII. Pontificis Maximi tribunal, publico typo mandata, subire mereatur. Dabam Coloniae 2 Aprilis 1661.

LAURENTIUS PELLIONIS, *ss. Theol. Doctor,
Universitatis Coloniensis Rector, & Vicarius
in spiritualibus Generalis.*

CENSURA ORDINARII.

Meditata Concordia Protestantium cum Catholicis in una Confessione Fidei per A. R. P. JACOBUM MASENIUM *proposita & explicata, fidei aut bonis moribus neutiquam contraria, quin potius ad reductionem errantium utilissima, typis committi poterit.* Colon. 1 April. 1661.

ADRIANUS DE WALENBURCH,
Metrop. Colon. Ecclesiae Presb. Canon. & Censor Lib. ordin.

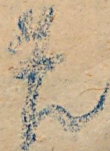
APPRO-

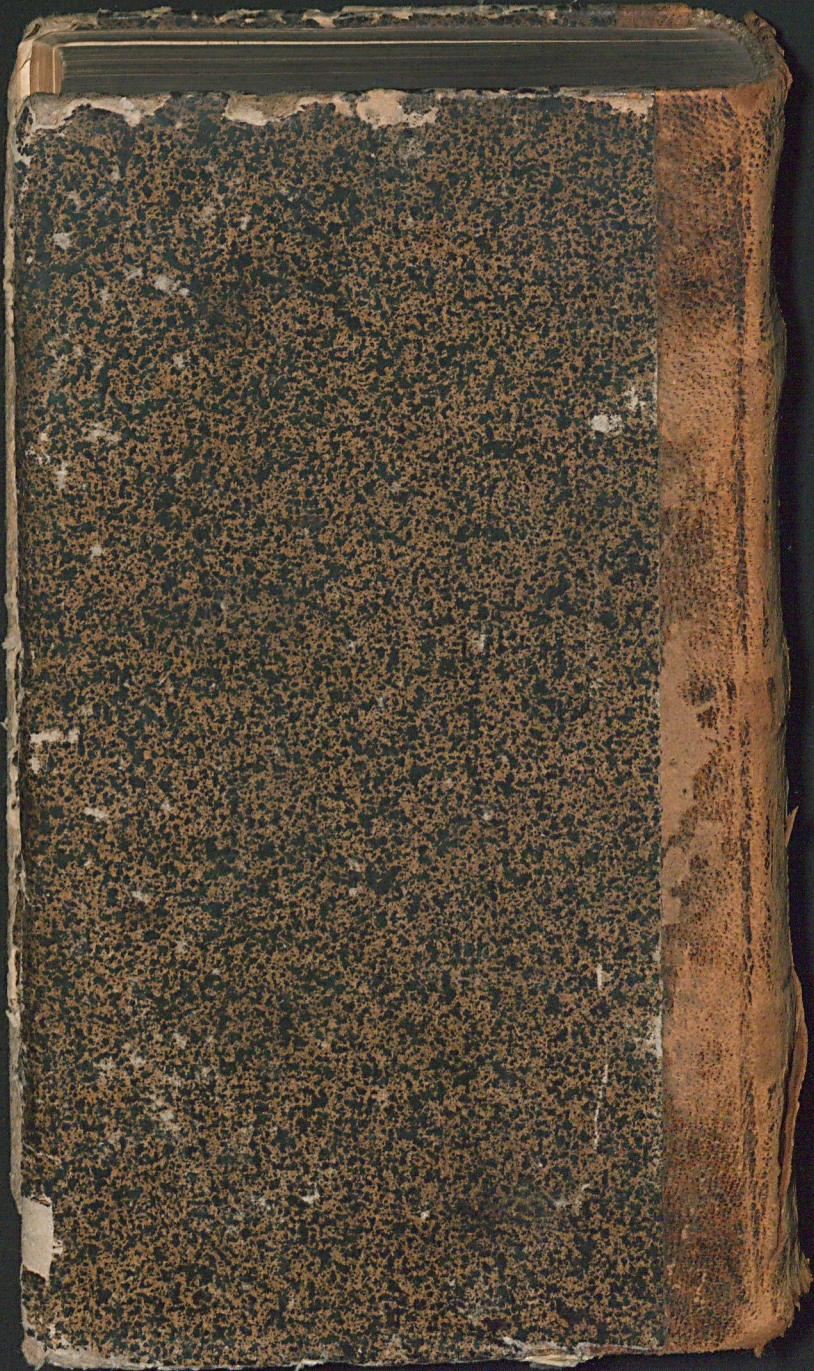
FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGo infrascriptus Societatis JESU per inferioris
Rheni tractum Præpositus Provincialis, pote-
state mihi facta ab A. R. P. GOSWINO NIKEL,
Societatis nostræ Præposito Generali, permitto, ut
hic Libellus, qui *Meditatam Concordiam in una Confes-
sione fidei* complectitur, JACOBO MASENIO,
ejusdem Societatis auctore, lectus probatusque à
designatis in hanc rem Theologis, publici juris fiat.
In cujus rei fidem literas hæc manu mea subscrip-
tas, consuetoque officii sigillo munitas dedi. Colo-
niæ anno 1661. die 3 Martii.

JOANNES ZWENBRUGGEN.

VD 17

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
 Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

...A CONCORDIA
 ...STANTIUM
 ...CUM
 ...OLICIS
 ...UNA
 ...ONE FIDEI,
 ...TURA DESUMPTA.
 ...S ELECTORALIBUS S. R. I.
 ...M. DC. LVIII.
 ...QUE PARTIUM,
 ...DE, GEMINO EXEMPLARI
 ...LGATAM,
 ...studio subconcliauit
 ...S MASENIUS,
 ...C. JESU,
 ...teratōque
 ...que, ac submitit,
 ...ANDRO VII.
 ...T. M A X.
 ...EUROPAM ET S. R. IMPER.
 ...TIUM PRINCIPIBUS,
 ...IMPERII URBIBUS,
 ...mittis Ratisbona collectis :
 ...VERA RELIGIONE ANIMIS,
 ...T OMNIUM
 ...le, & unus Pastor.
 ...E AGRIPPINÆ,
 ...USÆUM, sub Monocerote.
 ...NNO 1662.